

BS 22-722,00/2 10.150

vezek 50-

II: sv. - 1180 - 1440 - Cena 20 vinarjev = 10 kr.

Strah na Sokolskem gradu ali Nedolžnav blazniči.

Roman
za ljudstvo.

Založnik:
Josip Rubinstein
na Dunaju, VII. Sigmundsg 11

Vs h knjigarnah in pri vseh upravičenih raznaševalcih knjig.

rekel Radivoj, stopil k grofu ter mu položil roko na ramo. „Toda predvsem se prizadevaj, da ohraniš svoj mir, kajti veruj mi, da ga boš potreboval.

Povej mi, prijatelj,“ je začel po kratkem odmoru Radivoj Sokolski, „ali nisi nikoli slišal o kaki ljubezni svojega sina, kajti saj poznaš slavni izrek Napoleona I.: ‘cherchez le femme,’ — iščite žensko. Kajti kjerkoli se laj neravnadnega zgodi na svetu, je gotovo kaka ženska zaven.“

„Prijatelj moj,“ je odgovoril grof Božidar, „duša nojega sina je bila čista kakor kake device. Jaz sam sem že davno želel, da bi se prav iz srca zaljubil v kak leklico, — no, prilike mu ni manjkalo — oceval je bilojim mi deklicami iz najuglednejših rodbin ako s

Druaju, v Pragi ali Grad
nanj, — — — — —
šo,

Karlovac

Božidar

Karlovac

Narodna in študijska knjižnica-Trst

SKL
42060/2

82(100)

020010181

COBISS

mrsil obrvi ter se najbrž trudil, da bi slišal glas, ga Radivoj ni mogel slišati.

„Oh, moji živci so najbrž res preveč napeti,“ je rekел grof Božidar ter se zopet obrnil nazaj v so, „pa res, ne bi bilo čudno, ako bi se mi bila v zadih dneh zmešala pamet, — preveč sem trpel, in pon, — ne, ne, nisem se motil!“ je hipoma zaklical; „aj — zdaj sem razločno slišal, — v Tvojem, vrtu se na nekaj strašnega, čudnega goditi, — slišal sem klica pomoč.“

„Klic na pomoč, — nemogoče!“

„Če Ti pa zagotovim, Radivoj, da sem prav tiko ječanje, kakor se sliši pri umirajočih, iješ!“ je nevoljno zaklical grof Božidar.
„Prijatelj moj,“ mu je odgovoril, „da bi ne slišal ječanje, ne r

„Ubogi prijatelj,“ je vzdihujoč zaklical grof Božidar, „osoda Te je teško zadela. Toda kdo je bila ljubeznjiva dama, ki sem jo srečal spodaj pri terasi?“

„Ah, najbrž si srečal Alenko pl. Radičeve,“ je zaklical Radivoj, „ona je družabnica moje uboge Minke in je sploh gospodinja v moji hiši.“

„Poslušaj, je rekel Božidar, „ta ženska je plemenito, mehkočutno bitje. Sicer sem govoril z njo le par navadnih besed, toda pogled v njene oči mi je zadostoval, da sem se prepričal, da ni samo lepa in ljubeznjiva, ampak tudi dobra, plemenita in velikodušna.“

Radivoj je nenadoma prijel grofovovo roko ter jo vroče in iskreno stisnil, — bil je prijatelju hvaležen za mnenje, s katerim je pravkar pohvalil Alenko.

„Toda jaz sem nemiren,“ je rekel Radivoj ter odtegnil roko, „v vrtni hiši ni vse v redu kakor se vidi. Ali me hočeš spremiti v vrt, dragi prijatelj, — samo naglo bom pogledal v sobo uboge umobolne in ko se vrneva, bo večerja gotova.“

Prijatelja sta korakala po lepih sobah, dospela na teraso in odtu na vrt.

Bilo je čudovito lepa noč, nebroj zvezd je migljalo z neba in čeprav je bila jesenska noč, je bilo vendar tako mlačno in gorko, da Radivoj in Božidar niti pokrival nista vzela s seboj.

Radivoj je pravkar namerjal stopiti na vrt, ko je nenadoma kakor od strele zadet obstal.

„Zdaj sem tudi jaz slišal,“ je zaklical, „ječanje, stokanje, in zdihanje, kakor umirajočega. — Prijatelj, to ni bil Minkin glas, — ne, ne, to ni bila nesrečna umobolna, — naglo, pojdi z menoj, — iskatki morava.“

„Pokliči vendar služabnike,“ je zaklical Božidar,

„naj prinesejo svetilke, — na temnem vrtu se ne more ničesar videti.“

„Martin, — Martin, — luč, — svetilke, — na našem vrtu se je moralo nekaj strašnega pripetiti, sem, k meni, ljudje, dajmo iskati!“

Minuto pozneje so zaplamtele za grajskimi okni luči, — propadli, zbegani obrazi so se pokazali na njih, Martin je bil prvi, ki je stal na strani svojega gospoda s svetilko v roki, da razsvetluje pot.

„Stopajte tiko,“ je ukazal Radivoj, „nihče naj ne zine besede, — poslušati moramo, če se bo ječanje še ponovilo.“

Z napeto pozornostjo so korakali možje naprej, po ograjeni poti in zavili potem v drevored, ki je vodil k paviljonu.

Med služabniki, ki so na grofov klic prihiteli, je bil tudi Franc Robič eden prvih.

Tudi on je nosil svetilko in ko je z vso vnemo naprej tiščal kakor bi hotel biti prvi, ki bi rad kaj novega odkril, se je spotaknil in skoro padel s svetilko vred.

„Kaj pa Vam je?“ je skoro nevoljno vprašal Radivoj, „saj vendar niste pijani?“

„Pijan, — jaz? — Oproste gospod grof, toda jaz nikoli ne pijem. Toda če se človeka tako naglo zбудi iz spanja, — jaz sem že spal, — potem so noge prav negotove.“

„Že dobro,“ je rekel Radivoj ter si na tihem očital, da je tako vrlemu človeku storil krivico.

Grof je Radivoja hipoma prijel, da je obstal, kajti ječanje je slišal od desne strani.

„Gam je,“ je Radivoj zelo razburjen zaklical, „tam na oni strani, kjer stoji stara bukey, tam moramo iskati.“

In zdaj ni bilo več čakanja zanj. — Ne da bi počakal, ako gre kdo za njim, je planil naprej. Toda komaj je tekel kakih dvajset korakov, ko je hipoma zakričal, kajti ob vznožju bukve je videl temno postavo ležati.

Radivoj se je opotekel, z rokami si je potegnil čez oči, — pridušen vsklik je zadonel iz njegovih ust, — mislil je, da je postal blazen in vendar, — verjeti je moral, — kar so mu pokazale oči, — tam sredi gredice, ki se je razprostirala ob vznožju bukve, je ležalo ljubko, krasno bitje, kateremu je še pred malo urami prisegel ljubezen in zvestobo, katero je držal v objemu, — njo, ki bi mu dala drugo življenje, — drugo srečo, — Alenka, — Alenka pl. Radičeva!

Z zamolklim glasom se je Radivoj zgrudil poleg nesrečnice, kajti čeprav še ni videl in vedel, kaj se je zgodilo mladi devojki, mu je vendar strašna slutnja grozne nesreče napolnila dušo.

„V nezavesti je, — Alenka, — Alenka, — zbudis se?“

V istem hipu je pa Radivoj začutil, da so mu roke mokre postale, zakričal je in jih nesel k očem, — in ko mu je zdaj bleda mesečina obsijala prste, je opazil, da so rdeči, — rdeči od srčne krvi nesrečnice, ki je tukaj nepremično ležala.

„Umor!“ je zakričal v naslednjem hipu Radivoj z donečim glasom, da je grozno odmevalo po velikem vrtu, „Umor, — sem k meni, — pomagajte, — Alenko pl. Radičovo so umorili!“

Grof Višnjegorski, Martin, Franc Robič, vsi služabniki so prihrameli k njemu in v naslednjem hipu so skoro vsi grajski stanovalci obkolili nesrečno devojko, ki je bleda in nepremična ležala na tleh. Strašna, smrtna groza je vse prevzela, — nihče si

ni upal govoriti, — umor na Sokolskem gradu, — umor v mirni hiši, kjer se še nikdar ni izvršil umor, — oh, to je bila misel, ki je vse napolnila s studom.

„Umorjena je!“ je viknil Radivoj in prijel Alenkino roko ter jo skušal ogreti v svoji, kajti bila jelenohladna, ta uboga, mrtva roka, „nesramen morilecji je nož zabodel v srce, — glejte, glejte, kri prihaja iz rane, — ha, ne bodite tako trdi, — tecite po zdravniku, — zdravnika pravim, — rešite jo in vzemite moje premoženje.“

Več služabnikov je odhitelo, toda Franc Robič je v tem trenotku zaklical za njimi:

„Ostanite, — ali hočete peš v mesto, — jaz sam pojdem po zdravnika, osedlal bom konja in jezdik v mesto.“

Radivoj je mogel le z roko pomigati, da je s tem zadovoljen. Naglo se je zločinec odstranil, ko je še poprej zaničljivo pogledal svojo žrtev. Niti najmanj nidiomil, da bi zdravniška pomoč prišla prepozno in sploh je pa že hotel skribeti za to, da ne bo tako hitro zdravnika pri roki.

Radivoj je položil Alenkino glavo v svoje naročje, — vroče solze so mu zatemnile oči, niti besedice ni mogel izgovoriti, — krčevito ihtenje mu je stiskalo prsi.

Grof Višnjegorski je tudi pokleknil poleg nesrečnice, in čeprav je lepo, ljubko deklico šele danes in le površno izpoznal, je vendar počutil iskreno sočutje z nenoj osodo.

„Kaj se godi tukaj?“ je nenadoma zadonal glas, „za božjo voljo, kje je oče, — po hiši kličejo umor, umor, — oče, moj oče, kje si?“

„Oh, Lola, hčerka, otrok moj,“ je zakričal Radivoj,

— „poglej, umorili so jo, — jaz vem, — tudi Ti si jo rada imela. Objokovala jo boš.“

In lepa hinavka se je z vsklikom vrgla čez trdotrupo, prijela je Alenkino roko, — jo poljubila, — pomocila s svojimi solzami, — ter zaklicala s pridušenim glasom:

„Umorjena, — sramotno umorjena, — prokletstvo brezvestnemu morilcu, ki mi je ugrabil najdražjo prijateljico, — kdorkoli je že, nobene mirne ure naj nima v življenju. — Zbudi se vendar, Alenka, — ljubila sem Te kot sestro, — oh, odgovori mi vendar!“

Ah, kaj je bilo to, — telo nesrečnice, ki je doslej trdo in nepremično ležalo, ki ni pokazalo nobenega znaka življenja, je hipoma strepetalo, — bilo je kakor bi jo Lolin glas še enkrat poklical iz groba, — telo se je streslo, — in potem so se počasi odprle teške trepalnice, na katerih je že dih smrti počival.

„Tiho,“ je zaklical Radivoj, „bodite vsi tiho, — ona živi, — zaveda se, o Bog v' nebesih, prosim Te, bodi usmiljen in prizanesi temu življenju! Ali če je Tvoja modrost sklenila, da ne more biti, da je Alenka izgubljena, potem ji vrni vsaj enkrat še zavest, da bi lahko povedala ime onega, ki jo je umoril, — morilčevu ime naj dahnjo njene blede ustnice!“

In globoko se je Radivoj sklonil k Alenki, tako globoko, da se je dih njegovih ustnic dotaknil bledih lic, potem je vprašal s solznimi očmi:

„Alenka Radičeva, prijatelji so pri Tebi, — v mojem naročju ležiš, — ne boj se torej, ampak naglo povej, kdo — kdo Ti je zasadil nož v prsi, — kdo si je drznil nit Tvojega življenja prestriči, — kdo je prokleti morilec, ki se je splazil v ta grad in roko iztegnil po Tvojem dragem življenju?“

Tiho je bilo v krogu, ničesar se ni slišalo nego šumenje nočnega vetra, ki se je igral z bukovimi vejicami.

Drevesa so razprostirala vonj v temno noč in mesec se je zrcalil v krvavi mlaki, ki je pokrivala tla, kjer je pravkar še ležala Alenka.

Tedaj se je Alenka z nečloveško močjo vzdignila, — videlo se ji je, da je porabila vso eneržijo, ki ji je še plula s krvjo po žilah, da ustreže Radivojevi želji, — široko so se ji odprle oči, — nečloveško so se po-večala očesna jabolka, — usta so se ji odprla, — in kakor dih ji je prišlo iz ust:

„Moj morilec je —“

Slabost jo je premagala, — zgrudila se je nazaj v Radivojevo naročje. On jo je pa zopet vzdignil in zaklical s prosečim glasom:

„Govori, hitro povej, kdo je Tvoj morilec.“

„Moj morilec — se imenuje — grof Mirko Višnjegorski!“

„Alenka, kako strašna obtožba, — Tvoj morilec je, praviš, — grof Mirko Višnjegorski?“

„Grof Mirko Višnjegorski!“ je Alenka iznova zaklical ter nezavestna padla v Radivojevo naročje.

„Grof Mirko Višnjegorski?“ je v grozi zaklical Radivoj, „ali je res, ali ste Vi prav tako razumeli to ime, kakor jaz? Haha, to ne more biti; nesrečnica je v vročici govorila!“

„Vizija — bližina smrti,“ je rekел grof Božidar, „najbrž ker sem bil jaz zadnji, ki je z njo govoril, ker sem sam grof Višnjegorski, za to je pa v svoji domišljiji imenovala ime Višnjegorski.“

„Ne, ne, to ne more biti!“ je odgovoril Radivoj. „Mirko je rekla, — saj ste sami slišali, — to je drugo

ime, dragi prijatelj, — in čeprav je strašna, skoro nemogoča misel, da bi bil Vaš sin deležen tega umora, — toda tiho, — še enkrat se je vzdignila, — Alenka, ne umri in ne obdolži nedolžnega, — rekla si, da je Mirko Višnjegorski Tvoj morilec, — ali je res tako?“

„On je, — sin grofa Božidara!“ je vskliknila do smrti ranjena devojka, „zavrnila sem njegovo ljubezen, — našla sem ga v paviljonu, — ga hotela obtožiti pri njegovem očetu, — tedaj, — bodalo, — oh, mrzlo jeklo v mojih prsih, — kri, — Mirko Višnjegorski moj morilec, — varuj se ga, Radivoj, — sebe in Tvojo hčer!“

Kakor dih so šle zadnje besede iz Alenkinih ust, — zdaj se je nesrečnica zopet zgrudila nazaj, — globoka nezavest ji je zatemnila čute.

Zaman se je vrgel grof Božidar k nji, da jo zopet obudi, — zaman je v divji bolesti zakričal:

„Kajne, Alenka Radičeva, kajne, — moj sin ne more biti morilec. — Gorje mi, kako strahovita obtožba, — in večdar —“

Radivoj je pa položil Alenko v Lolino naročje ter vstal, — na bledih ličih sta mu žareli rdeči lisi, — oči so mu vrtele kakor v blaznosti.

„Obkolite ves vrt!“ je ukazal služabnikom s trdim nevpogljivim glasom, „zasiražite vse grajske izhode, nikogar ne izpustite ven, — preiščite ves vrt, — morda je morilec še tukaj skrit.“

Služabniki so se razpršili na vse strani, — vrt je takorekoč oživel, svetilke so kakor veše plapolale po gredih, — in Radivoj je še vedno stal kakor okamnel z vzdignjenimi rokami, kakor bi držal maščevalni meč v rokah, bi ga zavtiel nad glavo prokletega morilca.

Ista onemelost in nepremičnost se je tudi grofa

„Kdorkoli je že, ki ste ga našli tam v paviljonu, — ta se je splazil v mojo hišo! Zato ga zgrabite in pripeljite k meni!“

V paviljonu je menda divjal kratek boj, toda ker je bilo kakih deset služabnikov, — so imeli lahko stališče zoper enega.

Malo minut pozneje je Radivoj videl, kako so služabniki vlekli nekega mladeniča, — vlekli so ga po peščenem potu, ki je vodil do paviljona, — in vitki mladenič se je neprestano prizadeval, da se oprosti železnih pestij služabnikov.

„Zdaj so ga pripeljali v svetlobo svetilk, tedaj je zaklical jetnik z razburjenim glasom:

„Oh, — srce mi pravi, — tam stoji grof Radivoj Sokolski, — priatelj mojega očeta. — O zdaj je vse dobro, — zdaj se bo razjasnila pomota.“

„Grof Mirko Višnjegorski,“ je odgovoril Radivoj Sokolski. „Vi ste nesrečni mladenič, — torej ste res Vi, — glejte tu na tleh leži Vaša žrtev, nesrečnica, katero ste umorili, — tu stoji še nekdo, pri česar pogledu se boste stresli.“

Počasi je grof Božidar vstal, — roke so mu padle raz obraz, — naglo se je ozrl v žareče jetnikovo lice, česar roke so služabniki še vedno držali, potem je zodonel bolesten vsklik po vrtu, kakor bi se srce vtrgalo iz prsi.

„Moj sin, — moj sin je!“ je zastokal grof.

„Oče, — moj oče!“ je veselo in radostno vskliknil Mirko, „vendar Te zopet vidim, — na Tvoje srce, oče moj, — zdaj me ne boste več držali, — lahko me zvezete, dokler sem bil še sam in zapuščen, — toda zdaj, — zdaj čutim moč vsebi, da se Vas vseh otresem, —

Božidara polastila, — ležal je na kolenih poleg Alenke ter mračno strmel v bledi obraz z zaprtimi očmi.

Ali je mogoče, da je ta ljubezljiva deklica, ki je tako dobrodejen utis napravila nanj, postala obtožiteljica njegovega sina, — in kako strahovito ga je obtožila! Napravila ga je za morilca — za ničvrednega zavratnega morilca!

Oh, grof ni niti trenotek dvomil, — da je tu le nesrečno nerazporazumljenje krivo, — kako si je sploh mogoče misliti, da bi Mirko, tako izvrsten mladenič, grof Višnjegorski, postal navaden zavratni morilec?

Toda okolnost, da je Mirko izginil in se štiri tedne skrival, — grofu se je hipoma krčilo srce v prsih. Saj bi ne bilo prvič, da bi mlad človek, premagan od blaznosti ljubezni, zapeljan od strašne ljubosumnosti, izvršil hud zločin. Oh, taki slučaji so se že večkrat prigodili in vendar, — saj je šlo za njegovega sina, — ne ta ni bil zmožen takega hudodelstva!

„Iščejo ga,“ je mrmral grof s tresočimi ustnicami, „tu v okolini gradu ga ne bodo našli, iz enostavnega vzroka, ker Mirko to noč sploh ni bil v gradu.“

V istem hipu je zodonel divji krik, — prišel je iz paviljona, — divji glasovi so kričali, — zdaj, — zdaj je zodonel mlad moški glas v največji razburjenosti:

„Pustite me, — kaj pa hočete, — gorje onemu, ki se mi približa, jaz sem grof Mirko Višnjegorski in ne zločinec kakor mislite!“

Grof Božidar se je zdrznil, — skril je obraz v roke, — v tem hipu je postal za deset let starejši.

Tudi Radivoj je bolestno strepetal, v obrazu se mu je pojavila senca obžalovanja, v naslednjem hipu je pa zaklical s trdim glasom:

proč, — izpustite me, — sin grofa Višnjegorskega ne trpi vezij, — nazaj, — izpustite me!“

Služabniki so odleteli, — v naslednjem hipu je Mirko veselo skočil k očetu, a z vsklikom groze je omahnil nazaj.

Leden pogled iz očetovih očij ga je zadel, — pogled poln zaničevanja in groze, in potem je slišal iz istih ust, ki so sicer le besede ljubezni in nežnosti imele zanj gromovite besede:

„Nesramni morilec, — s Teboj nimam ničesar več skupnega!“

In grof Božidar se je obrnil ter s sklonjeno glavo z dolgo, sivo brado na prsih korakal potrt proti gradu ter skoro izginil v njem.

24. poglavje.

Nazaj med svet!

Da pojasnimo našim bralcem, kako je bilo mogoče, da so Mirko Višnjegorskega našli v oni kritični usodenosti na vrtu Sokolskega gradu, jih prosimo, da se vrnejo z nami zopet v blaznico doktorja Morača, nazaj v elegantno urejeno sobo, kjer je imela Arabela Mirkota Višnjegorskega že več tednov vjetega.

Mirko ni slutil, da je v strešni blaznici doktorja Morača, — temveč je mislil, da je v bolnišnici svete Elizabete, — in res cela sobna oprava ga je potrdila v tem mnenju.

V nji ni bilo nič one praznote in puščobe, ki je navadno v blaznicah. Ni bilo prisilnega jopiča, ne surove strežajke s krutim obrazom, tišine ni motil divji, blazni vik umobolnih, — ne, v tej udobno upravljeni sobi je

vladal neprestan mir. In ako je Mirko odprl svoje oči ter se sklonil na postelji, je videl sestro Heleno, svojo dragو strežnico, ki je s tihimi koraki hodila po sobi, da ga ne zbudi.

Isti večer, ko so se na Sokolskem gradu vse te stvari dogajale, ki smo jih pravkar opisali, je ležal Mirko Višnjegorski na postelji, glavo v roko uprto ter premišljeval. Čutil se je zelo nesrečnega.

Vedno kadar je popil zdravilo, katero so mu dali, je čutil, da ga nepremagljiv spanec sili. Ali je bilo zdravilo mešano z omamljivo tekočino? Bolnikovim živecem vendar ni bilo to v zdravje, ako mu vedno povzročijo umetno spanje.

In ravno v to ga je sestra Helena silila z odločnostjo, ki se ni dala upogniti, da je moral vedno proti večeru zavzeti zdravilo. In komaj je to povžil, so se mu zatisnile trepalnice, in najsi se je še tako branil spanja, premagan je bil in ležal v svinčenem spanju do jutra.

In zakaj ni prišlo nobeno pismo od očeta? Grof Božidar je moral vendar dobiti njegovo pismo, — predobro je poznal svojega očeta ter vedel, da grof ne bo niti minute zamudil ter takoj hitel k bolniški postelji svojega sina, ako bi vedel, kje je Mirko pravzaprav.

Zakaj torej oče ne pride? — Saj ga je vendar prosil, naj reši Rožico iz blaznice; — ali je oče uslišal to prošnjo?

O moj Bog, zdaj je ležal tu že več tednov ločen od vsega sveta, niti časopisa, iz katerega bi izvedel dnevne novice, mu niso dovolili. Sestra Helena mu je vedno rekla: „Čitati Vam je zdravnik prepovedal!“

In tako se je v Mirkotovem srcu počasi pojavila globoka žalost, obenem pa tudi neka nezaupnost, ki se

je vsled čudne okolnosti, ki se je zvečer primeril povečala.

Rekli smo že, da sestra Helena, ki ni bila nikče drug nego Arabela, ni nikoli zapustila Mirkota, čuvala ga je z ljubosumnimi očmi ali prav rečeno, — kakor straži ljubosumna ljubezen ženske onega, čegar pogleda ne privošči nikomur.

Ako je kedaj šla iz sobe, ni nikoli pozabila od zunaj zakleniti vrat, da bi ga kdo ne motil.

Toda mladi grof se ni mogel ubraniti misli, da ga ima Helena vjetega, tembolj ker je parkrat prosil sestro Heleno, naj pride ravnatelj bolnišnice svete Elizabete k njemu na pogovor in ker je imela strežnica vedno dovolj izgovorov s katerimi je hotela ubraniti, da Mirko ni več vprašal po ravnatelju.

Tudi zdaj je bil Mirko sam. Arabela je zapustila
sobo, toda kakor vedno je tudi zdaj svojega ljubčka
zaklenila od zunaj.

Hipoma je Mirko slišal trkati pod svojo posteljo. Izprva je mislil, da se moti, toda trkanje se je vedno iznova ponovilo.

Naglo je skočil s postelje, legel na tla in pogledal pod posteljo, a najprej ni mogel nicensar ali

Nenadoma je začul prasketanje, potem praskanje in naposled je opazil, kako se je del tal -

Mirko se je prestrašil, kajti v prvem hipu je mislil, da namerava morda kak tat na ta način vломiti v njegovo sobo, toda takoj je zopet zavrgel to misel, — smehljati se je moral tej ideji, kajti kaj naj pa tat išče ali vkrade v bolnišnici.

Toliko mu je bilo pa jasno, pod njegovo sobo je

moral biti kak prostor, kjer je bil kak človek najbrži, ki ga je hotel z njim stopiti v zvezo.

Mirko se ni ganil. Podolgem je ležal na preprogi ter neprestano imel uprte oči na mesto, kjer se je deska vzdignila.

Ali se bo trkanje še ponovilo, — ali bo jetnik spodaj še enkrat poiščal omajati tla, ki so na onem mestu komaj četrtekvadratnega metra obsegala?

Glej, — tla je nekdo na tem mestu z vso silo od-
rival, — majhen pok se je zaslišal in potem je bila
deska popolnoma odtrgana od tal — odprtina je bila
narejena.

V naslednjem hipu se je pokazala reka, vitka, suha roka, na kateri so se videle plave žilice.

Mirko se je ojačil. Na vsak način je moral izvedeti, čegava je ta roka, — vedeti je moral, kdo je nesrečni človek, katerega so pod zemljo skrivali. — Tiho je rašal:

„Kdo je, ki je kakor krt prevrtlal tla? Ako je nečeni jetnik, ki je spodaj, naj mi zaupa, kajti jaz trpim o osodo.

Roka se je dvignila, tenke rame so se pokazale.
irko je zdaj vedel da je ženska ona oseba, ki je
odaj vjeta.

Naglo je vstal ter kolikor mogoče tiho odrinil svojo postelj z onega mesta, da bi razkril odprtino ter lahko vstopil z jetnico.

Še vedno se je videla roka in zdaj se je Mirko
časi in previdno plazil proti odprtini ter pogledal
globočino, toda v istem trenotku je roka izginila in
usal je grozen vsklik, nato je postal tako, — mrt-
aško tiko.

Mirk je čakal še par minut, z burno utripajočim
Sokolskem.

srcem je čakal ter se vprašal, ako se bo ta strašni dogodek nadaljeval. Toda vse je ostalo tiko in ni si mogel dogodka drugače razlagati, nego da so stražniki prese netili jetnico.

Nato je potisnil desko zopet na prejšnje mesto, porinil postelj nazaj ter legal nanjo, kajti že je slišal korake svoje strežnice, že je zaropotal ključ v ključavnici.

Bil je pa tako razburjen, da se je tresel po vsem životu, in ko bi ne zvlekel odeje čez usta, — bi nuna, ki je v tem trenotku vstopila, gotovo zapazila, da se je tresel kakor bi ga krč mučil.

Roka, — roka! je rajalo po Mirkotovi duši, strahovit vsklik, ki ga je slišal, vse to se ne more goditi v bolnišnici, zlasti ne v takem zavodu kakor je bolница pri sveti Elizabeti! Nesrečnežev bi nikoli ne imeli vjetih pod zemljo — in nihče bi ne prevrtal v taki hiši! Taki dogodki bi se prej dogajali v blaznici doktorja Morača, kjer postopajo tako kruto z bolniki.

Blaznica doktorja Morača! — Kakor blisk je razsvetila ta beseda Mirkotovo dušo, toda v istem hipu mu je mrzel znoj stopil na čelo in groza ga je zgrabila.

Ali je res v blaznici doktorja Morača, — še vedno v oblasti ničvredneža, ki je njega in Rožico imel vjet? —

Ha, ko bi bile vse besede sestre Helene le laž, — ako so ga v to sobo spravili le, da ga pomirijo a vendar drže vjetega, — ako bi sestra Helena ne bila to, za kar se je izdala, ako bi ne bila bogaboječa nuna, ampak —?

In zopet se je Mirko prestrašil na postelji, kajti nova misel še strahovala od prve, se ga je polastiila.

Oči lepe [redacted] ki se je skrivala v obleki pobožnih nun, te temne, [redacted] oči, — te je že moral nekje videti. Zdaj, zdaj je tudi vedel, kje in kedaj se je to zgodilo.

Trdno je stisnil ustnice, da bi ne zavpil, — stisnil

je pesti tako krepko, da so se mu prsti ugrebli v meso, kajti bil je tako razburjen, skoro do blaznosti.

Sestra Helena je bila ona ogleduhinja, s katero je eno noč preživel skupaj v blaznici doktorja Morača, — ona nesramnica, ki je njega in rožico pogubila, — ona je bila in nihče drug, — da ona ga je tudi zdaj stražila, z njo je preživel več tednov, ta ženska, ki mu je dajala zdravila ter večerjo in kosilo!

Zdravilo! — Zdaj je Mirko tudi vedel, zakaj se vedno zbudi iz svinčenoteškega spanja, — zakaj se je vsako jutro, ko se je zbudil čutil vedno slabejši, le vedno slabejši, — da, kar je po dnevu pridobil vsled dobre postrežbe, mu je po noči odvzelo škodljivo zdravilo, kajti gotovo so ga hoteli obdržati v stanju, da bi iz lastne moči ne mogel zapustiti zavoda.

Zavod! Mirko je bil zdaj uverjen, da je še vedno v blaznici. Elegantna sobna oprava ga ni varala, — morda ga niso hoteli spraviti v navadno celico, ko se je iz omame zbudil, ampak v boljšo sobo, katerih je imel doktor Morač več v svoji hiši.

„Tiho!“ si je Mirko rekel, „samo zdaj se še premaguj! Mirno, — ona je tu, stopila je k postelji!“

Arabela je kakor na angelskih perutnicah priplavala neslišno k postelji moža, ki ga je ljubila, — sklonila se je k njemu ter ga vprašala z glasom, kateremu se je videlo, da ni hinavsk:

„Kako Vam je danes, gospod grof? — Zdaj je ura osem zvečer, — ali je vročina zopet nastopila?“

„Hvala, ni!“ je odgovoril Mirko, „vročina me ne muči, toda obupan sem, ker ne dober nikake vesti od svojega očeta.“

„Bo že prišla, — le ne plašite se!“

„Oh, sestra Helena, to ste mi vedno rekli in vendar

mineva dan na dan, ne da bi kaj slišal o njem. Ali je moj oče mrtev, ali mi pa zakrivate njegova pisma. Povejte mi, sestra Helena, ali ste moje pismo takoj odposlali?"

Ker jo je zdaj gledal z drugimi očmi kakor poprej, je dobro videl, kako se je ženska v nunski obleki zdržnila.

"Kakšno vprašanje, gospod grof!" je odgovorila, "ako bi pisma, ki ste mi ga zaupali, ne odposlala ali ga zatajila, bi bil to zločin, prevara."

"In zakaj ne pride ravnatelj zavoda nikoli k meni? — Saj sem ga vendar že večkrat prosil in rekli ste, da ste mu sporočili mojo prošnjo."

"To sem tudi storila," je odgovorila sestra Helena, ali pravzaprav Arabela, "toda najbrž je imel ravnatelj veliko opravila in nekaj dnij sem je sam bolan, — influenco ima."

"To je res nesrečen slučaj. — Jaz sem truden sestra Helena, spal bi rad."

"Gotovo, le spite, — toda poprej morate zavžiti zdravilo."

"Zdravilo, — ga več ne potrebujem, — čutim, da mi ne stori dobro, danes ga ne bom vzel."

"Kakšna trmoglavost, gospod grof, saj niste otrok, saj veste, da morate vzeti zdravilo. Zdravnik, ki Vam ga je zapisal, je rekel. Kaj naj mu pa odgovorim, ako me vpraša, če sem se ravnala po njegovih ukazih? Ne pozabite, da ste v zavodu, kjer se morajo vsa navodila in predpisi točno izpolnjevati."

Mirko ni odgovoril, toda trdno je sklenil, da ta večer ne bo pil zdravila.

"Dovolite le," je nadaljevala pobožna sestra, "da povžjem svojo večerjo, ki sem si jo s seboj prinesla.

Ko bom pojedla, Vam bom pripravila zdravilo, potem zaspite in Bog naj Vam da sladko spanje."

Bujnolepa ženska, katere ponosni udje so se razločevali celo pod temno obleko, je odšla od postelje k mizi na katero je poprej postavila pladenj.

Na njem je bila skromna večerja, kozarec vina, ki je bil zelo mešan z vodo, malo sadja in košček kruha s sirovim masлом.

"Ali nočete takoj pripraviti zdravilo?" je vprašal Mirko v istem hipu, ko je hotela sestra Helena sesti k večerji, "potem bi je lahko počasi pil, dočim boste večerjali."

Zoper to ni imela sestra Helena ugovora. Zmešala je zdravilo. Najprej je vzela kozarec vode ter natočila vanj par kapljic neke tekočine, ki je rožnato pobarvala vodo.

Potem je nesla kozarec na srebrnem ploščku k Mirkotu in ga postavila na nočno mizico.

"Hvala, sestra Helena," je rekel bolnik ter se malo sklonil v postelji. "Vi ste tako dobri z menoj, da res ne vem, kako bi se Vam hvaležnega izkazal."

"Hvale ne zahtevam," je odgovorila, "to je le moja dolžnost."

"In ne boste hudi, če Vas prosim še za malo uslugo?"

"Huda na Vas?" Helenin glas je drhtel v iskrenem tonu, "ne, gospod grof, nikoli, nikoli bi ne bila huda na Vas."

"Bodite torej tako dobri in preskrbite mi še eno blazino; sicer imam že dve, toda vseeno mi glava prenizko leži."

Kakor vedno je bila sestra Helena takoj pripravljena da mu izpolne željo in nič slabega sluteč je odšla iz sobe.

Komaj so se vrata za Heleno zaprla, je Mirko poskočil, kajti vedel je, da nima dosti časa, — naglo je skočil k mizi in zamenjal kozarec, v katerem je bilo njegovo zdravilo, z onim ki je bil namenjen za Heleno ter bil z vinom in vodo napolnjen.

Na to je nesel ta kozarec na svojo nočno mizico, ga postavil na srebrni plošček ter zopet legel v postelj.

Bil je že skrajni čas, kajti že je Arabela vstopila in prinesla zahtevano blazino.

„Napolnjena je z gosjim perjem,“ je rekla, „poiskala sem najboljšo, ki jo imamo v zavodu. — Vzdignite malo glavo, da Vam blazino podložim.“

Mehko mu je prerahljala blazine in pri tem opravilu se je večkrat dotaknila z belimi rokami njegovih črnih kodrov in ramen in za belim robcem, ki je skrival polovico njenega obraza, je šinil srečen smehljaj po njenem licu.

„Zdaj pa spijte zdravilo, gospod grof,“ mu je rekla ter dala kozarec, „naj Vam dobro storí.“

„Ne vem kako je to,“ je odgovoril Mirko, „po zdravilu sem vselej zaspan, — boljše bi bilo, če bi ga ne vzel. Ker mi pa Vi, sestra Helena daste, se ne bom več branil, saj vem, da bi mi Vi ne dali ničesar, kar bi mi moglo škodovati.“

Sestra je v zagotovilo položila roko na srce, dočim je Mirko pošasi in kakor se je videlo z nevoljo izpil kozarec.

„Vidite, trudnost se me kar hipoma prime,“ je rekel Mirko, „oči mi padejo skupaj, rad bi še malo bdel, — toda — ne morem. — Lahko noč, sestra Helena — jaz —“

Beseda mu je zastala na ustnicah, glava se mu je nagnila v blazine, videlo se je, da je zaspal.

Bujnolepa ženska v nunski obleki je za eno minuto skoro nepremično obstala pri njegovi postelji, — prekrižala je roke čez prsi, — in grudi so ji valovale kakor morski valovi.

„Ti si moj,“ je mrmrala v tem trenotku z vso strastjo, „moj in nobene druge! Dolgo ne boš več ostal v tej hiši, — skoro bom poskrbela, da bo moje srce zmagalo, — in potem, — potem bo lahko, potem mi ne boš več ušel! Ko boš pil sladost ljubezni na mojih prsih, zapadeš meni! Ti si prvi moški, ki mi je srce užgal v goreči ljubezni. Knezi in grofje so mi ležali pri nogah, in vladala sem jih, dokler se mi je zljudilo, — tudi Ti postaneš moj sužen in pozabiš Rožico Jakličeve.

Nato je stopila nazaj. Počasi je koprnila nazaj k mizi, z lahnim vzduhom koprnenja se je zgrudila v stol. Ni se dotaknila niti okusnega sadja, niti kruha s sirovim masлом, le kozarec s hladnim vinom je vzela ter ga izpraznila v hlastnih, žejnih požirkih.

„Tudi z dr. Moračem moram priti do čistega,“ je rekla sama pri sebi, „on noče, da odpeljem Mirkota, — toda jaz hočem doktorja prisiliti k temu. Zadnji čas je, da odidem odtod. Že več tednov se nisem brigala za Loline zadeve in sem vedno le iz njenih skrivnih pismov razvidela, da gre vse dobro na Sokolskem gradu. Zdaj je pa čas, da se sama pokažem Loli, kajti mlada je in bi lahko storila kako neumnost, ki bi prekrižala naše namene in ravnanje.

„Kako soporno je v sobi,“ je rekla po kratkem odmoru, „odprla bom okno, da pride sveži nočni zrak noter, tudi mrežo na oknu bom odstranila, saj spi. Gledati hočem malo na vrt, to mi bo hladilo vroče čelo.“

Stopila je k oknu, odprla ter pritisnila na skrivno

pero, vsled ničesar so se železne palice pred oknom stisnile ter na obe strani odprle.

Toda v istem hipu, ko se je Arabela nagnila čez okno, je čutila, da jo slabost premaguje, kateri se ni mogla ustavljati.

„Sveti Bog, kaj je to,“ si je mislila, „ta vtrujenost, saj je tako, kakor bi mi kri zastala v žilah, — bojim se, da sem bolna, — jaz —“

Pri teh besedah se je splazila do srede sobe, — čutila je hrepenenje, da bi potegnila za zvonec, hotela ga je prijeti in poklicati ljudi. Toda sredi sobe se je z lahnim vsklikom zgrudila, — bujnolepo telo se je zleknilo po preprogi, — niti toliko ni utegnila da si popravi obleko, ki se ji je do kolen odgrnila.

Zaspala je. Grudi so se ji vzdigovale in padale v pravilnih dihih, — oči so ji bile trdno sklenjene, — ustnice malo odprte, da so se videli beli zobje.

Beli robec pa, s katerim si je sicer pazljivo zakrivala spodnji del obraza, si je pri padcu strgala z obličja najbrž, da si dobi več zraka.

Več minut je ostalo mrtvaškotihov v sobi. Nato je Mirko počasi vstal na postelji, kajti ker ni bil omamljive pijače ni niti sekunde spal ter z napeto pozornostjo opazoval vsako kretnjo sleparske ženske.

Žal da ni mogel slišati, kaj je sama s seboj šepetala, toda slutil je, da je dragocena tajnost, katero bi rad izvedel.

Toda tu se je šlo za prostost. Bliskovito naglo je skočil s postelje, se oblekel in šele potem stopil k speci ženski. Samo enkrat se je ozrl v njen obraz in vedel je, da se ni motil.

Ona je bila, ona nesramna ženska, ki se je takrat vtihotapila v njegovo celico, da mu izvabi njegovo

12 Ko je Rožica slekla obleko, ki jo je nosila v blaznici, in jo oblekla mrlču, si je sama ogrnila mrtvaško rjuho. Živci so ji strepetali ko se je mrtvaški prt dotaknil njenega telesa, — leden mráz jo je stresel po hrbtnu.

102%, 882 492

skrivnost, bila je ona lepa, črnolasa ženska, ki se je zdaj kot zločinska služabnica doktorja Morača pokazala.

Ona ga je imela skritega pred svetom, ona mu je branila, da ni mogel ničesar storit za Rožicino rešitev, — oh, Mirkota so navdali tako globoki občutki sovraštva in zaničevanja, da je nehote iztegnil roke, da zagrabi beli vrat lepe sleparke.

Arabela je bila v njegovi oblasti. Kdo mu more braniti, da se maščuje nad njo s pritiskom svojih rok, in plamen, ki je plapolal v belih prsih sleparke bi za vedno ugasnil.

Toda Mirko je hlastno odtegnil roke.

„Ne, grof Višnjegorski ni morilec,“ si je rekел, „préj ali slej jo bo dohitela kazen nebès, — in božji previdnosti nočem seči v delokrog.“

In zdaj naglo na delo. Sleparska ženska mi je sama olajšala delo, kajti odprla je okno ter odstranila omrežje. — Skočil bom na vrt in potem kakor hitro mogoče med ljudi, katerim bom odkril skrivnosti, ki sem jih doživel v tej strašni hiši ter jih vzdramil iz brezbrisnosti in letargije.

Ha, doktor Morač, Tvoja ura je prišla, — nič več ne boš nadaljeval nesramnega početja, — z ubogimi bolniki ne boš več ravnal kakor s psi, katere se z bičami zapodi v kot, — nič več ne boš na duhu zdravih ljudij zapiral v podzemeljske ječe in strašne celice ter jih počasi, a gotovo spravljal v naročje blaznosti. Jaz, grof Mirko Višnjegorski, bom končal Tvoje delovanje, — v ječo Te spravim kakor resnično ljubim Rožico ter jo ugrabim Tvojim rokam.“

Mirko se je še enkrat prepričal, da je Arabela trdno spala, in vedel je sam na sebi, da traja to umetno spanje do jutra. Nje so torej ni bilo batiti, kdo drug, pa

tudi ne bo po noči prišel v to sobo in tako je bil v naslednjih urah popolnoma gospodar tukaj.

Naglo je hitel k oknu. Pogledal je na vrt, — toda ustrašil se je, ko je meril višino, v kateri je ležala soba.

K sreči je stal pred oknom visok oreh, česar veje so se dotikale okna.

Mirko je bil vedno dober telovadec, — zato mu je bilo prav lahko oprijeti se orebove veje. Nato se je z vso močjo zagnal z okna.

Trenotek je visel med nebom in zemljo, — oprijel se je z obema rokama veje ter se zavijtel do debla, katerega se je oklenil in po njem splezal niz dol.

Noge so se dotaknile zemlje, — nepoškodovan je dospel dol. Nato je z naglico begunca, ki hoče uiti zasedovalcem, tekel po vrtu, ki je obdajal blaznico doktorja Morača.

Mirko je tekel do vrtnega zidu ter se ozrl nazaj na poslopje, iz katerega je pravkar ubežal.

Da bila je res blaznica doktorja Morača, — natanko jo je izpoznal ter se spomnil strašne ure, ko je hotel udreti v to hišo, čim je slišal Rožico klicati na pomoč ter takoj vedel, da je ljubljena deklica prišla v oblast hudobnih, ničvrednih ljudij. Tam na oni strani hiše je bil gozd, na česar robu je pričakoval Rožico. Na desni je ležala cesta, ki je peljala v glavno mesto.

Pogledi mladega moža so hoteli podreti zid, tako strahotno so mu plamteli v očeh. O kaj bi dal, ko bi vedel z gotovostjo, če je še vjeta v teh zidovih!

„Izvedel bom!“ je vskliknil Mirko, ter pritisnil tresče roke na senci, — „še to noč moram natanko pozvedeti, kaj je iz Tebe postalo, Rožica, in gorje, — gorje Ti nesramnež, ničvreden lopov, če si se drznil dotakniti moje ljube deklice! Tresi se, ako je ne najdem ne-

poškodovane na duši in telesu, — ne, potem se ne bom zadovoljil s tem, da pokličem policijo zoper Tebe, ampak umoril, zadavil Te bom.“

Mirko je hipoma umolknil. Ozrl se je k oknu v drugem nadstropju, katero je bilo kakor vsa druga okna omreženo.

Motna luč je brlela v celici, kamor je spadalo to okno, senca je švignila mimo okna in se zopet vrnila. Ha, to je bila Rožica, to je bila ljublena, oboževana deklica. — Gori je stala ter pritiskala čelo na steklo, — oči so ji iskale nebo s tisočerimi zvezdami, sklenjene roke so ji počivale na prshih. — Mirku se je zdelo kakor bi videl solze, ki so ji tekle po licu. Planil je zopet od zidu proti sredini vrta, — hotel je zakličati, — ljubljeno ime mu je že bilo na jéziku, — toda v naslednjem hipu se je premagal, — ne lastne prostosti ni smel spravljati v nevarnost, kajti od te je bila odvisna prostost in življenje Rožice.

Toda vzdignil in razprostril je roke, kakor bi lahko objel sladko bitje tam gori ter je pritisnil na srce in tiho so mu šepetale ustnice: „Zbogom Rožica moja, — zborogom, — le malo ur boš še zakleta, zdihovati v tem peklu na zemlji, potem se vrnem in Ti s prostostjo prihodam na zemlji, nesem najslajšo srečo na zemlji, — ljubezen, Rožica moja, — ljubezen!“

Še enkrat se je ozrl navzgor, dolgo, trdno, kakor bi si hotel utisniti podobo ljubljenke, nato se je obrnil in v naslednjem hipu je že plezal po zidu, ki je obdajal vrt Moračeve blaznice.

Zid je bil visok in popolnoma gladek, — toda Mirko je na nekem mestu opazil precej velik kup peska, katerega je imel vrtnar najbrž pripravljenega da posuje

z njim steze. S tega kupa se je zagnal navzgor, se prijel z obema rokama zidnega roba ter se potegnil navzgor.

Z drznim skokom je skočil na drugi strani dolni in zdaj ni bil več na posestvu doktorja Morača. Koliko hitro je mogel je hitel Mirko naprej, — nazaj se ni ved ozrl, — da pride proč iz tega strašnega kraja, je bila njegova edina želja. In poprej ni nehal teči, dokler ni za pol ure videl visoko poslopje pred seboj.

Najbrž je bil to grad, ki je bil že pred več sto leti sezidan, stolp je kraljeval na strehi, balkoni so se na vseh straneh pokazovali iz zidu. Od mesečine razsvetljena je napravljala ta hiša res krasen, veličasten vtis, — sredi zelenega parka in vrta, ki sta jo obdajala, se je vzdigovala kakor kamenit velikan, ki je zaničljivo zrl na male hišice, ki so se v daljavi videle.

Mirko je čutil, da si je z naglim begom preveč moči zaupal.

Štiri tedne ga ni bilo na svežem zraku, — vsak dan mu je ničvredna ženska dajala omamljivo pijačo, ki je slabila njegovo moč in njegove živce skoro vničila, — mladega grofa je nenadoma zgrabila omama in s tihim vsklikom je sedel na obcestni kamen.

Kako dolgo je sedel tam, sam ni vedel, — sicer je bil pri zavesti, toda zmagala ga je slabost, ki ga je z neko brezbriznostjo napolnila. Vedel je, da je varen pred zasledovanjem doktorja Morača, — tu se mu ni bilo batiti nesramneža, — zato se je lahko malo odpočil ter zbral nove moči.

Slišal je ropotanje koles in pokanje biča, — zdrznil se je kakor iz sanj. Kmetski voz se je peljal mimo, starec je korakal poleg volov in jih poganjal z bičem.

„Oprostite, priatelj,“ je zaklical Mirko s slabimi lasgom, „kako daleč je še do mesta?“

Ne da bi vstavljuje kmet odgovoril: „Ako gospod dobro koraka, naredi to pot v štiridesetih minutah.“

„V štiridesetih minutah!“ — Ker je tako vtrujen, bo rabil tri ure za to pot.

Mirko je vstal, šel za kmetom in ga drugič vprašal:

„Čegav je ta grad, to graščinsko poslopje, to mi lahko poveste, priatelj?“

„To je Sokolski grad,“ je odgovoril kmet precej nevoljno, kajti ponoči se navadno tako odgovarja ljudem, ki se jih sreča na cesti.

„Sokolski grad,“ je zaklical Mirko in za trenotek zopet vprašal: „ali ne stanuje grof Radivoj Sokolski v tem gradu?“

„Da“ je kmet zaklical, „grof Radivoj Sokolski se imenuje sedanji posestnik. — Hi, naprej, volička!“

Mirko je obrnil hrbet neprijazznemu človeku, — zdaj je vedel, kar je hotel vedeti, — in s čudovito veselimi očmi je zrl na Sokolski grad.

„Grof Radivoj,“ je šepetal sam pri sebi, „to je stari priatelj mojega očeta, na katerega imam še priporočilno pismo doma; — že davno bi moral oddati pismo in obiskati grofa, — toda rekli so mi, da je grof Radivoj zapuščen človek in da ne vidi rad, gostov pri sebi.“

„Toda danes hočem popraviti zamujeno, — odpustil mi bo, tudi če bom sredi noči potrkal na njegova vrata — odrekel mi ne bo, ako ga prosim, da pojde z menoj k policijskemu predsedniku, da še danes razkrije zločinsko gnezdo doktorja Morača. Da, to je izvrstna misel, — grof Radivoj Sokolski je vpliven človek, — ako si ga pridobim za zaveznika, bo Rožica takoj prosta.“

Mirko je hitel proti gradu, toda ni šel pri glavnih vratih noter, ampak pri stranskih vraticah, katera je našel odprta, je prišel na vrt.

Videl je eno okno v prvem nadstropju razsvetljeno, — oh, morda je grof Radivoj še bdel, potem ga bo gotovo takoj sprejel, ako mu bo le služabnik naznalil, da je grof Mirko Višnjegorski prišel, sin njegovega starega prijatelja, grofa Božidarja Višnjegorskega. — Prijeten srečen občutek, da bo lahko prijateljskemu, zaupanju, vrednemu človeku stisnil roke, da bo našel srce, kateremu bo lahko svoje odprl, je Mirkota návdal z blaženostjo, zato je naglo korakal v vrt.

Toda hipoma ga je zopet prijela slabost, ki ga je zgrabila že pred gradom ter ga prisilila, da je sedel na obcestni kamen.

„O moj Bog, kaj so iz mene napravili v oni strašni hiši,“ je Mirko vskliknil, „mozeg so mi izčerpali, — dolgo časa bom potreboval, da si nazaj pridobim prejšnjo moč. — Nebesa, jaz ne morem več, zdi se mi, kakor bi se mi tla majala pod nogami; — ha, tam je paviljon, — le eno minuto, — potem se bom splazil proti gradu.“

In Mirko se je opotekel v paviljon, kjer je malo poprej objemal Franc Robič Lolo, ter legel na isti divan, na katerega je vrgel zločinec lepo sleparko, da je z njenih ustnic pil grešne poljube.

Hipoma je Mirko osuplo vzdignil glavo, zunaj na vrtu je nastal divji krič in vik, zdele se mu je tudi, da sliši klicati „Umor!“, svetilke in luči so se od daleč pokazale, Mirko je videl, kako je nekaj ljudij teklo proti visoki bukvi, tešen občutek ga je prijel, da se je moral na vrtu Sokolskega gradu nekaj groznega pripetiti, zato je skočil z divana.

Odločil se je, da stopi iz paviljona in ponudi ljudem, ki so se tako obupno vedli, svojo pomoč. Toda v istem hipu, ko je hotel zapustiti paviljon, je planilo šest služabnikov nanj, — izpoznał pa je na livreji ki

so jo imeli, — in belolasi starček je pri njegovem pogledu v grozi odskočil in zaklical:

„Tale je, — skril se je v paviljonu, — zgrabite ga, ljudje, — on je morilec!“

Preden se je Mirko zavedel te strašne besede, ki mu jo je starec z groznim glasom vrgel v obraz, so ga služabniki obkolili, surovo zgrabili in vlekli iz paviljona.

Služabniki so ga tirali s seboj, malo minut pozneje je stal pred grofom Radivojem Sokolskim, pred človekom, na katerega je upal, o katerem je mislil, da ga bo sprejel z odprtimi rokami.

Toda grof ga je le s sočutnim in zaničevalnim pogledom premeril.

Tedaj je pa Mirko, — častitim bralcem smo ta prizor že opisali, — zagledal svojega očeta, ki ga je najmanj pričakoval tukaj.

Z vsklikom radosti se je hotel vreči na očetovo srce, toda mesto pričakovanega pozdrava ljubezni, mu je oče zaklical strašno besedo:

„Morilec!“

25. poglavje.

Biti ali ne biti.

Mirkotu Višnjegorskemu je bilo, kakor bi se morala zemlja odpreti in ga požreti.

Ako bi v tem trenotku padle zvezde z neba, da ga sterejo z bliščem in svetlogo, ako bi se solnce ob istem času z luno pokazalo na nebeškem oboku, — v duši nesrečnega mladeniča bi ta prikazen ne povzročila večjega presenečenja nego strašna beseda, ki mu jo je oče vrgel v obraz.

to nezaslišano krvavo dejanje? Resnično, očetovsko srce se mi brani verjeti, da si morilec, toda priča je izpovedala zoper Tebe, v katero se ne more dvomiti, — ta priča, nesrečnica, ki leži ob tem drevesu in se bori s smrtnjo, je govorila.“

„Ta je govorila?“ je vskliknil Mirko, „kaj oče, — kaj je rekla?“

„Tukaj se ne bova pogovarjala!“ je zaklical grof. „Dovoli, Radivoj, da se jetnik,“ — grof bi v tem hipu za nobeno ceno ne mogel reči ‚moj sin‘, — „pelje v Tvojo hišo. Tam ga bomo najprej zaslišali, — od tega bo odvisno, kaj se bo nadalje zgodilo.“

„Vse bom storil, kar zahtevate, grof Božidar,“ je odgovoril Radivoj s temnim pritajenim glasom, nato se je obrnil k staremu Martinu ter rekel:

„Pelji tega gospoda s štirimi služabniki v mojo delavno sobo, Ti si mi porok, da ne ubeži.“

„Gospod grof,“ je Mirko vskliknil, „jaz sem plemenitaš, — kot tak Vam dam častno besedo, da ne odiem poprej z Vašega gradu, dokler se ne pojasni ta nesrečni slučaj. Upam, da bo malo besed, izgovorjenih v miru zadostovalo, da se dokaže moja nedolžnost. Jaz sem žrtev narazporazumljenja.“

Ko je Mirko zaklical s tresočim glasom, toda z odločnostjo, ki je ugajala Radivoju, te besede, je kljubovalno vzdignil glavo in korakal proti gradu.

Služabniki so ga hoteli prijeti, ga držati za roke, — toda Mirko jih je pogledal in niso se ga več upali prijeti.

Lola je ves ta čas držala Alenko v naročju, toda odkar se je Mirko hipoma pojavit, je vzdignila glavo in ni več odvrnila očij od lepega, bledega mladeniča.

Da pogledi njenih temnih, okroglih globokih očij.

„Morilec!“ Mirko je razumel strahovit pomen te besede, te kletve, ki jo je slišal iz ust svojega očeta, — ozrl se je na ljubko bledo žensko, ki mu je ležala pri nogah, ki je imela, kakor je videl, smrtno rano v prsih, — in bilo mu je takoj jasno: — njega obdolžujejo, da je izvršil ta grozni zločin.

Trenotek mu je bilo, da se mora zgruditi pod težo, s katero ga je zadela očetova beseda, toda že v naslednjem hipu se je v svesti svojo nedolžnosti ponosno in krepko zravnal in zaklical z glasom, v katerem ni bilo niti pičice negotovosti:

„Moj oče, — pravkar si zagrmel nad menoj besedo, ki bi me uničila, ako bi me zadela. — Razumem vse, — kot tujca, neznanca so me našli na tem vrtu, — mislili so, da sem jaz umoril to nesrečnico pri svojih nogah, toda oče moj, vprašam Te: ali si svojega sina tako vzgojil, da bi bil sploh zmožen takega zločina? Ali se more človeška narava v malo tednih tako izpremeniti, da bi oni, ki še ni nikoli nič ne častnega storil, ki se je vedno ogibal slabega in zaničeval hudobijo, hipoma izvršil oni greh, ki ga je Kajn na zemlji prvi storil, ko je umoril svojega brata? Ne, oče moj, jaz nisem Kajnovega rodu, — Tvoja kri se pretaka v mojih žilih, Tvojega plemenitega rodu sem! Oče med Višnjegorskimi grofi ni nobenega morilca, in Bog v nebesih mi je priča, da Tvoj sin Mirko ni zmožen takega zločina.“

Plamteča resničnost, s katero je nesrečni mladenič izgovoril te besede, je napravila globok vtis na grofa Radivoja, ki je začudeno gledal Mirkota. Toda grof Božidar je zabranil vsako besedo sinu ter jezno rekel:

„Noben zločinec ne prizna takoj svojega hudo-delstva, — vsakemu se mora poprej dokazati, — Tebi se je pa že dokazalo! Povej: iz kakega vzroka si storil?

so se prav vsesali v Mirkotov obraz, v lepo, moškoplemenito postavo. In ko je zdaj v krogu služabnikov korakal po stopnicah terase, je gledala za njim, dokler ni izginil za steklenimi grajskimi vrati. Šele potem je globoko vzdihnila, kakor bi se šele zdaj upala oddihniti.

„Lola!“ ji je zadonelo na uho in kakor iz sanj se je zdramila. Njen oče se je sklonil čez Alenko in vzel negibno telo iz Lolinega naročja v svoje.

Grof je nesel Alenko v grad, Lola in služabniki so šli za njim. Radivoj je korakal, ne da bi besede izgovoril v prvo nadstropje in se obrnil na levi oddelek gradu, kamor je le redkokedaj stopil. Tu, koncem hodnika, so bila vrata, ki so se le redkokedaj odprla, le en sam edini dan v letu je obiskal grof to sobo, potem pa je bil po več ur v njej in stari Martin je potem šepetal ostalim služabnikom: „Stopajte tiho, gospod grof praznuje smrtno obletnico.“

Ta soba je bila spalnica umrle grofove matere, lepe, duhovite gospe, katero je sin nežno in iskreno ljubil, spoštoval in oboževal in katere ni mogel nikoli pozabiti.

Zdaj pa je dal Radivoj odpreti vrata te sobe, nesel Alenko noter ter jo položil na isto postelj, kjer mu je ljubljena mati umrla.

Ko bi imel krono za oddati in jo posaditi Alenki na glavo, — bi je gotovo ne mogel bolj častiti nego s tem ravnanjem.

Služabnice so medtem pod Lolinim vodstvom slekle Alenko, dočim je Radivoj stopil v sosednjo sobo. Tam je odpril okno in se nepotrežljivo sklonil ven.

Kje je le zdravnik? — Po Radivojevih mislih bi moral Franc Robič že davno dosegerti v mesto.

Saj je obljudil, da bo zajahal konja in jezdil v mesto

in ako da zdravnik zapreči konja, potem bi že lahko dospel na Sokolski grad.

„Dobri Bog v nebesih,“ je prosil Radivoj in sklenil roke k molitvi, „ne vzemi mi tega dragega življenja, uničil si mi že eno življenje, katerega se je oklenilo moje srce. In čeprav nisi vzel Minke od mene, si vendar uničil njen duh. Ti veš, oče v nebesih, kako globoko sem obžaloval to drago življenje in njeno umobolno dušo, — in ko sem zdaj po mnogih letih prvič zopet odprl svoje srce, ali naj tudi drugič izgubim, kar mi je drago? — Ne, oče v nebesih, tako kruto me ne boš kaznoval, kajti nobene krivice si nisem svest.“

„Gospod grof,“ je zaklical glas od spodaj, — gospod grof Sokolski, — jaz sem, — Franc!“

„Vi — sami? Kje je zdravnik, s katerim bi se morali vrniti?“

Franc, ki je stal spodaj pred gradom, jo pokazal svojo nogo, katero si je najbrž poškodoval, kajti šepal je.

„Nesrečo sem imel, ko sem v največji naglici s konjem dirjal po cesti, — velikega kamna nisem videl, konj je šel k vragu in ko je padel sem prišel pod njega in si nogo zvinil.“

„In zdravnik?“ je vprašal Radivoj v tresoči razburjenosti, „torej nisi šel ponj, — nesrečnež, ali ne veš, da je bilo človeško življenje odvisno od Tvoje hitrosti in zanesljivosti?“

„Ni mi preostalo drugega, gospod grof,“ je odgovoril Franc stokajoč, kakor bi trpel velike bolečine, „nego vrniti se zopet v grad, — ker pa želite, bom zasedel drugega konja, saj rad pretrprim vsé bolečine, da bo le uboga milostljiva gospica rešena.“

Radivoj je zaloputnil okno, da so se šipe razbile in črepinje padle Francu pred noge, nato je plamil iz

sobe, ter ukazal dvema služabnikoma, naj takoj zajezdita konje in dirjata v mesto.

„Torej naj umre, zarad tega tepca,“ je potem obupno zaklical, „o uboga, uboga Alenka, — vse se je zarotilo proti Tebi. Najboljši konj in najbolj izurjen jezdec sta morala pasti, le, da bi ne bila Ti rešena.“

Planil je nazaj v spalnico, kjer je ležala Alenka, zapodil je osuple služabnike ven, le Lolo je trpel v sebi.

Nato se je zgrudil ob postelji, prijel Alenko za roko, in vedno in vedno se je prepričal, da življenje še ni šlo iz telesa ljubljenke, da še ni ugasnila zvezda upanja.

Da, Alenka je še živelja, a bila je podobna mrtvemu, — voščenorumen ji je bil obraz, — oči zaprte, — podčipkasto srajco so se ji grudi le lahno vzdigovale in padale, kakor bi jih dih sapice premikal. Od časa do časa ji je strepetalo telo, od rjavosvilnih kodrov do nog, ki so bile zavite v volnene odeje, in potem je Radivoj vedno poskočil s hripavim vsklikom groze, kajti misli, da je prišel strašni trenotek katastrofe.

Nekdo je tibo potrkal na vrata, stari Martin je stal zunaj:

„Gospod grof,“ je rekel belolasi služabnik, kateremu so stale solze v očeh, ko se je ozrl na postelj in videl Alenko tako bledo in nepremično ležati tam, „hotel sem le pokorno naznaniti, da smo peljali mladega grofa v delovno sobo. Štiri služabnike sem postavil pred vrata, da ga stražijo.“

„Mislim, da ni treba tega,“ je odgovoril Radivoj, ki je stopil k služabniku čez prag, „dal mi je svojo besedo kot plemič, da ne ubeži, — držal jo bo. Kje pa je grof Višnjenorski?“

„V knjižnici, gospod grof, tam se je zaklenil in ko sem šel poprej mimo vrat, sem ga, — meni samemu

so stopile solze v oči, — sem srce pretresujoče slišal starega gospoda ihteti.“

In pri tem je pritiskal stari Martin roke na oči, iz katerih so tekle solze.

„Imel sem edinega sina, gospod grof,“ je nadaljeval Martin, „umrl mi je, ko je bil dvajset let star. In na njegovem grobu sem si lase ruval ter se kregal z Bogom, ki mi je vzel edinega otroka. Toda danes, gospod grof, ko sem videl bolest starega gospoda, danes ne dolžim več Boga, kajti — otroci lahko napravljajo nebeško veselje, toda tudi pekel in grozo starišem.“

„Pojdi v knjižnico, Martin,“ je rekel Radivoj, „potrkarj tiho na vrata ter povej gospodu grofu, da pridem k njemu, čim pride zdravnik, — moram, — moram tega najprej slišati, — vedeti moram, če smemo upati ali ne.“

Stari Martin je sklenil roke, vzdignil oči k nebesom, ustnice so se mu premikale, — najbrž je molil za Alenko.

In Radivoj se je zopet vrnil k postelji ljubljene deklice. Oči so mu padle na Lolo in hipoma se je streljal kakor bi ga bodalo zadelo.

Sam sebi si ni mogel razložiti, toda besede, ki jih je Martin pravkar izgovoril, so odmevale v njegovi duši.

„Otroci napravljajo lahko nebeško veselje, toda tudi pekel in grozo starišem.“

Bil je tako srečen, tako brezmejno srečen, ko je zopet našel svojo hčerkò. — Ali ga bo morda tudi ona nekoč žalila ter mu napolnila dušo z bolečinami in skrbmi, — ne, ne, Bog noče tega, to se ne bo nikoli zgodilo.

In položil je roko na Lolino črnokodrasto glavico, kakor bi jo hotel ubraniti pred bolečino, ki bi jo lahko sama trpela ali pa drugim prizadela.

Naposled — od trenotka, ko so našli Alenko pod bukvijo, je minila že cela ura, — je slišal ropotanje voza in ko je hitel k oknu, je videl tajnega svetnika Vareša, telesnega zdravnika knezovega, stopiti z voza.

Nobenega slavnejšega zdravnika ni bilo v deželi, poleg tega ni bil Vareš nele vedni zdravnik Radivojev, ampak tudi njegov prijatelj, ki ga je visoko spoštoval.

„Za božjo voljo, kaj se je pa zgodilo tukaj?“ je vprašal Vareš, ko je vstopil, odložil plašč ter hitel k Radivoju. Slišal sem nekaj — o umoru, — da je gospica pl. Radičeva teško ranjena, — o, ljubi prijatelj, želel bi, da so me nalagali.“

„Res je, doktor, žal le preveč res,“ je zaklical Radivoj, ter prožil visokoraščenemu možu, česar gladko-obrit obraz je kazal intilgentnost in srčno dobroto, obe roki, „o gospod doktor, pri Vas je zdaj moje edino upanje, ali me boste zapustili?“

„Tega gotovo ne bom storil, grof Radivoj, in prisegam Vam, kar premore človeška umetnost, se bo zgodilo, da rešimo gospico Radičovo.“

Nato je stopil Vareš k bolniški postelji.

Pet dolgih minut je preteklo, Radivoju so se zdele cela večnost. Zdravnik se je sklonil čez Alenko, z glavo majaje je motril rano ter tipal le slabo bijočo žilo, sklonil je glavo na deklične prsi in poslušal, kako bije srce.

Ko se je zopet zravnal in je padla svetloba svetilke, ki je visela pod stropom, na njegov obraz, se je Radivoju zdel ta obraz mrtvaškobled.

„No, doktor, je rekел grof s pridušenim glasom, „govorite, povejte mi vse, — ali bo živila?“

„Živila? — Upam!“ je zamolklo in pritajeno izpregovoril Vareš. „Toda prestati bomo morali dolg boj,

da otmemmo smrti to žrtev. Morilec je le predobro sunil in ko bi bodalo ne izpodrsnilo na korzetu bi prav gotovo prebodlo srce. Tako pa je rezilo šlo poleg sreca v leva pljuča in kri se je večinoma razlila v notranjost. Toda gospica je še mlada, zato imam še malo upanja.“

„Malo — upanja!“ je rekel Radivoj s tresočimi ustnicami, dočim mu je glava padla na prsi, kakor bi jo tiščala nevidna roka, „samo malo, — o doktor, to je smrtna obsodba iz Vaših ust.“

„Ne, prijatelj moj, to pa ni,“ je odgovoril Vareš z gotovostjo, ki je zopet navdala Radivoja z upanjem.

„Toda v tem hipu Vam pri najboljši volji ne morem več povedati. Poizkušal bom vse, da rešim nesrečno mlado dekle. Največ pri tem delu mora pa storiti Oni nad nami in vidite gospod grof, — prav zato pa upam, da bi Alenka prestala strašno rano. — Bog v nebesih ne bo pripustil, da bi se tak ničvreden zločin končal čeprav ga je pripustil. Jaz računam in upam nanj in moje zaupanje me je le redkokedaj varalo.“

V nemi bolesti je Radivoj stisnil doktorju roko.

„Danes ostanem čez noč v Sokolskem gradu,“ je nadaljeval dr. Vareš, „in bom sam čul pri bolnici. Najboljše bi bilo, da me samega pustite z njo. Za mlado konteso je tudi bolje, ako leže spat, — živci so se ji vsled strahovitega dogodka gotovo pretresli.“

„Pojdi, dete moje,“ je rekel Radivoj ter prijal Lolo za roko, „pojdova odtod. Alenke ne moreva pustiti v boljših rokah. — Kajne, doktor, saj mi dovolite, da pridem vsako uro pogledat in vprašat, kako ji je in ako bi se obrnilo na slabše, — me dajte poklicati, — iz srca Vas prosim, ljubi Vareš.“

„Obljubim Vam,“ je odgovoril zdravnik, ter se vrnil k bolniški postelji.

Strah na Sokolskem.

Radivoj je odpeljal Lolo ter še na hodniku poslovil od nje z dolgim poljubom.

„Spi, dete moje, spi,“ ji je rekel z bolestnim glasom, — „danes mi je izpolniti strašno naložo, — zdaj bom sodnik čez človeško življenje, mledo, nadpolnovo življenje, ki je tako sijajno pričelo toda v eni noči končalo. Lahko noč, Lola, Bog Te obvaruj!“

Radivoj se je obrnil, da odide v knjižnico, — videli ni zasmehljivih, zavratnih pogledov, ki so mu sledili, ni opazil, da ga je med pogovorom z Lolo opazoval izza stebra Franc Robič.

Pol minute kasneje je obstal grof Radivoj pred vратi do knjižnice, — globoko je vzduhnil in potem potrkal. Trdni koraki so se bližali vratom, stal je pred grofom Višnjegorskim.

A to ni bil isti človek, ki je šele pred dvema urama prišel v grad, kajti takrat je napravil vtis moža v najboljših letih, moža, ki je še poln moči in ponosno korakal po življenju, — zdaj pa, — Radivoj se je prestrašil, ko je zrl v bledi, od bolesti razkriti obraz svojega prijatelja, v suhe, trde oči, na visoko čelo, na katero je sto gub zarezalo svoje znake.

„Ah, Vi ste, Radivoj, je vskliknil grof Božidar, kakor bi se zbudil iz sanj, „dobro, — hvala, da ste prišli, — ne zamudiva torej časa. — Martin, — pripeljite morilca k nama.“

„Morilca,“ je rekel Radivoj, prijel grofa za roko potegnil naprej v sobo, „ne pozabite, — Božidar, da govorite o svojem sinu.“

„O mojem sinu,“ je jězno s tresočimi ustnicami vskliknil grof Božidar, „to se bo takoj pokazalo, ako imam še sina, — ako je kriv, potem, — pri svoji časti in pri kosteh mojih pradedov, ne bo ušel zasluženi

kazni, — na vislice ga spravim, — tja kjer končajo vši morilci.“

Radivoj se je stresel, s plašnimi očmi je strmel v grofa, česar junaska beseda se je pri zadnjih besedah zopet zravnala in nehote je Radivoj tiho šepetal pred se:

„Brut, — Brut!“

26. poglavje.

Oče in sin.

Na kaminu sta stala srebrna svečnika, v katerih je gorelo dvanajst voščenih sveč. S plapolajočim svitom, ki je imel nekaj strahotnega na sebi, so obsevale moža, ki sta sedela pri okrogli mizi med policami, do vrha naloženimi s knjigami.

Pet minut je poteklo, ne da bi se beseda izgovorila v knjižnični sobi, — zunaj je nastal hud veter, tresel je okna in šipe so žvenketale, tulil je v kaminu in slišalo se je kakor bi človek zdihoval in ječal.

Počasi so se odprla vrata. Grof Mirko se je pojavil na pragu. Bil je bled, toda samozavesten, in v očeh mu je zrcalilo neko veselo upanje.

Za njim so se pokazali hišni služabniki, toda stari Martin jih je zavrnil, zaprl vrata ter potem s tresočim glasom vprašal, ko se je plašno in sočutno obenem ozrl na mladeniča:

„Ali mi še kaj ukazujete, gospod grof Sokolski?“

„Ne,“ je odgovoril Radivoj, „pojni ven Martin, in počakaj zunaj. Nihče ne sme oditi spät, vši naj bdijo, — morda Vas bom še potreboval.“

Z globokim poklonom je Martin odšel, grof Boži-

Tako delče še nismo! je zaklical grof Božidar
končno pripombo: Kaj ima plemič storiti, ki zakrivi
kedaj, bodisi v kakšnihkoli slučajih, laž?“

”Odkrito in skesano jo mora priznati in potem iti
in umreti!“ je odgovoril Mirko.

”Dobro, če je tako, veš torej, da je v tem trenotku
dano Tvoje življenje v Tvoje roke,“ je nadaljeval grof
s povzdignjenim glasom, „samo ena laž in izgubljen si,
nesrečnež. In zdaj mi odgovori: Ali si zabodel bodalo
v prsi nesrečne mladenke, — ali si Ti izvršil krvavo
dejanje, ki se je danes po noči zgodilo na vrtu Sokol-
skega gradu, — da, ali ne, Mirko, — si Ti morilec
gospice pl. Radičeve?“

Grof Božidar je umolknil, oči so se mu strahotno
povečale. Ne kakor oče je stal pred mladeničem, ampak
kakor strog sodnik, sodnik od katerega ni pričakovati
nobene milosti in usmiljenja za krivca.

Tudi Radivoj je vstal, tudi njegove oči so visele
na Mirkotovih ustnicah, kajti naslednja beseda bo pri-
nesla odločitev.

”Mirko!“ je zaklical grof Radivoj Sokolski s po-
vzdignjenim glasom, „v človeškem življenju so trenotki,
v katerih si človek sam ni svest, kaj da dela. Strasti
oslepijo večkrat mladenčeve čute, da izgubi samo-
zatajevanje. V takem hipu je tudi najboljši in naj-
plemenitejši človek zmožen dejanja, katero bi v drugih
okolnostih zabranil in globoko zaničeval. Mirko, Vaš
plemeniti oče zre na Vas, — njemu, ki Vam je dal
življenje, ne smete neresnice povedati. Toda še nekdo
drug zre na Vas, ki že naprej ve Vaš odgovor, kajti
On Vam vidi v dušo, Mirko. — O da bi Vas v tem
hipu razsvetil, da najdete pravo besedo in pravo pot,
— Bog je, ki vse ve, — on edini ve za Vašo nedolžnost,
ali — krivdo.“

dar se je zdrznil, ko so se zaprla vrata za starim slu-
žabnikom.

Zopet dolg, mučen molk, dokler ni grof Božidar
Višnjegorski počasi vzdignil glavo in izpregovoril besede:

„Stopi bližje, — prav blizu, — pogledati Ti hočem
v oči.“

Mirno in ponižno je stopil Mirko pred očeta, samo
miza ga je ločila od obeh grofov.

„Tukaj sem, oče,“ je rekel Mirko z mirnim glasom,
„najbrž me hočeš zaslišati in priznati moram, da željno
pričakujem, da se to zgodi. Že predolgo je ležala sra-
mota nevredne sumnje na moji glavi. Upam, da se je
očistim. — Vprašuj, oče, in odgovoril Ti būm!“

Grof Božidar je počasi vstal, z eno roko se je oprl
na mizo, junaška postava se je stresla, kakor bi jo
vihar zmajal, globoko je pogledal v oči svojega sina,
kakor bi hotel v dno Mirkotovе duše videti.

„Grof Mirko Višnjegorski,“ je pričel govoriti, „star
si štirindvajset let in odkar si bil rojen, se do pred enim
letom nikoli nisva ločila, — živila sva skupaj, ne kot
oče in sin, ampak kakor prijatelj in prijatelj. V Tvoje
srce sem, kakor sem si domišljeval, usadil vse dobro in
lepo, kar mora krasiti mladeniča in plemenitaša; — pred-
vsem sem se trudil, da Ti ucepim zavest lastne Tvoje
vrednosti, ter spomin, da izhajaš iz najplemenitejših
rodbin dežele. Mirko, kaj, — sem Ti rekел, — da je
prva dolžnost pravega plemenitaša?“

„Rekel si mi, oče moj,“ je odgovoril Mirko z od-
ločnim glasom, „da obstoji prva dolžnost pravega ple-
niča, da nikoli ne zataji svojega mnenja in da ničesar
nesovraži bolj in se izogiba nego — laži.“

„Tako je, — to sem Ti rekel in priščavil sem še

Konečno pridombo: Kas ima plene storič, ki zaklival
285

„Torej prisegam pri njegovem imenu!“ je zaklical Mirko ter položil desnico na srce. Ko sem bil še otrok, so me učili, da ni hujšega zločina nego zlorabiti božje ime. Dobro, tega svetega nauka se spominjajoč, kličem:

„Jaz sem nedolžen, pri Bogu Vsemogačnem, moje roke so čiste, — jaz nisem prelij krvi Alenke pl. Radičeve!“

Kakor zvoki zvona, ki zadenejo človeka globoko v dušo, so odmevale Mirkotove besede po sobi, — kakor klic, ki ne prihaja iz človeških ust, ampak iz višjih krajev so donele na uho obeh mož, ki sta pridržujoč sapo v mrzlični napetosti in skoro v blazni razburjenosti poslušala odločilno priznanje mladega moža.

Obraz grofa Radivoja se je zjasnil, globoko se je oddihnil in nehote sam ni vedel kako je pogledal Mirkota.

„Nedolžen,“ je vskliknil s tresočim glasom gospodar Sokolskega gradu, „da, nesrečni mladenič, verujem Ti iz celega srca, — glas, s katerim si svojo izpoved zaklical, ne more biti lažnjiv in ko bi bilo tako, potem ni nobene vere, nobenega zaupanja več na svetu. Ako bi v tej sveti uri govoril zoper lastno prepričanje, — o potem bi dvomil v vse božje stvari, ki jih je Bog ovekovečil!“

„Hvala Vam, gospod grof Sokolski,“ je odgovoril Mirko in dve debeli solzi sta se mu potočili po licu, „hvala za besede, ki ste mi jih govorili. Nikoli Vam ne pozabim in z vsem življenjem polnim hvaležnosti Vam bom poplačal za veliko dobrodejno besedo: Jaz Ti verujem!“

Toda v istem hipu, ko je hotel Mirko položiti svojo roko v grofovovo, je vzdignil grof Božidar roko. Teško kakor meč je z njo udaril tako, da je zopet ločil roki sina in prijatelja.

„Tako daleč še nismo!“ je zaklical grof Božidar z zamolklim glasom, doslej nismo še slišali drugega negobesede: Jaz sem nedolžen! Toda če hočemo biti resni sodniki v resni stvari, morame imeti dokaze za Tvojotrditev; ako mi daš te dokaže, Te hočem sprejeti z odpromi rokami ter Te zopet imenovati svojega sina, — ako ne, potem —“

Mirko je obledel in omahnil nazaj.

„Oče,“ je zaklical, „tega nisem zaslужil! Oče, ali sem Te kedaj nalagal? Ali se nisem vedno ravnal po naukah, ki si mi jih vtišnil in v tem svetem trenotku naj bi bil lažnjivec? — O oče, ljubil sem Te z globoko, udano sinovsko ljubeznijo, — toda, da mi zdaj ne zupaš, da moreš le minuto, le sekundo dvomiti v moje besede, — to, oče, pade kakor slana v pomladni noči na otroško ljubezen, — in nikoli več se ne vzdigne nežni pomladni cvet, — nikoli več ne bo sijala v blišču in krasoti cvetlica otroške ljubezni, ki si jo Ti ustvaril, ki si jo pa zdaj poteptal, uničil s svojimi dvomi!“

Grof Božidar je obledel prav do oči, — desnica mu je nervozno gladila dolgo, sivo brado, — oči so se mu vrtele in celo bitje je trepetalo v razburjenosti tega trenotka.

„Kako rad bi Ti verjel,“ je zastokal, dočim mu je roka segla na prsi in so se nohtovi prstov ugrebljala v meso, „kako rad bi Te imenoval svojega sina, — imam le tega edinega otroka, — le to edino nado z svojo starost imam, toda tu se gre za človeško življenje, katero je zločinec uničil, — tu se gre za izpoved umirajoče, ki Te je imenovala svojega morilca. V življenju sem bil vedno vesten, v velikih in malih stvareh, — tega resnega vprašanja ne morem površno opustiti, zato mi odgovori na moja vprašanja kratko, zmerno in resnično!“

„Storil bom to, oče,“ je rekel, toda glas mu ni bil več tako meliak in iskren kakor poprej, — „prosim, vprašujte me.“

„Dobro, — kako je to, da so Te današnjo noč našli na vrtu Sokolskega gradu, v katerem poprej še nikoli nisi bil, kajti priporočilnega pisma na grofa Sokolskega niti oddal nisi, kakor se mi je povedalo.“

„Oče moj,“ je rekel Mirko, „da Vam to pojasnim, moram seči malo dalje nazaj.“

„Le ne predaleč!“

„Oče, ako se hočem zagovorjati, mi morate tudi dovoliti, da povem vse, s čemer lahko položaj pojasnim in ako začnem svoj zagovor pravzaprav z očitaujem do Vas, mi odpustite. Zakaj, dragi oče, me niste calih štirih tednov, ko sem ležal bolan, obiskali? Ali niste dobili mojeg pisma?“

„Tvojega pisma? — Niti vrstice nisem dobil od Tebe. Da, vse poizvedbe, ki sem jih ukrenil, da izvem Tvoje bivališče, so bile zaman, — policija Te je iskala, — toda niti sledu ni mogla najti po Tebi. Kje pa si bil, kaj Te pa je tako zelo zadržalo, da svojega očeta niti obvestil nisi?“

„Ha, saj sem slutil!“ je zaklical Mirko. „Torej moje pismo ni prišlo v Vaše roke? — Kajpada so ga poneverili. Toda neumno je bilo od mene, da sem le trenotek dvomil v to. — Torej, dragi oče, kratko Vam povem svoj čudni dogodek, ki je, — to Vam prisegam, — resničen od prve do zadnje besede. —

Kakor veste, sem bil celo leto na potovanju. Glavno mesto, tu v bližini naj bi bila zadnja postaja, preden zopet pohitim v Vaše naročje. No, nekega dne sem naletel na priatelja iz mladih nog in ker je bila baš ugodna prilika za lov, sem sklenil, da se posvetim temu

291. — 372.

Rožica in Galjevko

13. V naslednjem hipu je vzdignila Rožica nezavestno Galjevko v čoln in sama skočila vanj, nato je zašepetala dijaku:
„Tisočera hvala, — Bog Vam bo povrnil, kar ste nama storili.“

Rožica in Galjevko
Galjevko

168

opravilu. In neki dan srečam v gozdu deklico, lepo, ljubko dete, čudež stvarstva. Srečal sem jo pri blaznici doktorja Morača in jo pričakoval ob gozdnem robu, ko je šla noter. Tedaj sem slišal klic na pomoč, siloma so jo hoteli pridržati v oni hiši, — hitel sem ji na pomoč in od tega trenotka so tudi mene obdržali v blaznici, najprej s silo, potem s sleparško zvijačo, cele štiri tedne, — in vsi poizkusili, da Vas na kak način obvestim, da pošljem med svet klic na pomoč, so bili zaman, predobro so me stražili."

Grof Božidar je z neverjetnim smehljajem poslušal svojega sina, zmajal je zdaj z glavo in temne obrvi so se mu namršile.

"To se glasi kakor pravljica," je rekел. "Štiri tedne naj bi človeka pridrževali v hiši, ki je blizu glavnega mesta, zoper njegovo voljo? — Oh, to so stvari, ki so se dogajale v srednjem veku, ki so pa pri naši policiji, pri čuječnosti naših oblasteh popolnoma nemogoče."

"Motiš se, dragi prijatelj," je zaklical grof Radivoj z odločnostjo, ki je osupnila Božidara, "res so naše oblasti pazne, res zabranijo kolikor mogoče silovita dejanja, toda baš, kar se tiče blaznice doktorja Morača, — jo poznam, čeprav nimam vzroka pritožiti se čez doktorja Morača, kajti on je šestnajst let zvesto stregel in hranił mojo ubogo Minko, ne da bi vinarja odškodnine imel od tega, — vendar ne zaupam temu človeku, — njegov zavratni pogled in prilizljivo obnašanje mi ne ugaaja — morda mu delam krivico, ako ga obtožim, — toda notranji glas me svari pred doktorjem Moračem in zato je prav lahko mogoče to, kar je Tvoj sin povdal."

"Resnico te povesti bomo že izvedeli," je zaklical grof Božidar Višnjegorski. "Saj doktor Morač živi,

vpraša se ga, lahko, toda s tem še ni pojasnjeno, kako si danes po noči prišel na vrt Sokolskega gradu?“

„Na njenostavnejši način na svetu,“ je nadaljeval Mirko. „Danes ponoči se mi je posrečilo, da sem se oprostil jetništva. Skozi okno sem skočil na vrt, splezal čez zid in hitel na slepo srečo proti mestu. Toda ko sem prišel do tega gradu, me je premagala slabost, ki se da vsled štiritedenskega jetništva lahko razložiti. Obenem sem zvedel od nekega kmeta, ki se je peljal po cesti, da je ta grad lastnina grofa Sokolskega, in ko sem slišal to ime, sem tudi vedel, da mi bo plemeniti grof pomagal, kajti odtu sem hotel iti na policijo, da obtožim doktorja Morača. — Moj Bog, kakor kamen mi je padlo na srce, da sem pozabil svojo najsvetjejšo dolžnost, drago deklico, ki še vedno zdihuje v oblasti doktorja Morača, — njo moram oprostiti.“

In Mirko se je obrnil in hitel proti vratom, toda hripan vsklik grofa Božidarja ga je pridržal na pragu.

„Tukaj ostaneš!“ je zagrmel sivobradi starec nad njim. „Zdaj mi moraš odgovoriti, v tem trenotku nisi več svoboden človek, — in dokler se ne izkaže Tvoja nedolžnost, se moraš pokoriti moji volji!“

„Oče, Ti ne veš, kaj delaš,“ je zastokal Mirko ter se bled in prepadel zopet vrnil k mizi, „najkrasnejše bitje na svetu zdihuje za železno mrežo, — obdano od furij in meger, — življenja ni varno, — oče, daj mi toliko časa, da obvestim policijo, in prisegam Ti —“

„Ti ostaneš!“ je zaklical grof. „Toda, — jaz sam pojdem v blaznico doktorja Morača, še to noč, takoj, — poizvedel bom, če je to, kar si mi povedal, resnično, in če je tako, potem gorje onemu, ki si drzne dotakniti se grofa Višnjegorskega ter ga za štiri tedne oropati prostosti.“

„Torej me hočeš kot jetnika imeti, oče?“ je zaklical

Mirko in ustnice so se mu tresle, oči vrtele, pesti stiskale, — „ne, zaboga, to že prekorači pravico, ki Ti jo je dal Bog čez mene, vse Ti lahko žrtvujem, le njé ne, ki jo ljubim, ki ima moje srce, kateri sem prisegel zvestobo do groba, — oče, rešiti jo moram, — dovoli, da odidem, — izpolni to zadnjo prošnjo svojega sina!“

„Izpolni mu jo,“ je rekel tudi grof Radivoj, „dovoli mu to prošnjo, — saj ni nič krivičnega, kar zahteva, pelji še z njim v blaznico doktorja Morača, — pomagaj mu rešiti nesrečno deklico!“

„Tukaj mora ostati stroga zastražen!“ je zaklical grof Božidar, „v tem trenotku ni več moj, ampak postava ima pravico do njega, in ako se izkaže, da je kriv, se ne bom obotavljal izročiti ga pravici, kateri se moramo vsi ukloniti, vsi, čeprav nam srce poči.“

Z zamolklim vsklikom se je Mirko zgrudil v stol, — telo mu je strepetalo, — živci so mu oslabeli, — čuti se mešali, — oči so postale ostekle.

„Jaz ne morem dlje gledati tega,“ je mrmral grof Radivoj. „Božidar, sicer je Mirko Tvoj sin, s katerim lahko delaš, kar hočeš, — toda meni boš oprostil, ako odidem, jaz imam srce v prsih. — Kar se tu godi, je preveč, presega že človeške moći.“

In ko se je Radivoj še enkrat s sočutnim pogledom ozrl na mladenciča, je s trdnimi koraki odšel iz sobe.

Grof Višnjegorski ga ni pridržal z nobeno besedo, z velikimi koraki je hodil po knjižnici gorindol ter nenačoma obstal pred Mirkotom.

„Zdaj sva sama,“ je potem rekel, „zdaj se bova lažje razumela. Trdil si, da je v blaznici doktorja Morača deklica zaradi katere si Ti obiskal to hišo?“

„Da, oče, to trdim, kajti čista resnica je.“

„In kako je ime tej deklici?“

"Rožica Jaklič."

"Kdo so njeni stariši, — kje je doma, — kdo je, — in iz kakega vzroka je prišla sem?" je poizvedoval grof.

"Oče, starišev nima. Iz Pariza je prišla, brez varstva, sama, zapuščena in zato —"

"Dovolj vem," je zaklical grof. "Torej navadna pritepenka, v katero si se tjavendan zaljubil? To govori v Tvojo škodo, to me osupne. — Tako hočem priti stvari dodna, da bom vedel, kaj mi je storiti, — Ti ostaneš tu in služabniki. Te bodo stražili, sam pa zajezdim najhitrejšega konja, ki ga ima grof Radivoj, in v eni uri se vrnem, potem se odloči Tvoja osoda."

"Da, oče, pojrite, — pojrite!" je zaklical Mirko; česar duša je bila napolnjena s poslednjo nado. "Zahitevajte Rožico Jakličovo in vprašajte jo, ako res niso naši oba s silo pridržali v blaznici. — Kar bo ona rekla, naj velja, ona naj odloči, kajti prepričan sem, da je angel ki se Vam bo pokazal, angel bo govoril z Vami, — pojrite, vprašajte Rožico, potem, — potem sem rešen!"

"Vprašal jo bom," je vskliknil grof z zamolklim glasom, in dokler se ne vrnem, moli nesrečnež, — moli, da Ti bo Bog milosten in da Ti prinesem veselo vest.

— Ne varaj se, Mirko, Tvoje življenje visi na niti, kajti jaz ne čutim nič manj dolžnosti in časti v sebi kakor oni sivilasi Rimljani, ki je svoja sinova spravili na vislice, in ako moram sam umreti raditega, — pravica mora ostati pravica, — in umor na Sokolskem gradu se mora maščevati."

Grof Božidar je planil iz sobe. Teško je zaloputnil vrata za seboj. V naslednjem hipu je slišal Mirko, kako se je zavrtel ključ od zunaj in ko je njego v oče ukazal:

"Vi ste mi porok zanj! — Gorje onemu, ki mu

pusti, da uide, — moj sin, grof Mirko Višnjegorski je jetnik!"

"Jetnik!" je vskliknil Mirko s strahotnim smehom, ki je bil tisočkrat strašnejši, nego ko bi se mu solze vlike iz očij. "Jetnik, — haha, jetnik lastnega očeta!"

27. poglavje.

Nedolžen v ječi in sramoti.

Dve mučni urí sta potekali nesrečnemu mladeniču in vsaka minuta ga je bolj gnala k obupnosti.

Mirkotu je bilo, kakor bi vse to le sanjal, kakor bi to ne bilo mogoče, kar je zadnje ure doživel. Obdolžili so ga umora, najsramotnejšega zločina, ki ga ljudje poznavajo, zločina, ki je že ozigosan s Kajnovim znakom, odkar je prvkrat brat brata umoril!

Videl je lepo, ljubko deklico pod bukvo ležati in se ni mogel ubraniti globokega sočutja, — videl je smrtno rano, iz katere je vrela kri, — videl je v Radivojevih očeh bolest, in sam je proklinjal morilca, česar roka je zabodla bodalo.

Toda da mislio o njem, da je morilec, da le trenotek verujejo o njem, da je zabodel Alenko pl. Radicevo, to je bilo, kar mu je trgalо srce.

In kdo ga je pred vsemi drugimi tako strahovito obtožil? — Oče, njegov lastni oče, — isti človek katerega je sicer poznal kot najnežnejšega, najzvestejšega prijatelja!

In s kakšno neizprosnostjo in neusmiljenostjo ga je oče zaslšaval, — kako ga je vedno in vedno obdolževal laži in neresnice, — o, Mirko ni mogel zatajiti solz, vrele so mu iz očij in ihtel je kakor je le v otroških letih jokal.

Hipoma se je zdrznil, kajti slišal je, da so se odprla knjižnična vrata. Ali se je oče že vrnil? Odkar je oče odšel, je minila šele pičla, ura. Ali morda prihaja grof Radivoj, da ga tolaži v bolesti.

Ne, — tuj človek se je priplazil skozi vrata v knjižnico, človek ki je nosil livrejo Sokolskih služabnikov.

Ali je prišel ta človek, da pase svojo radovednost na njegovih mukah, ali so ga pa morda poslali, da ga še posebej straži? — Oh, grof Mirko je vstal s stola, na katerega se je doslej ihteč naslanjal ter stopil k oknu, — človeku je obrnil hrbet.

Tedaj mu je služabnik položil roko na ramo in ko se je obrnil, ga je videl pred seboj stati in čital v njegovem obrazu neko sočutje.

Služabnik je bil visokoraščen, vitek mož, — obraz bi se mu lahko lep imenoval, ko bi ne bil obdan od rdečih las.

„Kaj pa hočete?“ je vprašal Mirko. „Jaz Vas nisem klical, — nobene pravice nimate semkaj priti, — toliko se bo menda oziralo name, da smem sam ostati, ako to želim.“

„Prišel sem z dovoljenjem starega Martina,“ je odgovoril rdečelasec, „le par besed bi rad govoril z Vami, gospod grof, in če me poslušate, — ne bo Vaša škoda.“

„Govorite torej, — bodite kratki, kaj želite od mene?“

„Prostost Vam hočem prineseti,“ je odgovoril rdečelasec z lokavim smehljajem, „treba se je Vam le odločiti in prosti ste kakor ptica v zraku.“

„Prost, — prost,“ je vskliknil Mirko. „Kako mislite to? Ali je moj oče poslal kako poročilo? Ali je izprevidel krivico, ki mi jo je storil? Ali se je pravi morilec našel?“

Rdečelasec je skomignil z rameni.

„Gospod grof,“ je odgovoril, „z obžalovanjem vidim, da se ne zavedate svojega položaja. Sum leži na Vas, in doslej se še ni nič izvedelo o skrivnostnem umoru — nasprotno, vse kaže, da bo ta sum stal še nadalje na Vas. Pomislite le vse okolnosti, žrtev Vas je označila kot morilca, — v isti noči, ob isti uri, ko se je izvršil umor so Vas našli na vrtu, — gospod grof, noben porotnik Vas pod takimi okolnostimi ne bo oprostil, to je kakor pribito.“

Mirko je obledel. Brezobziren način, s katerim mu je služabnik pojasnil položaj, mu je dal natančno izpozнатi, kako blizu je prepadu.

„Da, ta človek ima prav; — ako bo res prišla tazdeva pred sodišče, potem bi se prav lahko zgodilo, da ga obsodijo po nedolžnem.“

„Gospod grof, meni in staremu Martinu se smilite. Vi ste sin grofa Višnjegorskega, mlad plemič, — instrašen slučaj bi bil, ko bi morali najprej v ječo in odtod na vislice. — Ne, ne, ne prikinite me, gospod grof, poslušajte me do konca, — jaz sem kočijaž grofa Radivoja, zato Vam dam dobrega konja na razpolago. — Ako skočite skozi okno na cesto, Vam bom na gotovem kraju držal konja in na tem lahko prav naglo ubežite. — Recite zdaj odločilno besedo, gospod grof, vsaka beseda je dragocena, kajti vsak čas se Vaš oče lahko vrne in veruje mi, — tisočkrat je boljše, ako ubežite v inozemstvo in za nekaj let izginete nego da se seznanite z ječo; ali celo z vislicami.“

Mirko se je stresel. Prsi so se mu v krčevitih dihih vzdigovale, strašen boj je nastal v njegovi duši.

Bežati? Z enim hipom izprevidel strašen položaj,

v katerem je bil; — ha, ta človek je imel morda prav, to je bilo najboljše in najpripravnješ.

Toda bežati! Ali bi to ne pomenilo, da prizna svojo krivdo? Ali ni že oni, ki odide zagovoru, ožigosan kot zločinec, ker ni hotel ovreči očitanja?

Ne, in tisočkrat ne! je zakričalo v Mirkotovi duši. Naj pride, kar hoče, — sramota, groza, sramotna smrt, — boljše je umreti nedolžno pod rabljevo sekiro, nego bežati in tako potrditi sum, ki je ležal na njem, da je on morilec.

„Odločite se,“ ga je silih rdečelasec, „kajti ako se vrne Vaš gospod oče, ste izgubljeni.“

„In ako sem izgubljen,“ je odgovoril grof Mirko, „potem pojdem nedolžen in ne kot morilec na vislice.“

„Tega Vam ni treba, porabite poslednjo priliko, ki se Vam ponuja, — konj, ki Vam ga dam na razpolago, Vas v hitrem diru ponese na kolodvor, — tam greste na vlak in ste jutri večer že v Hamburgu, — odtu se vkrcate v Ameriko. Potem naj se Vas ima za nedolžnega ali krivega.“

„Proč, nesramnež!“ je zaklical Mirko, „kako se drzneš v takem tonu z menoj govoriti?“

In s hitrostjo, kateri se je Mirko čudil, je hitel rdečelasec proti vratom ter izginil čez prag.

Mirko je zamišljeno gledal za njim.

„Kaj je neki s tem človekom?“ je mrmljal, — „saj si je na vso moč prizadeval, da me pregovori k begu, — bilo je, kakor bi me hotel napraviti za krivega, kakor bi imel namen, mene odstraniti odtu, da bi s tem begom takorekoč priznal svojo krivdo.“

V tem hipu so se bližali koraki durim. Mirko je izpoznal glas svojega očeta, ki je hlastno ukazoval

zunaj, — naglo se je nesrečnež zravnal in hitel naproti očetu.

Saj mu je moral prinesti gotovost, da je nedolžen, — govoril je z Rožico in ljubka deklica je morala potrditi njegovo izpoved.

Toda ko je videl grofa trdega kakor v skalo sekanaega stati na pragu, ko je pogledal v spačeni obraz svojega očeta, je Mirko zakričal in odskočil, kajti zdaj je že vedel, da je vse izgubljeno zanj, — vse!

„Morilec!“ je zaklical grof Božidar z glasom, ki se je glasil kakor bi prihajal iz groba, — „morilec! — da, ponovim še enkrat besedo, — Ti si morilec! — Vse, kar si povedal, se je izkazalo kot nesramna laž, — štiri tedne praviš, da si bil v blažnici doktorja Morača? Haha, niti videli Te niso tam, — doktor in vsi njegovi služabniki so mi to potrdili!“

„Torej so lagali!“ je zaklical Mirko, „in drugega tudi pričakoval nisem od doktorja Morača. On je starlopov in obdan od takih kreatur, da v njegovi hiši resnica nima prostora. — O oče, ako nimaš nobene druge priče, boš sodil svojega sina na pričevanje krivoprisežnikov in nesramnežev.

„Toda prosil sem Te, da govorиш z Rožico Jaklič, — kaj je ta izjavila?“

„Nič drugega nego kar je tem lističu napisanega.“

Tresoč se v razburjenosti je potegnil grof Božidar listič iz žepa ter ga pomolil sinu pod nos:

„Beri tole!“ je zaklical s pridušenim glasom, „beri, ničvredni morilec, in vedi, da Te tudi ona zaničuje, ki jo kakor praviš, ljubiš. V tem papirju Te Rožica Jaklič zatajuje, v njem pravi, da ni prisiljena stanovati v blažnici doktorja Morača, — nasprotno, posebej še povdarja, da vidi v doktorju Moraču svojega očetovskega pri-

jatelja, kateremu je hvalo dolžna. No, izprideni sin, — kaj imas odgovoriti na to? — Naglo, premisljuj, izmisli si novo laž, saj je tako lahko, izmisliš si pravljico, ako je treba varati očetovsko srce.“

Mirko je vzdignil obe roki, — strmel je v papir in ga čital; — sveti Bog, ali je res Rožica to pisala?

Ne, — tisočkrat ne! Poprej bi verjel, da se nebo pogrezne nego na kaj takega.

„Ta papir, oče,“ je vskliknil Mirko s hripavim glasom, „je ponarejen, — nikoli ga Rožica ni pisala, — doktor Morač ga je napisal, ta lokavi lopov.“

„Ne razzali tega človeka,“ ga je prekinil grof Božidar z grmečim glasom, „doktor Morač ni niti slepar, niti lopov, niti človek, ki bi bil zmožen zločina, ki mu ga Ti podtikaš. Vedi, da sem se dodobra prepričal, če je Rožica Jaklič pisala te besede, zahteval sem od doktorja Morača, da je poslal po njo in — prišla je.“

„Oh, Ti si jo videl, oče, Ti si govoril z njo? — O kaka sreča zame in zanjo! Potem mora priti resnica na dan.“

„Rožica Jaklič je priznala pred menoj,“ je zaklical stari grof, „da je papir sama pisala. — Prenašati sem moral celo, da me je merila z zaničljivimi pogledi, ker sem Tvoj oče, in potem, — potem je ihtec položila roki na obraz in odhitela iz sobe.“

„Rožica je priznala?“ je vskliknil Mirko, „ta papir sama ga je pisala, — oh, izgubljen sem!“

V blazni bolesti je padel Mirko na tla, pritisnil obraz na preprogo, — zagrebel si je tresoče roke v temne kodre, — celo telo mu je trepetalo, — bilo je, kakor bi ga nenadoma zgrabila blaznost.

„Vstani!“ je ukazal grof, ki si je pri divjem izbruhi

bolesti svojega sina zdrznil in v čegar oči se je zopet nekaj sočutja naselilo.

„Vstani, nesrečnež, govoriti mi je nadalje s Teboj!“

Mirko je vstal, toda obraz mu je bil popolnoma izpremenjen, — vstrajnost in upor je bil uničen, — globoka brezupnost se mu je brala v očeh, — ohlapno so mu visele roke ob telesu, — glavo je imel sklonjeno na prsi.

„Kaj hočeš še od mene?“ je vprašal z zamolklim glasom, — „stori z menoj, kar hočeš, — pokliči čuvaje postave, — daj me zvezati in odgnati, — naj me aretirajo, zaslišijo, obsodijo, obesijo, — oh, le čimprej iz tega sveta norcev, — noter v pozabnost groba, — to je vse, kar si še želim.“

„Sin moj,“ je rekel grof Božidar in bilo je prvič po dolgem času, da je Mirkota zopet imenoval sina, „poslušaj, v kaj sem se odločil.“

Jaz ne vem, ako si nedolžen ali ne. — Moja pamet, moje terezne misli mi pravijo, da si izvršil umor, toda srce se upira misli, da bi mogel grof Višnjegorski biti morilec, — sin, ki sem ga tako pošteno in nežno vzgojil, ne more zatajiti svoje krvi in vzgoje. Toda poklicana oblast naj odloči, ali si kriv ali — ne. Policijo sem že sam obvestil, da se je izvršilo hudodelstvo.“

S trdnimi koraki in visoko zravnanim je hitel k vratom, jih odprl in glasno zaklical:

„Gospod kriminalni komisar, storite svojo dolžnost, — aretirajte onega, ki je na sumu, da je izvršil umor na Sokolskem gradu.“

Visok človek v črni obleki in s klobukom v roki, je prekoračil prag knjižnice in zadaj za njim se je videlo šest policajev v uniformi. Zunaj so se gnetli hišni

služabniki in zamolklo mrmranje je donelo na Mirkotova ušesa :

„Grof Mirko Višnjegorski,“ je rekel tujec ter stopil bliže k mlademu grofu, „v imenu postave Vas aretiram, — ob dolženi ste umora gospice Alenke pl. Radičeve!“

Mirko se je lahno zdrznil, potem je odločno vzdignil glavo in odgovoril :

„Ta ob dolžba je kriva, — jaz sem žrtev strašne zmote!“

„To bo preiskava dognala,“ je odgovoril komisar, „zdaj Vas prosim, da greste z menoj, — in upam, da ne boste poskušali ubežati in mi nobenih teškoč nedelali, — sicer sem prisiljen, zvezati Vam roke.“

„Ne bojte se, gospod, — mirno in brez upora se bom dal odpeljati.“

V tem hipu so se odprla vrata knjižnice in na pragu sta se pokazala grof Radivoj in Lola, ki je v beli nočni obleki bleda, toda očarljivo krašna izgledala.

„Poglej, oče,“ je zaklicala Lola s tresočim glasom, „zapreti in odpeljati ga hočejo, o prosim Te, ne trpi tega, kajti nedolžen je.“

„Nedolžen,“ je vskliknil grof Božidar ter stopil k Loli, „o dete moje, življenje bi dal rad, ko bi imel gotovost, da je ta beseda resnična.“

„Nedolžen je,“ je zaklicala Lola, „jaz vem, — jaz slutim!“ je popravila v naslednjem trenotku.

„Hvala Vam za Vašo dobro mnenje, kontesa,“ je zaklical Mirko, ter pogledal Lolo, „dobro ste storili mojemu srcu.“

Lola je sklonila glavo na prsi, v katerih se je treslo prdušeno ihtenje, toda ni si upala več govoriti, kajt

pri vratih zadaj za policaji je stal Franc Robič, ki jo je strmo in grozeče gledal.

„Tudi jaz,“ je zaklical Radivoj ter stopil k mlademu grofu, — „tudi jaz sem trdno prepričan o Vaši nedolžnosti, zato si bom na vse kriplje prizadeval, da dokažem Vašo nedolžnost, zanesite se na to. In v znak, da Vas imam za poštenjaka in ne za zločince, vzemite mojo roko, — nevrednemu je ne dam.“

Mirko je zakričal ter z obema rokama zgrabil Radivojevo roko in trepetajoč se sklonil nanjo, kakor bi jo hotel poljubiti.

„Hvala, — tisočera hvala!“ je jecljal in komaj našel besedo, „gospod grof od tega hipa me imejte za svojega dolžnika. Ako bi življenje zahtevali od mene, bi je rad dal za Vas, — verjeli ste v mojo nedolžnost, v očeh — Vaše hčere sem videl solze bliščati, — nebo naj Vam to poplača.“

Ihtenje mu je zadušilo glas, celo komisar in ostali uradniki se niso mogli ubraniti ganjenosti in svečana tišina je vladala nekaj časa, v katerem se je jemalo to srce pretresajoče slovo.

„In zdaj,“ je šepnil Mirko ter se počasi obrnil, „zdaj sem z vsem gotov, kar imam še na zemljji. — Zbogom, — zbogom vsi in karkoli bi prišlo, bodite trdno prepričani, da niste nevrednemu človeku izkazali sočutja — gospod, odpeljite me odtod, — hrepenim že po miru v ječi.“

Mirko je omahoval par korakov naprej, toda v istem hipu je zakričal grof Božidar in hitel z razprostrtnimi rokami k svojemu sinu.

„Ne pojdi tako od mene, sin moj,“ je zaklical in glas se mu je tresel v blazni bolesti, ne ločiva se takoj! Odpusti mi, da sem Te izročil zemeljskim sodnikom,

toda moralo je biti! — Zbogom, nesrečni otrok moj, naj se Te posreči, da dokažeš svojo nedolžnost, — meni poka srce v tej uri, Bog ve, da je tako.“

„Zbogom, oče moj,“ je zaklical Mirko, „zbogom, Bog naj Ti bo podpora v tem žalostnem času.“

Padla sta si v objem in minuto dolgo je držal stari grof sina na srcu.

„In ako si kriv, in ako si morilec, si vendar moj otrok, — moje meso in kri.“

„Čas je že,“ je zaklical komisar, „dlje se ne moremo muditi, — pojrite, gospod grof.“

Toda v istem trenotku, ko je prekoračil prag, je zaslišal vsklik za seboj in ko se je obrnil, je videl, kako je Lola, hči grofa Radivoja, nezavestna ležala na tleh.“ —

27. poglavje.

Košček časopisa.

Počasi, v svinčeni enotožnosti so minevali Rožici dnevi v blaznici. Kakor lep, bled angel se je premikala po temnih, mračnih prostorih.

Globoka in neizmerna bol, ki jo je Rožica nosila v prsih, je še povečala njeno lepoto ter okrasila lepe, deviške poteze v obrazu z ono globoko resnoščjo, ki vzame sicer otroku ljubkost, ki pa dela v moških očeh žensko še veliko zapeljivejšo.

Kljub temu, da je Rožica v življenju že marsikaj hudega prenesla, preden je prišla v blaznico doktorja Morača, je vendar v njenih očeh bliskala vesela, radostna mladost, zlasti takrat ko se je ob gozdnem robu sesla z mladim grofom Višnjevorskim.

Toda zdaj, — o kako velike in lepe so postale oči nesrečnega dekleta! Toda solzna koprena je vedno ležala na njih, — bile so podobne površini temnega gorskega jezera in mislilo bi se da se mu vidi do dna, — toda spodaj globoko na dnu je ležalo med zelenim trsjem — truplo.

Bilo je truplo njene sreče, truplo njene ljubezni! Kajti vse je morala pokopati, kar je nekoč upala želeta in zahrepnela.

Po pogovoru z dr. Moračem ni preostalo Rožici drugega, nego odreči se najslajši nadi življenja.

Ljubila je Mirkota z vso močjo prve, globoke nepozabne mladostne ljubezni. Zdaj pa je mislila, da je njen brat, — zdaj se je ta ljubezen izpremenila v sovraštvo v nji, kajti — varal, goljufal jo je in prižgal v njenem srcu sveti ogenj koprnenja, — a zdaj —

Oh, Rožica je verjela vso laž in prevaro, katero ji je doktor Morač natvezil, — saj ni slutila, kako nesramno jo je nalagal! Nesramnež ji je vlil strup v njeno dušo, ki je uničil, pogasil cvetko njene ljubezni.

Rožica se je torej vsemu odrekla. In kakor semlada nuna, katero stariši prisilijo, da preživi celo življenje za samostanskim zidovjem, kljub temu da ji srce kriči zoper to silo, uda v neizpremenljivo osodo, se odreče svetu in le sempatija upapolno pogleda skozi omrežje svoje celice v lepi, sijajni svet, ki je zanjo zdaj nedosegljiv, — tako se je tudi Rožica hotela odreči, — tudi ona je sklenila, da ne zapusti več blaznice, ampak da odslej posveti vse svoje življenje onim nesrečnikom, ki tukaj trpijo, — strašnejše in groznejše nego kjerkoli drugod ljudje trpijo.

Da, ta Rožicin sklep je bil junašk, — sklep, ki more

Velika je bila naloga, ki si jo je Rožica stavila; pri tem je bila tako mlada, tako lepa, tako krasna, popolnoma ustvarjena, da osreči moža in sama srečna postane v ljubezni do moža, A zdaj, — zdaj naj zopet vedno in vedno le gleda strašno spačene obraze umobolnih, njih tožne in bebaste poglede, ki so uprte vanjo, — zdaj naj med temi obžalovanja vrednimi ljudmi, med najbolj nesrečnimi izmed nesrečnih preživi svoje življenje dokler ne pade sneg starosti na njenem temno glavico, dokler ne odcvete njena lepota in dokler se ne bo kot stara mamica mirno in molče plazila po mračnih prostorih blaznice.

Toda v Rožicini duši je živila moč, podobna moči mučencev. Ko ji je doktor Morač razkril te strahovite stvari, je bila osem dni divje razburjena, — noč in dan so ji lile solze in vedno in vedno je kričala proti nebu: Saj ni mogoče, ne more biti! Ako me je nalagal, kaj pa je potem resničnega na svetu? Ako me je izdal, v kaj naj potem še verujem oče nebeški?

Toda nihče ji ni odgovoril na ta izbruh obupnosti in bolečin, — le doktor Morač se je sempatija pokazal v njeni celici, da poveča vtis, ki so ga napravila zlagana razkritja na nesrečno deklico, z vražjimi, zasmehljivimi opazkami. Res čudež je bil, da ni Rožica postala v onih dneh blazna.

Toda ne, — umreti ni hotela, — siloma se je iztrgala bolečinam ter se premagovala. Misnila je na to, kako nesrečni in zapuščeni bodo umobolni, katerih osodo je v zadnjih dneh malo olajšala, ako ne bo nje več.

Bilo jji je, kakor bi ne bila več tako sama in zapuščena na svetu, ampak kakor bi imela rodbino. In ta rodbina so bili ubogi umobolni, — ona bleda, blazna bitja, ki so upapolni silili k Rožici, ker so čutili, da je

ona edina, ki misli dobro z njimi. Kajti bolniki so instiktivno, morda s poslednjo jasno mislio, ki so jo še imeli čutili, da jim je Bog mlado deklico poslal kot svojega tolazečega angela.

Rožica je bila vsem dobrski angel.

Kakor hitro je mogla nesrečna deklica premagati svojo bol brezmejno bolest, ki je njeni duši razjedala, je zopet prišla v veliko dvorano, v kateri so bile blazne ženske. Bleda, žalostna, toda udana je zopet pričela z njimi delati.

Doktor Morač je Rožici vse dovolil, — strogo je prepovedal vsem strežajkam, Rožici delati težkoče, — lopov je hotel, da bi bila Rožica vedno gotovejša, vedno zaupnejša. Tako, — je mislil, — mu bo zrel sad nekega dne padel v naročje.

In zopet je sedela Rožica, obdana od svojih gojenk, med obema oknama velike dvovane ter jih učila plesti in kvačkati. Da, Rožica je celo doseglila, da ji je doktor dovolil kitaro, — in ker je stari Jaklič izvrstno naučil Rožico igrati na tem instrumentu, so doneli zdaj v mračnih prostorih blaznice večkrat lepi zvoki kitare, na katero je Rožica sempatija igrala.

Bilo je presenetljivo videti, kakšen vtis, — kako je godba sploh, — napravljala na uboge blazne ženske.

Ako je pravkar še najhujši vik in krik vladal v dvorani, ako se je kričanje in razsanjanje razlegalo daleč ven iz hiše, ako sta se dve umobolni pravkar še divje napadli kakor tigra, ki se borita za svoje mladiče, — ako so se nesrečnice pravkar še mesarile z zobmi, grabile z rokami se metale in valjale po dvorani, — ako je v drugem kotu kaka umobolna zdaleč donečim glasom naznanjevala, da je kraljica in da hoče vse druge bogato obdariti, — akot se je zopet iz drugega kota slišalo ren-

Tudi zdaj so ji roke ubrale strune, kratka predigra je zadonela in potem je pela Rožica s tihim, sladkim glasom:

„Glej, zvezdice božje miglajo lepo,
Odprto široko je sveto nebo
Duhovi nebeški se z raja vrste
Prepevajo slavo na zemljо hite.

Obljuba predavná postala je res
Prišel je Zveličar na zemljo z nebes
Pri ubogih pastirjih kot dete leži
Si revščino zvolil, ponižnost uči.“

Rožica je hipoma umolknila, kajti vrata celice so se odprla za njo. Ko se je ozrla, je videla, da se je v cunje oblečena grda ženska stisnila skozi vrata. Rožica jo je že poznala, bila je Galjevka, stara, nji zelo zoperna ženska, ki je vsak teden enkrat osnažila njeno celico.

Galjevka je prinesla staro metlo in cunjo s seboj ter takoj pričela delati, ko se je še poprej lokavo in poizvednjoče ozrla na Rožico. Ker pa ji je bilo strogo prepovedano tudi le besedico izpregovoriti s stanovalci celic, Galjevka tudi ni poizkušala nagovoriti Rožice, ampak takoj začela pometati.

Rožica je položila kitaro na postelj, stopila k oknu in gledala skozi omrežje v daljavo.

Tam, daleč zadaj je zagledala od mesečine oblitoto mesto. Kakor veliko, nepremično, kamnito morje so se videle tisočere in tisočere strehe, ki jih je opazila.

Nenadoma je nekdo položil roko na njeno ramo. Ko se je ozrla, je ugledala lokav obraz sivolase starke, ki je oprta na metlo, stala za njo.

„Tiho,“ ji je zašepetala Galjevka, „molčite, — nekaj besed Vam imam povedati, — ako pa stari zapazi, sem izgubljena!“

„Kaj mi hočete povedati?“ je odgovorila lepa, bleda

čanje in tuljenje, ker je tam umobilna čepela, ki je mislila, da je volkulja in da prebiva v brlogu, — da, ako je grozno viščanje doseglo vrhunc groze, — kakor hitro so zadoneli prvi zvoki kitare, — kakor hitro je začela Rožica peti, — oh potem je postal tiho, — kakor bi mignil so se polegli valovi divjega krika, — umobilne ženske so se splazile skupaj, — se držale za roke in vseh oči so se uprle na krasno pevkinjo. In v vseh teh očeh, katere so bile pravkar še napolnjene z divjo blaznostjo in bebastjo, je nenadoma vsplamtel plamen jasnega duha, — angel se je dotaknil bolnih src z nežno roko in odprla so se čaru godbe!

Božični prazniki niso bili več daleč — in čeprav ni mogla Rožica upati, da bi doktor Morač pripravil ubogim nesrečnežem, ki so zdihovali v njegovem zavodu, malo veselje na sveti večer, je hotela bolne duše na tem pomemljivem dnevu vsaj z eno pesmico razveseliti, s pesmico, ki prinaša ljudem veselo poročilo o Kristovem rojstvu.

Rožica se je spomnila svete pesmi, katero jo je stari Jaklič naučil in ki jo je morala še kot otrok vedno na božični večer peti.

In ko je zdaj sama sedela v svoji celici s kitaro v naročju — se ji je pred očmi pokazala bliščeca slika božičnega večera v Jakličevi hiši.

Kako nestrupo je pričakovala ure, — in potem — potem so se odprla vrata in Jaklič ji je zaklical:

„Pridi noter, ljuba Rožica!“

Tedaj so ji bliščale otroške oči, — presenečena, skoro omamljena od krasote je stala pred malim božičnim drevescem z malimi a vendar svetlimi lučicami, — in potem je odprla ustnice in pobožno, s solzami veselja v očeh pela božično pesem.

deklica, ne da bi se sled razburjenosti poznal v njenem glasu. Ah, če bi jo ta ženska še pred enim mesecem tako nagovorila, potem, — potem bi ji Rožica padla k nogam ter jo prosila, naj jo reši iz rok doktorja Morača, naj ji pokaže pot v prostost, — toda zdaj ni imel svet, ki je lezal zunaj blaznice, nobenega pomena več zanjo. Bilo ji je popolnoma vseeno, kje je, — ako tu ali kod drugod na zemlji. Povsod je bila enako nesrečna, enako zapuščena, — nikjer na božjem svetu ne bi mogla najti veselja do življenja.

„Gospica,“ ji je šepnila Galjevka, „že dolgo vem, da niste blazni, pravtako malo kakor jaz. Povem Vam: pazite se, — doktor Morač škili na Vas in ako ne držite očij odprtih, bo stari skopuh dosegel svoj cilj.“

Rožica je hotela starko zavrniti, a preden je še usta odprla, je odurna Galjevka nadaljevala:

„Vi ste tako lepi, gospica. — vedno, kadar pospravljam v Vaši celici, se mi cimdelj bolj smilite. Prokleto vendar, — tako dekle spada drugam nego v blaznico. Lahko bi bili srečni, zelo srečni in bogati! — Povejte, gospica, ali še niste nič premisljevali, kako bi ubežali iz te hiše? Stara Galjevka Vam prev rada pomaga, — oh, če bi mogla enkrat doktorja Morača malo povleči za nos, bi iz srca rada storila. Kajti stari skopuh mi že davno več ne ugaja in mar mi je beraški denar, ki ga vsak teden tukaj zaslužim!“

Bežati! Oh, kako vse drugače bi odmevala ta beseda v Rožicini duši, ako bi jo Galjevka poprej izgovorila. Sicer je Rožica nehote občutila stud pred tožensko, — sicer ji Galjevka ni mogla vlti zaupnosti, toda bežati! Da, poprej bi se z veseljem oprijela roke, ki ji je ponujala rešitev, toda zdaj je Rožica udano odgovorila:

„Hvala za sočutje, — toda jaz ne mislim, za-

pustiti te hiše, — tukaj hočem živet in umreti, tukaj imam izpolniti dolžnost, — in ta mi zadostuje in bo poslej napolnjevala moje življenje.“

„Dolžnost?“ je vprašala Galjevka. „Kakšna dolžnost pa, — morda učiti blazne ženske petja? — No, veste kaj, gospica, — vraka bi se jaz brigala za norce, — mislite raje sami nase, — tako lepi, tako mladi ste, — saj Vam je cel svet odprt! Tu se boste posušili in sprhneli, — noben človek se ne bo brigal za Vas, — toda če greste med svet, potem Vam ne bo ničesar manjkalo, — s svojo lepoto boste dosegli imenitno prihodnost.“

Rožica ni razumela v svoji nedolžnosti pomena teh besed in premagajoč svojo nevoljo do Galjevka, ji je dala roko ter rekla:

„Se enkrat hvala za Vašo ponudbo, — toda spreteti je ne morem. Sploh se pa motite glede doktorja Morača, — on mi je očetovsk prijatelj!“

„Očetovsk prijatelj? — Hm, hm, — kajpada, — tako pravijo vsi. — No, kakor hočete, — jaz sem dobro mislila z Vami! — Za božjo voljo, ne povejte pa nikomur, da sem z Vami govorila — stari skopuh bi me zadavil.“

„Bodite popolnoma mirni, — nihče ne bo izvedel, da sva le besedo govorili.“

„Dobro sem mislila z Vami, to mi lahko verujete,“ je odgovorila Galjevka, in zdaj hočem še večerjo povziti, ki sem jo prinesla s seboj, — dovolj malo je, samo košček kruha in malo slanine, — toda ljubi Bog nas eden nima kaj boljšega.“

Zoperna starka je pri teh besedah izvlekla v časopis zavit zavoj in vrgla papir na tla.

Dočim je Galjevka jedla svojo večerjo, kar je precej neokusno delala, nista z Rožico nobene besede izpre-

govorili. Lepa devojka se je olajšano oddihnila, ko je grda starka odšla iz celice, čim je še z dolgim pogledom motrila Rožico zmajala z glavo ter nekaj zamrmrala pri sebi, ki se je nekako glasilo: „Škoda, — to je prelepo, da bi poginilo tukaj!“

Bila je izredno jasna noč in nebroj zvezdic ter polna luna je razsvetljevalo celico do zadnjega kotička.

Rožica se je pripravljala, da odide spat. Oh, strah je bilo pred nočmi. Kako dolgo je vedno trpelo, preden je zatisnila trudne oči v spanje, — in ako se je naposled to zgodilo, kako strašne sanje je vedno imela!

Ker Rožice po noči niso več zapirali v celico, je sama stopila k vratom, da zapahne zapah od znotraj, kajti nehote se je spomnila besed, ki jih je izgovorila Galjevka: „Stari škili na Vas, — bodite previdni!“

Ko je potem zatopljena v globoke misli korakala proti postelji, se je hipoma zdrznila, pred seboj je slišala šumenje. Toda v naslednjem hipu se je morala smejeti svoji plašljivosti, bil je namreč le Galjevkin časopis, ki je povzročil to šumenje in katerega se je Rožica dotaknila z nogo.

Časopis, — oh, kako dolgo je že od tega, kar je zadnji časopis videla. Niti knjig niti časopisov se ni smelo imeti v zavodu doktorja Morača. Ubogim bolnikom, ki so bili tukaj zaprti, je bilo popolnoma neznano, kaj se godi po svetu.

Naj se prestoli podirajo, — naj vzbujajo najvažnejše iznajdbe po celiem svetu največjo pozornost, — naj se prigodi kaj velikega, lepega ali ničvrednega, — naj razsaja kuga po svetu ali požar po mestih, — stanovalci doktorja Morača niso ničesar izvedeli o tem, — bili so mrtvi za svet — in svet je ...

315.—336.

videli

214

14 Rožica je lahno zakričala in se umaknila pred vstopvimiši neznancem. Ta je privzdignil cilinder in rekel v slab slovenščini: „Oprostite, gospica, da sem tako nepričakovano vstopil.“

Strah na Sokolskem.

40

Galjevka Rožico in želenje včasih v Galjevki

Rožica se je hlastno sklonila in pobrala časopis. Stopila je z njim k oknu ter z umevno radovednostjo čitala list.

Kako malo jo je zanimala politika, — kako malo poročila z dvora, — kako britko se je morala smehljati, ko je čitala naznanilo, da se bo v dvornem gledišču priredila predstava v korist oskrbovanja ubogih umolnih, vedela je, da bodo ti dohodki izginili v žepe drugih ljudij, ne pa, da bi se porabili v prid onih, katerim bi morali prinesi olajšanje njih krute, strašne osode. — Hipoma se je pa stresla njena roka, ki je držala časopis, — zakričala je in mrtvaškobleda je postala v obrazu.

Oči so ji osuplo strmeli na neko mesto v časopisu, kjer je stal nad daljšim člankom naslov:

Morilski proces grofa Mirkota Višnje-gorskega.

Groza uboge Rožice je bila tako velika, da nesrečna deklica več minut ni mogla niti enega stavka prečitati. Vse ji je migljalo pred očmi, — črke so začele plesati, — in vedno in vedno ji je le eno ime bliščalo iz strašne mešanice:

Grof Mirko Višnjegorski.

„Sveti oče v nebesih,“ je zaklicala Rožica ter prisnila časopis na tresoči grudi, „ali je to tudi infamija, s katero me hočejo varati in goljufati? Morilski proces, — grof Mirko Višnjegorski kot morilec zaprt v ječi! Daj mi moč, ljubi Bog, da tudi to resnico prenesem, — saj je moj brat, — vse moram vedeti.“

Naglo je prečitala članek in med čitanjem je s tresočimi ustnicami jedjala:

„Na vrtu grofa Radivoja Sokolskega se je poskušalo umoriti družabnico Alenko pl. Radičevevo, — mlado, lepo in izobraženo damo. Nihče drug nego grof Višnjegorski, — ki so ga našli na vrtu v nekem paviljonu skritega, — je morilec. Že tri tedne je v ječi, obravnava bo v kratkem, — ako je kriv, bodo grofa k smrti obsodili.“

„Ne, ne, ne, to ni res,“ je Rožica v grozi zaklicala, „to je nesramno obrekovanje, — on ni morilec, — on ni zabolel nesrečne deklice, — ha, kaj je še tukaj:“

„Grof se edino s tem brani, ko trdi, da so ga več tednov siloma pridržali v neki tukajšnji blaznici, — imetnik te blaznice pa z odločnostjo zavrača to trditev.“

„Oh, zdaj mi je jasno,“ je zaklicala do smrti prestrašena Rožica, — „izgubljen je, ako ne najde priče za svojo resnično, čeprav le preresnično trditev, — Mirko, — Mirko, — ako Te moram zvati brat ali ljubljeneč, nedolžno ne boš umorjen na morišču, — priča, ki jo potrebuješ, Ti ne bo manjkala, — jaz, — jaz hočem dokazati Tvojo nedolžnost.“

Strahovita razburjenost, v kateri je Rožica izgovorila te besede, jo je vrgla na tla, — omahnila je, — in z zamolklim vsklikom padla na kolena.

28. poglavje.

Razkritja.

Ko se je Rožica za nekaj časa zopet zavedla, so ji solze usahnile, — mračen ogenj ji je žarel v očeh, — in odločen sklep se ji jebral na obrazu.

Mirno je prijela časopis in še enkrat prečitala celo vsebino.

„Jaz ne vem, kaj je Mirkota pogubilo,“ je rekla, „in kakšnemu lopovskemu namenu služi obtožba, s katero so ga obtožili,“ je zamolklo vskliknila lepa bleda deklica, „toda nekaj vem gotovo, ta poskušen umor ni Mirko Višnjegorski nikoli zakrivil — ne, nikoli, — kajti takega zločinstva ni zmožen, — tako zelo me ne morejo nalagati njegove oči, — tako zelo se moja duša ni mogla zmotiti, ko se je na stežaj odprla njegovi ljubezni.“

Jasno je, — Mirkotova nedolžnost je oni trenotek dokazana, ko se potrdi kot resnična njegova trditev, da je štiri tedne preživel v hiši doktorja Morača. — Vsaj vedelo se bo potem, da Mirko ne laže, — potem tudi manjka vsak nagib za umor, ker misijo zdaj, da se je v zadnjih tednih skrival v bližini Sokolskega gradu, da zasleduje Alenko pl. Radičevevo s svojo ljubeznijo.

„Oh, zakaj ne more Alenka pl. Radičeva sama govoriti, — zakaj visi še vedno med življenjem in smrtjo, — zakaj se je njeni bolezni pridružila še tudi vročica, da ne more izpovedati resnice? Kaj pravi časopis glede te točke?“

In Rožica je vzdignila časopis in s tresočim glasom čitala članek do konca:

„Ta vozel kakor se mora smatrati to krvavo dejanje, bi se lahko na mah razvozal, ako bi bila obžalovanja vredna žrtev v stanu govoriti. Tega pa ne more, kajti še včeraj je izjavil knežji telesni zdravnik, ki zdravi Alenko pl. Radičevevo, da leži še vedno v hudi vročici, ki jo je ono noč napadla in da pred štirimi tedni ni misliti na to, da bi se zbolel.“

okolici počasi, a gotovo zmešal. — Kdo ve, kako dolgo še in ležala bom na tej postelji, — z zaprtimi očmi v poslednje, večno spanje. Toda tudi tedaj mi bodo ustnice šepetale še z zadnjo močjo ime; — Mirko, — Mirko Višnjegorski!

In zdaj k njemu!“ je zaklicala Rožica, „niti minute dlje ne sme trpeti, nego je neobhodno potrebno. — Še to noč hočem stopiti pred preiskovalnega sodnika in mu vse povedati, kar vem. Potrditi hočem, da je bil Mirko Višnjegorski v hiši doktorja Morača. — Stoj, kako se že imenuje preiskovalni sodnik? — Oh, že vem, deželnosodni svetnik pl. Kralj! — Ali bi pa bilo morda boljše, ako se obrnem na njegova zagovornika, — da, gotovo, — ta me bo poprej pustil k sebi in me poslušal, — Mirko, — Mirko, — jutri boš morda že prost!“

Zdaj šele je mogla Rožica ceniti srečo, da je niso več tako sumljivo zapirali, — lahko je šla iz celice, kadar je hotela. Toda Rožica ni hotela oditi iz hiše kakor hudodelka, kakor tatica, — ne, prosto in odkrito hotela stopiti pred doktorja Morača in od njega zahtevati, naj ji da takoj odpreti glavna vrata blaznice. Saj je šele nekaj tednov preteklo, ko ji je sam odprl vrata ter ji zaklical: „Bojdi, — pojdi, če se Ti ljubi!“

Takrat se je prostovoljno odrekla temu. — No, torej je tudi danes ne bo zadrževal, — saj ji je tako odločno zatrdil, da je njen očetovsk priatelj.

Rožica je skrila časopis, ki ga je skrbno zvila, naprsi, zapustila mračno celico ter korakala po slabo razsvetljenih stopnicah takoj proti sobi doktorja Morača.

Vedela je, da je gotovo še v svoji delovni sobi, kajti navadno je porabil noč za študije, kakor je več-

Včeraj so šli gospodje deželnosodni svetnik pl. Kralj, državni pravdnik Božan in obenem zagovornik grofa Mirkota Višnjegorskega doktor Edvard Furlan na Sokolski grad z namenom, da zaslišijo bolno gospico Radičevo. Gospodje so se pa morali vrniti, ne da bi kaj opravili ker se jim je reklo, — kakor smo že omenili, da je gospica pl. Radičeva še vedno v življenski nevarnosti. Vsled tega so se kajpada morali odreči izpovedi bolnice, — okolnost, ki je za grofa Mirkota Višnjegorskega zelo neugodna, ker mora zdaj na vsak način ostati v zaporu, dokler bolnica ne bo toliko ozdravela, da izpove resnico.

Kakor smo izvedeli se je kavcija enega miljona, ki jo je oče obdolženca, grof Božidar Višnjegorski ponudil za slučaj, da ostane njegov sin do razprave prost, od sodišča odklonila.“

„Prost moraš biti, moj Mirko!“ je zaklicala Rožica in izpustila časopis iz rok, dočim so se ji oči napolnile s solzami, „da, prost moraš biti, jaz, jaz hočem odpreti vrata Tvoje ječe!. In ako se potem tudi ne morem nežno priviti na Tvoje srce, ker si se prenesramno igral z mojim srcem, Te vendar hočem kadar boš popolnoma prost zapustiti z zavestjo, ki napolnjuje zvesto sestro, ako je kaj dobrega storila bratu.“

Sestra, brat! — O kako kruto žalostno se to glasi, ako je srce poznalo sladkejše ime! — O še vedno se ne morem privaditi misli, da je Mirko moj brat in da ne morem biti nikoli njegova. — Toda dovolj o tem, — kaj je na meni, ako le izvršim rešilno delo. V samoti blaznice bom umrla, — morda ne trpi dolgo in vse bo končano. Že čutim, da trhli zrak, v katerem se gibljem, utruduje moje moči in da se bo moj duh v tej strašni

krat zatrjeval. No, saj dolgo ga ne bo motila v študijah, — pogovor med njima bo kratek.

Stopila je pred ono sobo, ki je vodila do doktorjeve delovne sobe ter se bližala zavesi, ki je ločila to sobo od doktorjeve, tedaj je hipoma obstala, kakor bi bila prikovana.

Za zaveso je slišala glasova doktorja Morača in še nekega drugega moža, — in ta je pravkar izgovoril ime Mirko Višnjegorski.

Torej tukaj so se pogovarjali o Mirkotovi osodi, to je morala slišati, — morda bo izvedela kaj novega, kar bi bilo ugodno njenemu namenu.

In čeprav je Rožica sicer prisluškovanje sovražila iz dna duše, je vendar zdaj stopila prav k zastoru, — ter malo vzdignivši tega pogledala skozi špranjo v doktorjevo delovno sobo.

Morač je sedel pred pisalno mizo ter kadil cigaro, — v sivozelenih očeh se mu je brala velika zadovoljnost.

Pred doktorjem je pa stal vitek, rdečelas človek ter govoril z njim s tihim a zelo važnim glasom.

„Torej ste razumeli, doktor Morač, kar sem Vam pravkar povedal, in svoj sklep boste naglo storili, kajti, — vrag me vzemi, — dosti časa nimam! Včeraj se ji je zdravje zelo zboljšalo, — kriza je minila kakor je rekel knežji telesni zdravnik, in kadar bo jasno mogla misliti, — grom in strela, potem ne bo niti minute čakala ter imenovala pravega morilca.“

„In to bi Vam bilo najbrž zelo neprijetno?“ se je norčeval doktor Morač, — „prokleto vendar, Franc Robič, kako Vam je prišlo na misel, da ste zasadili svoj nož tej Alenki pl. Radičevi? — Ali sem Vam to naročil, — ali je bilo to v naših načrtih?“

Rožica se je z obema rokama oprijela vrat, kajti noge so ji hotele odreči, — skoro omedlela je. Vsled teh par besed, ki jih je slišala, je gledala v prepad, pred katerim se je s studom zgražala.

Zdaj je vedela, kdo je pravi morilec, — oni rdečelasec, ki je stal pred doktorjem Moračem, — on je nevarno ranil Alenko pl. Radičovo. In le okolnosti, da Alenka še ni mogla jasno misliti, se je moral zahvaliti, da je drug mestu njega sedel v ječi.

Toda Rožica se je premagala, — potlačila je slabost, ki jo je grozila premagati, kajti zdaj se je šlo za to, da sliši, — sliši kolikor več mogoče. Vsaka beseda iz ust rdečelasca, — vsak odgovor doktorja Morača lahko pomeni človeško življenje.

„Kaj pa hočete pravzaprav od mene?“ je vprašal doktor Morač, „ste-li morda sem prišli, da mi vse to poveste, — mislite-li, da sem le trenotek dvomil, da je niste poizkušali umoriti, Franc Robič? — Samo tega si doslej nisem vedel razlagati, kako je padel sum na grofa Mirkota Višnjegorskega?“

„Tega je kriva moja premenost,“ je činično odgovoril rdečelasec, „pridjal sem si napram Alenki pl. Radičevi ime grofovo, — zato ni, ko so jo našli s krvjo oblitu na vrtu in je le par besedij mogla izgovoriti, nič drugega mogla reči, nego da je grof Mirko Višnjegorski njen morilec. — In zdaj, doktor, mi dajte steklenico Vašega strupa, — do tega ne sme priti, da bi se Alenka pl. Radičeva še enkrat zavedla. Aho hočem, da ne bom izgubljen in se peljal v pekel, do cesar imam prokletno malo veselja, moram prvemu zločinu pridružiti še drugega. — Saj me razumete, doktor, jaz rabim strup, ki naglo deluje in nobenega sledu ne zapusti! Koučno, ako teško ranjeno frajlico zadene kap, se

celo knežji telesni zdravnik ne bo čudil in moje mnenje je, da se zastrupljenju ne bo prišlo na sled.“

„In kaj bo pa v tem slučaju iz grofa Mirkota Višnjegorskega?“ je vprašal doktor Morač ter naglo in poizvedujoče pogledal Franca Robiča.

„Kaj bo iz njega? No ja, — ako Alenka umre, potem ni več poskus umora, ampak umor, — in Vi veste prav tako dobro kakor jaz, da so mu potem zadnjičkrat pekli kruh. Haha, naj gre na vislice mladi grofč, ki je Vam kakor meni na potu, — vidite, doktor, ako mi daste par kapljic strupa, s tem sami sebi koristite.“

Rožica je zagrebla nohte v meso, — stisnila je ustnice in le s težavo je zadržala vsklik ogorčenja, — komaj se je še zatajevala, kajti nekaj jo je sililo, da bi stopila v sobo in zaklicala rdečelascu v brk: „Morilec, — razkrinkan si!“

„Naj pa bo!“ je rekел doktor Morač, ki je v zadnjih minutah mirno hodil po sobi gorindol, „dal Vam bom strup, — toda takoj mi ga ni mogoče dati, — moram ga šele zvariti v laboratoriju. — Pridite jutri zopet, Franc Robič, in pripravljen bo.“

„Jutri?“ je vskliknil rdečelasec, „Vi lahko govorite, doktor, — Vam ni nič, ako je štirindvajset ur več ali manj, — toda meni, — meni je nož že na grlo nastavljen. Pomislite sami: ako Alenka odpre oči, ako pride zopet do polne zavesti, bo njena prva beseda o tem, kako se je vse izvršilo. In potem, — potem nisem samo jaz izgubljen, potem ste tudi Vi —“ Franc Robič je tesno stopil k doktorju in mu šepnil nekaj besed v uho, ki so napravile strahovit utis na doktorja.

Ali izprevidite zdaj, doktor, da je celo Vaše podjetje zdaj na tehtnici, ako se mi pravočasno ne posreči, da zamašim Alenki pl. Radičevi usta? Haha, najlepši-

načrt, ki ste si ga izmislili, da si spravite Sokolske miljone v svoj žep, — ni niti počenega groša vreden, — ako mi ne daste še danes, — še to uro strupa.“

„Kako ga ji pa hočete dati?“ je vprašal doktor Morač, ki je čimdalje bolj razburjen postajal, „ali imate pristop do njene postelje? Zelo dvomljivo se mi zdi, da bi Vas puščali čez prag sobe, v kateri leži teško ranjena gospica pl. Radičeva.“

„Tega mi tudi ne dovolijo, doktor, toda jaz sem konjač grofa Radivoja Sokolskega in zato izročajo vse posle meni, ako jih je treba naglo izvršiti. Posrečilo se mi je tudi, da sem pregnal nezaupnost, ki jo je imel v zadnjih dneh do mene. Vedeti morate namreč, da sem hotel zabraniti, da bi pravočasno prišel zdravnik, po katerega sem takrat po umoru jezdil. Zato sem se nalagal, da me je konj vrgel s hrbita. Po tem dogodku je bil gospod nekaj dñij zlovoljen name, — toda s prilizljivim obnašanjem sem si ga zopet pridobil, — kratkomalo, skoro vsak dan me pošljejo na konju v lekarno, in vsa zdravila, katera dajejo Alenki pl. Radičevi, gredo poprej skozi moje roke.“

„Izvrstno!“ je zaklical doktor Morač, „potem je vsa stvar maleenkost! Upam, da se Vam bo na potu od lekarne v grad posrečilo, zliti v zdravilniško steklenico par kapljic strupa, ki Vam ga bom dal, — in Alenka pl. Radičeva bo potom oproščena bolečin!“

„Oh, da bi le že bila!“ je zaklical rdečelasi morilec, „potem bi mi bilo za mnogo lažje. Doktor ne izgubljajte nobene minute, — pojrite v laboratorij, — zvarite strup, — brez njega ne pojdem odtod!“

„Dobro, dobili ga boste!“ je hlastno rekел doktor Morač, „toda zdaj, v tem trenotku ne! Pojdite, izpre-
41*

hodite se, obiščite kako beznico in spijte steklenico vina! O polnoči se potem vrnite k meni in zadovoljni boste."

"Dobro, velja! Jaz mislim, da ni nevarnosti, ako še ta noč preteče, kajti kakor je knežev telesni zdravnik rekel, se bo gospica Radičeva šele jutri dopoludne zavedla. Izprva bo itak preslabia, da bi mogla govoriti ali pišati! Torej z Bogom, doktor, o polnoči pridem zopet!"

Ko je lopov izgovoril te besede, je Rožica skočila iz skrivališča in hitela ven v hodnik kolikor so jo mogle noge nesti.

Tresoča se po vsem životu, — komaj zmožna misliti, se je vrnila v svojo celico, kajti predvsem je čutila potrebo po samoti. Vrgla se je na postelj in potok solz ji je malo olajšal bedno dušo.

O kaj vse je slišala, — v kakšen prepad zlobnosti je zrla! Mirko je nedolžno zdihoval v ječi, — pravi morilec je bil pa v grofovem gradu, — celo zdravilo za žrtev mu zaupajo. In strašil se ni niti drugega zločina, — Alenko pl. Radičeve hoče zastrupiti, — njo, ki je edina v stanu očistiti Mirkota strahovitega suma! Oh, Mirkota bodo po nedolžnem obsodili!

Rožica je videla, kako so se vzdigovale vislice, — videla je Mirkota v spremstvu rabljevih hlapcev, videla je rablja na lestvi. — —

Divje je zakričala ter se vspela na postelji, prisnila je sklenjene roke na čelo in zaklicala besede:

"Mirko, ne, Ti ne smeš umreti, — z lastnim življenjem hočem odkupiti Tvoje, če ni drugače! Ne, tako sramotno ne smejo teptati nedolžnosti, — Mirko, Mirko, jaz pridem k Tebi!"

V tem hipu, ko si je Rožica predstavljal vso nevarnost mladega grofa, je čutila globoko, iskreno lju-

bezen, katero je njena duša skrivala zanj! A ne samo to čuvstvo jo je navduševalo, — ne, pajčolan ki je več tednov ležal na njenih očeh, ona lažnjiva mreža se je raztrgal in jasno je videla Rožica v kačje gnezdo lažj in obrekovanja, s katero jo je hotel doktor Morač nalagati.

Vse, s čemer jo je tako nesrečno storil, je bila laž. To je občutila v globočini svoje duše, — to je vsklilo v nji kakor jasen voden pramen iz čistega studenca. Doktor jo je nalagal ko ji je rekel, da je Mirko njen brat, — nalagal, ko je podtkal grofu Mirkotu Višnjegorskemu nesramne in nečiste namene.

Hotel si jo je s tem le podvreči, zatrepi njen ljubezen do Mirkota. — Sveti Bog! Pogovor, ki ga je slišala med doktorjem in Francem Robičem, ji je jasno pokazal, da ima opraviti z izurjenim in navihanim hinavcem, ki je skrival svojo zlobnost s hinavskim obrazom. — —

Rožica je na to stopila k oknu, prijela železno omrežje ter je tresla, in dočim so ji vroče solze lile raz obraz, je zaklicala s pridušenim glasom:

"O Bog nebeški, daj mi ono moč, ki jo je imel Simson, da je omajal stebre v templju, — potem bi lahko zlomila omrežje in ubežala iz te hiše. Vi, večne zvezde na nebu, glejte me, svetite mi v srce, — poglejte, kako sem nesrečna, — o angeli, pridite mi na pomoč, oh, skoro obupala bi! — Jaz ne morem daje ostati v tej hiši, kajti izpolniti imam sveto nalogu. Treba je rešiti dvoje človeških življenj, ono Alenke pl. Radičeve, katero hočejo zastrupiti in Mirkotovo, ki bo nedolžen radi umora, ki ga ni izvršil, prišel na vislice!"

— O zakaj ne govorite, zvezde, — zakaj imate le sve tlobo in ne jezika, — sicer bi lahko ljudem naznatile mojo bedo!

mrtvaškobleda, nenavadno lepa, ako bi ne bilo rdečih lis, ki so noč in dan žarele na njenih licih, rdečica, kateri pravi ljudstvo „mrtvaške rože“.

Da, mrtvaške rože so cvetele na Editinih licih, in Rožica je dobro vedela, kakšno bolezen ima Edita! — Rožica je videla, kakšno vročino ima bolnica. Suh kašelj se je od časa do časa izvil iz teško dihajočih prs Angležinje in telo se ji je takrat krčilo, kakor bi je strašne bolečine mučile. Da, to so bili znaki zgodnje in nagle smrti!

Rožici je bilo skoro žal, da bi prijateljico zbudila. Spala je tako sladko, tako mirno, — a biti je moralo, kajti tu je šlo za dvoje človeških življenj!

„Edita, ljuba Edita, zbud si!“

Bolnica je lahno spala in komaj jo je Rožica poklicala, je že odprla oči in tiho zaklicala:

„Ti si, Rožica? Cudno pravkar sem sanjala o Tebi, — videla sem Te, ko si šla proti srebrno bliščeči reki! Solnce je že zašlo. Tedaj se je hipoma pokazal zlat čoln. V njem je sedel lep, mlad princ, ta Te je rešil in potegnil k sebi v čoln, ki se je počasi obrnil proti bregu. O da bi le tako bilo, Rožica, kako srečna bi bila in jaz Ti privoščim to srečo iz celega srca!“

„In kaj si želiš sama sebi, uboga Edita!“

„Odrešenje,“ je dihnila nesrečnica, „in milost pred sodnjim stolom božjim za onega, ki me je vrgel v propad obupnosti!“

Rožica je sedla na posteljin rob. Potisnila je roke pod Editino glavo, pod njene čudovite polne lase, ki so razpleteni senčili bledo obličeje bolnice.

Ali mi nočeš — zaupati, Edita, kdo je oni, ki Te je tako nesrečno storil?“ je vprišala Rožica, „vem, da

Oh, zvezda se je utrnila v temno noč!“ je vzdihnila Rožica, „ako bi bilo res, kar si ljudje pripovedujejo, da lahko vsakdo, ki vidi zvezdo utrniti, izreče željo, ki se mu potem izpolne, — o potem bi si želela, da bi mogla Alenko in Mirkota rešiti smrt!“

In res od tega hipa je bila Rožica mirnejša in to je bilo za njen položaj velike važnosti. Kajti izprevidela je sama, da ne sme dolgo ukrepati, ker je vsaka minuta dragocena, ampak da se mora takoj odločiti.

In mislila je in premisljevala, — misli so ji postale jasne, — in hipoma je zaklicala, položivši roke na valjujoče grudi:

„O dobri Bog, daj mi Ti svojo pomoč in oba bosta rešena!“

Nato je Rožica iznova zapustila svojo celico, — toda zdaj je šla po prstih po stopnicah ter stopila v spalnico, kjer so ležali nevarni bolniki. Pri vratih je sedela čuvajka na blazinastem stolu. Morala je bdati pri bolnikih in vsake tri ure jo je nadomestila nova čuvajka.

„Kam pa hočete?“ je vprašala strežajka, ko je ugledala Rožico, ki se je hotela plaziti mimo nje.

„Angležinjo hočem še enkrat pogledati,“ je odgovorila Rožica, „hvaležna ji moram biti, kajti rešila me je smrti, ko je ciganka padla name ter me hotela zadavit. Revica je danes popoldne tožila, da jo zelo боли v prsih, zato bi se rada prepričala kako ji je!“

Čuvajki se ta vzrok ni zdel nič sumljiv, in ker je vedela, da doktor Morač noče preveč ovirati Rožice v prostosti, je dovolila mladi deklici stopiti v spalnico.

Rožica je šla k postelji Edite, ki je belo oblečena ležala kakor bi bila že mrtva ter čakala pogreba.

Sklonila se je čez spečo Angležinjo ter jo motrila z nemim občudovanjem, kajti Edita je bila, čeprav

je bil to oni človek, s katerim si prišla z Angleškega in ki Te je zapustil in izdal!"

"O Rožica moja, ko bi vse vedela!" je šepetala Edita s tihim glasom, dočim so se ji zasolzile velike, plamteče oči, "potem bi me razumela, da tako hrepenim po odrešitvi!"

29. poglavje.

Mrtvaške rože.

"Jaz sem hči veletrgovca, ki ima celo brodovje ladij," je nadaljevala Edita. "V sijaju in bogastvu sem bila vzgojena, — moj oče bi najrajši razprostrl roke pred menoj, da bi mi ne bilo treba stopiti na mehke preproge. Dal me je vzgojiti kakor kneginjo in ko sem štela sedemnajst let, je naložil oče v angleški banki doto zame, ki je iznašala četrtna miljona funтов šterlingov."

Lahko si misliš, da je bilo dovolj uglednih in bogatih mož, ki so me zaželeti za ženo, zlasti ker sem bila nele bogata, ampak tudi kakor so pravili, lepa. Vedeli so tudi, da sem dobra in ljubezniva in prve rodbine londonske, celo neki baronet in neki lordov sin sta me snubila. Jaz pa nisem ničesar hotela slišati o njih. Ljubezni, hotela sem uživati prostost svoje mladosti ter sem se zabavala z igrami in športom. Neki večer sem obiskala prijateljico, ki je daleč zunaj v Westendu v Londonu stanovala. Naročila sem voz za deveto uro, toda kočijaž se je moral zakasniti in kakor se je pozneje dognalo, je en konj padel in tako se je kočijaž celo uro zamudil. Jaz sem se pa medtem, kakor je

dlje nisem hotela ostati kakor je bilo treba in čeprav so mi ponudili voz, sem rajši peš odšla proti domu.

In od tega nepremišljenega koraka se nisem dala odvrniti kljub temu, da je grda megla napolnjevala Londonske ulice. Peš sem šla po londonskem Westendu. Toda najbrž sem se morala v temni noči in megli izgubiti, kajti hipoma sem opazila, da sem zašla v prav grd del mesta. Med raznimi sumljivimi ljudmi sem se trinila proti bregu. Nenadoma pa, ko sem hotela zaviti okrog ogla, so mi prišli trije mladi fantje nasproti. Propalost in podlost je bila čitati na njih obrazih. Eden je hipoma stopil k meni in zahteval od mene poljub!

Groza me je zgrabila, hotela sem bežati. Toda eden me je oklenil z močnima rokama ter se spogledal z ostalima, — o Rožica, strašen, hudoben načrt so si izmisli! Nodolžno, zapuščeno dekle naj bi postalo njih žrtev! Vleči so me hoteli v zločinsko hišo, me tam oropati časti in vreči v reko Temzo!"

"Grozno!" je vskliknila Rožica, „kakšna smrt in kakšne muke pred smrtjo!"

"Tudi mene je zgrabila groza," je nadaljevala Edita, „ko so me hoteli lopovi odnesti. Niti na pomoč nisem mogla klicati, kajti glas mi je zastal v grlu. Toda v istem hipu, ko so me nesramneži hoteli odnesti v temno hišo, je stopil vitek, elegantno oblečen mož k njim, ne da bi vedel, za kaj se gre. Videl je moj bledi, bolestni obraz ter primerjal mojo obleko z obleko napadovalcev. Nato je potegnil nenadoma iz svoje police bodalo ter le-to potisnil v telo prvemu, ki se je hotel vreči nanj. Toda bodalo se mu je pri tem zlomilo. Ostala dva sta zdaj planila na mojega branitelja, a ta je imel nenavadno moč in izurjenost v borenju; ...
... je s vestjo tako udaril, da se je kakor od

... so mi pondalil voz, sem rajši pes odsla proti domu.
dile nisem hotela ostati karor je bilo treba in depriav

„O draga priateljica, potem je Tvoj mož najzlobnejši, najnesramnejši človek na svetu, — potem si bila žrtev zlobnega duha! Edita, uboga moja Edita!“

Mlada žena ni mogla odgovoriti, kajti v tem hipu jo je iznova pretresel krč in na ustnicah se ji je pokazala rdečkasta pena. Rožica jo je obrisala z lastnim robcem ter se plašno ozrla na čuvajko. Toda starka se je k sreči že pred četrt ure odstranila, najbrž, da si iznova napolni steklenico z žganjem, kajti udana je bila pijači.“

„Edita,“ je šepetala Rožica ter se sklonila k bolni ženi, — „poslušaj, kaj Ti povem! Franc Robič, ta zavřenec, je izvršil grozno hudodelstvo. Zabodel je mладo, ljubeznjivo deklico, družabnico v neki grofovski hiši, z bodalom, — in lopov je zvalil sum na nekoga drugega, in tega drugega — ljubim jaz!“

„Ljubiš, — potem mora biti dober človek, — kajti angelu se le angel lahko pridruži!“

„Edita, umreti, zblazneti bi morala, kakor vse te nesrečnice, — ako se mi ne posreči rešiti Mirkota, ljubjenca moje duše! Neki načrt imam, Edita, — Ti mi moraš pomagati, da oprostim ljubljence, — in načrti Franca Robiča se morajo prekrižati!“

„Gorje, kaj zahtevaš od mene!“ je odgovorila Edita ter se groze stresla. „Jaz naj pogubim moža, ki sem ga ljubila? Rožica, jaz ne morem, — kajti Robiča — še vedno ljubim!“

„Kaj!“ je v grozi zaklicala Rožica. — „Ti še moreš ljubiti ničvredneža, — tega podleža, — o Edita, to ni mogoče!“

„Žal da je tako!“ je vskliknila Edita z žalostnim glasom, — Rožica, tudi Ti ljubiš, — Bog Te olvari pred tem, da bi kdaj zaničevala moža svoje ljubezni,

in ki Te je zapustil in izdal!“
je bil to oni glovek, s katertim si prisla z Angleškega

— toda če bilo pozneje tako, potem bi se prepričala, da se rajši umre za ljubezen, nego da se ji odreče!“

„Edita, Ti mi ne smeš odreči moje prošnje,“ je šepetal Rožica z razburjenja trepetajočim glasom, „kar zahlevam od Tebe, je le malo, nič drugega nego, da se ob enajsti uri, torej v dveh urah, narediš hudo bolno, da bodo morali doktorja Morača obvestiti in iti poj. Ta trenotek hočem porabiti, da pojdem v doktorjevo sobo in ako bom le pet minut ostala sama notri, bo rešeno človeško življenje. Edita, draga priateljica, večkrat si že rekla, da me ljubiš, — pokaži dokaz, zdaj in blagoslavila Te bom.“

Bolna Angležinja se je sklonila po koncu, — teško je dihala in hropela, — rdeče rože na lichen so ji žarele kakor bager.

„Človeško življenje bo rešeno,“ je zastokala, „in Francevo življenje izgubljeno. Oh, kako strašno mi je voliti, Rožica! A naj bo, — zločinec bo prej ali slej pogubljen. Rožica, storila bom torej, kar zahtevaš od mene!“

V globoki ganjenosti je stisnila Rožica suhe, bele roke bolnice na prsi, potem se je sklonila k nji ter ji dahnila poljub na čelo, kjer so stale mrzle znojne kaplje.

„Zbogom za danes,“ ji je rekla s tihim glasom, „oprosti, da sem Te motila v nočnem miru, — in še enkrat iskrena hvala, za žrtev, ki si mi jo doprinesla.“

Rožica je hotela vstat, kajti bala se je, da lahko vsak trenotek čuvajka pride toda bolnica je tako okleinila njeno roko, da se ji ni mogla izviti.

„Ostani, — ostani, Rožica!“ je vskliknila uboga žena, „tako tesno mi je pri srcu, — tak strah se me je polotil, kakor da bi Te ne videla več, — Rožica, obljubi mi le eno.“

„Vse, kar zahtevaš od mene, se bo zgodilo,“ je odgovorila Rožica s sočutnim glasom, „Edita, kaj lahko storim zate?“

„Ko mene več ne bo, mu nesi moje pozdrave, — zadnje! — Povej mu, da sem ga ljubila do zadnjega diha in spomni ga — na otroka, vzeli so mi ga in spravili v najdenišnico. — Ako more, naj skrbi za otroka.“

„Obljubljam Ti več, Edita,“ je v solzah odgovorila Rožica, „prisegam Ti, da bom sama skrbela za Tvoje dete, — iskala bom dečka, ako mi Bog pomaga, da uiderem iz te strašne hiše, — pri vsemogočnem očetu v nebesih, ki ščiti sirote in ne dovoli, da se pogubijo, jaz hočem biti mati Tvojemu otroku!“

S svečanim glasom je izrekla Rožica to sveto prisojgo, — in tedaj, — preden je mogla Rožica zabraniti, — ji je Edita poljubila roko, — vroče solze so lile iz očij — uboge bolnice ter močile roke lepe devojke.

„Pojdi,“ je vskliknila zdaj Edita, „in zanesi se name, — ob enajsti uri si rekla, — dobro, ob enajstih pojdejo klicat doktorja k moji postelji. Prisegam Ti, da ga bodo morali poklicati.“

Še enkrat je uprla Rožica pogled v nesrečnico, — bilo ji je, da si mora utisniti podobo uboge, blede Edite v spomin, — žalostna slutnja ji je rekla, da ne bo več videla prijateljice, edine, ki jo je našla v blaznici.

Tako tiho kakor je prišla, je Rožica zopet odhitela mimo postelj ostalih umobolnih; večina jih je spala, nekateri so pa kričali s čudnim glasom — dokaz, da blaznost deluje tudi v spanju.

Rožica se je vrnila v celico. — Nihče je ni srečal na potu.

čunala, da mora biti okrog devete ure zvečer, kajti nad mestom je ležal še trepetajoč sij velikih svetilk po ulicah, ki so se okrog desetih ugasnile. Morala je še čakati, in le počasi so se plazile minute mimo, — stala je pri oknu in gledala v noč ter pritiskala čelo na mrzlo omrežje, da si ohladi vročino, ki se je je polastila.

Naposled so ugasnile luči po mestu, — bilo je torej deset. Manjkala je torej še ena ura, potem je šla lahko na delo.

Rožica je začela šteti minute, da se ne bi zmotila. Pri tem je tiho korakala po celici gorindol.

Naštela je že petdesetkrat po šestdeset, bila je trdno prepričana — da manjka le še deset minut do enajstih, skoro se je morallo odločiti.

Oprla je malo vrata svoje celice, da bi slišala vsak ropot v hiši in nenadoma je začula hitre korake, ki so šli po spodnjem koridoru. — Ha, to je bila najbrž čuvajka, ki je šla poklicat doktorja Morača, da je Edita hudo zbolela.

Res, nekdo je potkal na sobo doktorja Morača, — vrata so se oprla, — Rožica je slišala čuvajkin glas, ki je zaklical doktorju: „Angležinja umira, — zahteva pomoč, — morda jo imate še kaj vprašati, gospod doktor, sicer bi ne prišla.“

„Videti jo hočem,“ je odgovoril doktor Morač, — v malo minutah pridem v dvorano.“

„Ali naj ji kaj damo, gospod doktor?“ je vprašala čuvajka, „hladila zahteva, ker jo žge v prsih.“

„Kaj pa je na nji,“ je slišala Rožica reči podlega doktorja, „saj se tako malo plačuje zanjo, — odstranite ji blazine pod glavo, potem bo ložje umrla.“

„O lopov, strahopeten lopov,“ je z ogorčenjem mrmrala Rožica, „gorje Ti, enkrat boš polagal račun pred

večnim Bogom, kako si opravljal na zemlji svoje sveto delo.“

„Jaz pridem takoj,“ je odgovoril doktor, „samo prepričati se hočem, ako je res mrtva.“

„Ne, hvala Bogu, mrtva ni, in tudi ne bo takomalu umrla,“ je tiho rekla Rožica, „to je le igra s smrtjo, katero bo nebo Editi in meni odpustilo, ker je sredstvo k dobremu namenu.“

Nato je Rožica čakala na pragu ter pozorno s sklojeno glavo poslušala. Slišala je, ko se je vračala čuvajka. Nato je bilo nakaj minut tiho, potom so se odprla vrata dr. Moračeve sobe, — koraki so odmevali po kamenitem hodniku, — zdaj je bil čas, zdaj ali panikoli, — le malo minut je bilo pogumni deklici na razpolago.

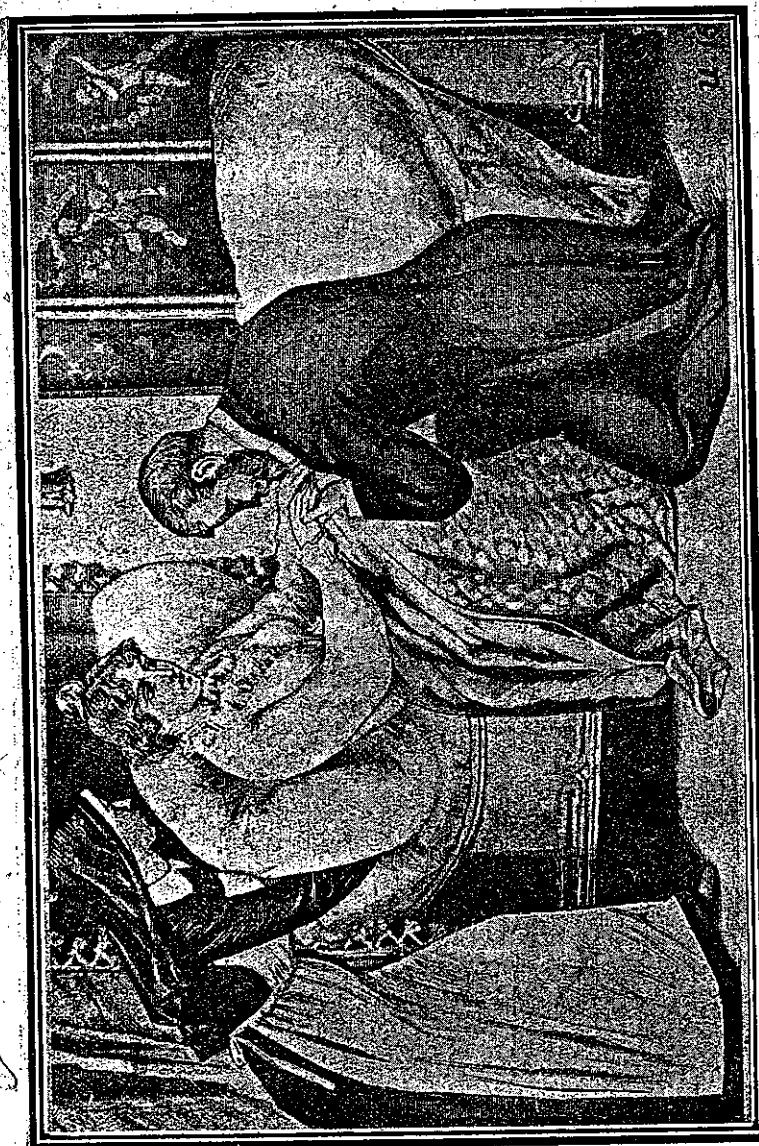
Rožica se je poprej sezula, — v nogavicah se jeneslišno splazila po stopnicah doli v prvo nadstropje, — zdaj, še enkrat se je ozrla k vratom dvorane za bolnike, za katerimi je pravkar izginil doktor, — in potem je zavila okrog velikega, železnega stebra ter hitela po hodniku, na čegar koncu je ležala doktor Moračeva delovna soba.

Že se je bala, da bi doktor zaklenil vrata. Hvala Bogu, bilo so le prislonjena. Morač se najbrž ni bal, da bi kdo po noči stopil v njegovo sobo.

Minuto pozneje je bila Rožica v Moračevi sobi. Svetilka je gorela, — na pisalni mizi je ležal papir in pisma, — čuvajka je doktorja najbrž sredi dela motila in on je pustil vse kakor je ležalo.

Rožica je stopila k pisalni mizi, — vzdignila je papirje, iskala med njimi, — roke so se ji tresle, — plašno je gledala v vrata, — vedela je, da je v tem

399-360.

Strab na Sokolskem.

15 Radivoj je prijet blede prozorne Alenkinje roke in jih poljubil. In ko je vzdignil glavo, je videl, kako oblačeno so bliščale oči lepe mlade devojke.

mihing mihing
mladenec Alenka in Radivoj

Morač presenetl pri tem delu, je vedel tudi, da je prisluškovala; — ubil bi jo, kajti ta človek ni poznal milosti in usmiljenja.

„Steklenica,“ je mrmrala Rožica, „steklenica s strupom, ki sta jo lopova namenila Alenki pl. Radičevi, kje je? — Kam jo je skril? — Sveti Bog, ali jo je obdržal v žepu? Z gotovostjo sem računala na to, da jo najdem na pisalni mizi in zdaj, zdaj ni ničesar videti! — O moj Bog, če ne najdem steklenice je izgubljena in z njo — Mirko, — moj Mirko!“

A Rožica se je morala prepričati, da steklenice ni na pisalni mizi. — Obupnost se je polastila njene duše, — že se je hotela brez nade vrniti v svojo celico, — ko se je ozrla na stojalo iz črnega lesa poleg pisalne mize.

Na tem stojalu je stal kip boga Eskulapa in nehotec, — Rožica sama ni vedela, kako je to, — se je morala ozreti na upal, suh obraz tega kipa.

Toda tam, — za mramornatim kipom se je nekaj svetilo, — svetloba svetilke je padala baš na mal, bliščeč predmet, — Rožica je lahno vskliknila, ker se ni mogla premagati, kajti tja je postavil doktor steklenico, ki jo je obljudil Francu Robiču. —

Rožica je iztegnila roko in prijela steklenico.

Vsebina je izgledala prav nedolžno, kakor yoda čista je bila tekočina in vendar, — kako strahovit učinek za onega, ki bi le nekaj kapljic pokusil.

Trenotek je držala Rožica steklenico v roki ter strmela s široko odprtimi očmi nanjo, — nato pa je pritisnila steklenico na prsi, — s tem je izrazila veselje, da se ji je posrečilo zabraniti umor. Nato pa je skočila k mali mizici, ki je stala v kotu.

Na tej je bil iz vodo napolnjen vrč, obdan od šestih kozarcev.

Rožica je izvlekla iz male steklenice zamašek, ter naglo izlila tekočino za zofo, ki je stala ob steni, — in zdaj je nalila iz vrča toliko vode v steklenico, kolikor je bilo poprej strupa.

Nato je naglo zataknila zamašek ter zopet postavila steklenico na prejšnje mesto na stojalu.

Olajšano je Rožica vzdihnila.

„Hvala Bogu v nebesih! Posrečilo se je, — vsaj najstrašnejše sem odvrnila, — Alenke pl. Radičeve ne bo zdaj zastrupil rdečelasi morilec, — ne bo ji zamašil ust, — ampak govorila bo in prva beseda njenih bledih ušnic bo pomenila za Mirkota Višnjegorskega: rešitev, povrnitev časti in prostosti!“

In zdaj ko je končala delo je bežala Rožica iz sobe kakor bi jo furije podile.

Toda, — v hipu ko je stopila v hodnik, da bi dosegla stopnice, ki so vodile k njeni celici, je zaslišala strahovito kričanje, ki se je razlegalo iz spalnice za ženske.

Rožica je kakor okamnela obstala, teško dihajoč se je naslonila na hrastov steber pri stopnicah, — nekaj strašnega se je moralno prigoditi v dvorani umobolnih žensk, kajti vse, ki so poprej še spale, so se zbudile ter grozovito kričale.

„Mrtva,“ je slišala, „mrtva, — Angležinja je mrtva!“

„Molčite!“ je zagrmel glas doktorja Morača, „spravite se v postelje, — kaj Vas briga, če katera umre, — saj boste vse prišle na vrsto, — naprej, čuvajke, — vlecite truplo Angležinje v mrtvašnico!“

Rožica je zakričala, strašna gotovost jo je zgrabilo, — iz igre je postala resnica, — Angležinja ni samo hlinila hude bolezni, — ne, tako je res imela in vsled nje tudi — umrla!

Poslednji izgovor.

Rožica ni niti trenotek premisljevala, planila je proti dvorani, kajti ljubljeno Angležinjo je morala še enkrat videti, — še enkrat ji stisniti roke. — Oh, Rožici je bilo, kakor bi Edita zanjo umrla!

Ko je Rožica stopila v dvorano, se ji je pokazal strahovit, razburljiv prizor, ki je vse žive stresel.

Dvorano so na stropu pritrjene in omrežene sestilke le slabo razsvetljevale, — mračna svetloba je padała na postelje, na katerih so sedeče umobolne ženske, večina s skremženim bledim in topim obrazom. Nekatere so šle iz postelj, — vse so pa strmele na ležišče, pri katerem je stal doktor Morač, obdan od strežajk.

In iz te postelje je viselo na drugi strani mrtvo truplo Edite, — nesrečnica se je v smrtnem boju vrgla najbrž nazaj ter je tako napol zdrsnila s postelje.

Krasni, dolgi, svileni lasje, ki so bili tako bujni, da bi se Edita lahko zavila v nje kakor v plašč, so ležali kakor bliščeč val na tleh. Iz množine teh las je pa gledal bled mrtvašk obraz. Srajca je bila s krvjo pokrita, ki se je vliila iz prsij, — prsti so bili sključeni, — oči osteklele, topo obrnjene proti stropu.

„Končala je,“ je slišala Rožica pri vstopu reči doktorja Morača, „vsled vlitja krvi je umrla, — naprej torej, — spravite jo v mrtvašnico!“

„Še trenotek, gospod doktor,“ je zaklicala Rožica ter hitela k mrtvi prijateljici, „vsaj zbogom naj ji še rečem, — ljubila me je, — in tudi jaz sem jo rada imela!“

Morač si ni upal Rožici odreči želje. Čez truplo je

uprl poželjive poglede na mlado deklico, katere bujne, deviške poglede so se vidno razločevalo od suhega, vsled jetike strtega telesa Edite.

Rožica je pokleknila poleg mrtve prijateljice, — nežno jo je prijela in vzdignila na postelj ter ji podložila blazine.

„Spavaj sladko, draga Edita!“ ji je šepetala Rožica, kakor bi ji morala skrivaj to reči, da bi je drugi ne slišali, „rešitev, po kateri si hrepenela, je prišla, — v tem trenotku si prosta, — Tvoja duša plava k Bogu! — Kar ostane tukaj na zemlji, je le prah, ki se bo s prahom združil, — in s tem poljubom, uboga Edita, se poslovim od Tebe, pritisnem Ti ga na čelo, misli si, da je poljub iz domovine, — misli si, da je poljub matere! — In ko Te bodo zakopali na tuji mrzli zemlj, kjer se nisi še udomačila, hočem moliti zate, — moliti, da najdeš tam gori mir, ki ga doslej nisi imela.“

Rožica je umolnila, svetle solze so ji žadušile glas, — še enkrat je pobožala Editine svilenomehke lase ter potem odstopila od mrtve prijateljice.

V tem hipu so planile čuvajke na truplo, — zvlekle so je s postelje, — je zavile v grobo platneno rjuho ter odnesle iz dvorane.

Blazne ženske so divje zakričale, — ves prizor je bolne živce teh nesrečnic zelo pretresel. Takoj je zadanel zapovedujoč glas doktorja Morača po dvorani.

„Nazaj na postelje, kanalje, — nihče se ne sme ganiti, — pomislite, da boste tudi ve skoro ležale spodaj v kleti, kamor je ta prišla. — Tiho, pravim, — molcite, zakrijte si z odejo svoje spačene obrale, — smrt je prišla v mojo hišo, — koga bo pa zdaj prvega pobrala? !“

„Pazi se, doktor,“ je šepetala Rožica, „da ne boš

Ti prvi! Kajti pri Bogu, ako se mi posreči, kar upam, ako bom jutri ušla iz te hiše, tedaj —“

Ni končala svojih mislij, — trepetajoč se je zdrznila, kajti videla je doktorjeve oči nesramno uprte v sebe, kakor bi hotel z njimi prodreti obleko, ki ji je zakrivala deviško telo.

V grozi je zbežala, — toda zdaj je šel Morač za njo, — videla ga sicer ni, a slišala je njegove korake, vedela je, da jo nesramež zasleduje.

V brezmejnem strahu je planila v hodnik po stopnicah navzgor proti svoji celici, — toda Morač je ostal za njo.

„Rožica, moja ljuba Rožica,“ je klical za njo, „počakaj vendar za trenotek, govoriti mi je s Teboj!“

Rožica se je delala, kakor bi ga ne slišala, — letela je bolj nego je šla po stopnicah toda naj je hitela kolikor je mogla, doktor je bil vedno za njo.

Oh, da bi le mogla priti v svojo celico, — zapah, ki ga je imela znotraj, bi jo varoval, — da, v tem je obstojala njena rešitev.

„Stoj vendar!“ je nepotprežljivo zaklical Morač. „Stoj, — čemu pa bežiš pred menoj?“

Toda Rožica se ni ustavila. In tudi ko bi vedela, da je doktor nabasano puško nanjo pomeril, — rajši, tisočkrat rajši bi umrla ustreljena, nego da bi prišla zdaj v doktorjeve roke, česar pogledi so le prejasno izdali, da mu v tem trenotku nizka, zlobna strast napolnjuje prsi.

Rožica je dospela v drugo nadstropje, — le še nekaj korakov in odprla bo vrata ter se skrila v sobi. Toda, — oh, v temi ni zapazila, da je neka čuvajka postavila čeber za vodo na pot, — izpotaknila se je in zgrudila z vsklikom na tla.

Hotela je vstati, vspela se je — toda že je bil doktor pri nji, — ter ji položil roke krog bokov, — in roke so stisnile njeno telo kakor železne klešče.

„Poslušaj me,“ je vskliknil, „drago dekle, Ti veš, da sem Tvoj očetovski prijatelj, — bodi vendar pametna, — dovoli mi eno urico Tvoje družbe. — Vesela hočeva biti, Rožica, — piti hočeva, — saj sem Ti že rekel, da nisi jetnica v tem zavodu, ampak da lahko storиш indeš, kar hočeš. — Zato se moraš pa hvaležno izkazati, — kajne, Rožica, saj me imaš malo rada?“

„Rada!“ — Rožica je sovražila doktorja, kakor se sovraži strupeno kraso, — toda v istem hipu, ko je hotela Moraču to reči ter mu pokazati svoje zaničevanje, jo je izpreletela misel, da je izgubljena, da bi jo zaprl v najspodnejšo klet svoje hiše, — potem bi pa nobene nadre ne imela več na beg, — potem bi ne mogla več hiteti ven, da reši Mirkota, da prinese sodišču dokaz njegove nedolžnosti.

Ne, temu se je morala izogniti za vsako ceno. — Rožica se je zatajevala prvič v življenju in se hlinila. Zato je govorila baš nasprotno tega, kar je mislila in čutila, — prvikrat v življenju se je vedoma lagala.

Ustala je, — nežno se je izvila zdravniku ter rekla:

„Da, Vi ste moj očetovsk prijatelj, gospod doktor, veliko, veliko hvaležnost sem Vam dolžna, — tako dobro ste preskrbeli zame, da ste mi dovolili mir v svoji hiši in to je edino, kar si želim še v življenju.“

Veselo presenečen je pogledal doktor ljubezljivo lepo devojko.

Sicer je dobro poznal ljudi in je vedno sumil, nobenemu zaupal, da bi ne bil prevaran in zato je ljudem splošno prav malo verjel. Toda ta krasen, ne-

dolžen obraz ga ni mogel nalagati, — ne, niti na misel ni prišlo staremu lopovu, da bi dvomil v njene besede.

Da, res je, — nedolžnost premaga celo izkušenega lopova, — in mu odvzame sum.

„No, me li nočeš malo rada imeti, Rožica,“ je vprašal doktor Morač ter s tresocimi rokami božal polno, mehko ramo, „ne boš se kesala, — še prijetnejše življenje boš imela v moji hiši, — morda pride enkrat čas, ko boš tukaj kot gospodinja kraljevala in se Ti bo vse moralno uklanjati.“

Rožico je mraz stresel pri tej misli, toda premagala se je.

„Poslušajte me, gospod doktor,“ je rekla, „smrt uboge Edite me je globoko pretresla, — dovolite mi odlok, le tri dni, — potem Vam hočem odgovoriti in ni treba še omeniti, kako bo ta odgovor izpadel. Saj sem Vaša, — stanujem v Vaši hiši, — nobenega drugega človeka ne vidim, — Vi ste edini moški na zemlji, v katerega imam zaupanje.“

Za očali so se zablikale motne doktorjeve oči, — zmagonosno se je smehljal, mislil je, da je že na cilju.

„Tri dni?“ — Ako je toliko časa premagoval svojo strast, je hotel še tri dni pridjati, ako se bo potem krasna mladostna devojka, ki je tako zapeljivo stala pred njim, sama od sebe in neprisiljena mu vrgla na srce.

„Tri dni zahtevaš od mene, Rožica?“ je odgovoril Morač, „gotovo saj nisem zaljubljen mladenič, — postaven mož sem, ki hoče svojo srečo s ponosom uživati. — Dobro, tri dni odloga Ti hočem dati, — odloči se do takrat, ako privoliš, da postaneš moja, — sicer bi bil prisiljen, čeprav bi mi bilo žal, da ravnam s Teboj kakor z drugimi v hiši. Dobro si torej premisli, ljuba Rožica.“

Po teh besedah je naglo hitel nazaj po stopnicah. Rožica je pa planila v svojo celico, kajti nič več ni mogla zadrževati solz, — rdečica sramu in stida ji je žarela na licih, — deviške grudi so ji valovale v burnih dihih.

O, sram je je bilo, zaničevala je samo sebe, da je pravkar igrala tako nevredno komedijo, toda ni mogla drugače, — bilo je zadnje obupno sredstvo, ki naj jo obvaruje pred strašno osodo!

Ko je dospela v svojo celico, je naglo zapahnila želesen zapah pri vratih, — nato je pokleknila pri postelji in zahvalila Boga za rešitev.

Rešitev? — Da, bila je rešena, ako se ji v treh dneh posreči ubežati!

Ako se pa ne posreči, — oh, potem je zapadla smrti, potem jo bodo baš tako sirovo in neusmiljeno vlekli v mrtvašnico, kjer je zdaj Edita ležala. Kajti Rožica je trdno sklenila, da niti minute ne preživi svoje nedolžnosti, — hotela je umreti, — tam na želesnem omrežju na oknu se je hotela z rjuhu obesiti, preden postane ljubica doktorja Morača.

Toda ni dvomila, da bi ne ubežala, kajti ime je bilo, na katero je stavila vse svoje nade, — ime nevredne ženske, toda — Bog izbere za svoje posredovalce dostikrat nevredneže in zlobneže, — Rožica je v tem hipu zašepetala ime: „Galjevka!“ —

Naslednje jutro je Rožica že zgodaj stopila v delovno sobo doktorja Morača.

Morač, ki je sedel pri zajtrku, se ni malo začudil, ko je videl lepo deklico pri sebi. Mislil je, da je že zdaj prišla, da mu pove zaželjeno odločitev.

„Samo na eno besedo sem prišla, gospod doktor,“

je hlastno rekla Rožica ter obstala na pragu, — „pritožiti se moram.“

„Pritožiti?“ si je mislil Morač, „izvrstno, čuti se že kot gospodinjo v hiši. „Le naprej, golobica, saj boš vendar zletela v mojo mrežo.“

„Pritožiti se moraš?“ je potem glasno zaklical, „ali je mogoče, da Ti je v moji hiši kdo kaj žalega storil? Saj sem vendar izrečno zapovedal, da se mora z vsem spoštovanjem občevati s Teboj. — Je li kaka čuvajka?“

„Ne,“ je rekla Rožica z resnim glasom in celo nagnabala svoje belo čelo, „pritožiti se moram čez ono žensko, ki vsak teden snaži mojo celico.“

„Katera ženska pa?“ je lokavo vprašal Morač, čeprav je dobro vedel, o kom se govorí.

„Imena te ženske ne vem, ker se nikoli nisem govorila z njo besede, tudi ona me ni nikoli nagovorila. Grda starka je, toda ob kruh je nočem spraviti pri Vas, ako jo zatožim.“

„Že dobro, — kaj pa je Galjevka storila?“

„Ah, Galjevka ji je ime! No, hudega ni nič storila, toda včeraj je jako slabo opravila svoje delo, — in čeprav je moja celica majhna, hočem vendar, da je čista. Prosim Vas torej, gospod doktor, da obvestite Galjevko, naj danes še enkrat pride in, — kajne, — saj mi ne zamerite te pritožbe?“

„Jaz, — o pravnič, lepa Rožica, — nasprotno, vesel sem te odkritosti, s katero si prišla k meni; takoj pošljem po Galjevko, naj nemudoma semkaj pride.“

„Sicer, gospod doktor, se nimam čez ničesar pritožiti.“

Rožica je naglo odsla, preden je mogel doktor še kaj odgovoriti ter odhitela v svojo celico.

Teško je čakala trenotka, ko se bodo odprla vrata in bo Galjevka vstopila.

Bilo je že poludne, a Galjevke še ni bilo, — Rožica je medtem že povžila skromno kosilce, — naposled je zaslišala korake, ki so se naglo bližali njenim vratom. V naslednjem hiperu je prihramela Galjevka z rdečim obrazom in neprijaznim pogledom v sobo.

„To sem si torej od Vas zasluzila,“ je zaklicala Galjevka ter oprši roke v bok stopila pred Rožico, „obrekovali ste me pri doktorju in opravljali. Skoro bi mi starec glavo odtrgal, ko me je pravkar srečal v koridoru, — kaj, jaz naj bi ne opravila dobro svojega dela, — no, iz te luknje kajpada ne morem napraviti palače. — Toda kar se da storiti, sem storila.“

Rožica jo je hotela prekiniti, ji hotela zašepetati, da se je le zvijače poslužila, da lahko govori z njo, toda Galjevka se ni dala ustaviti, ako je začela.

„Kajpada, — ako človek dobro misli z drugim, potem dobi vedno zasluženo plačilo, ki obstoji v nehvaležnosti. Čemu sem se le brigala za Vas, — tako dobro sem mislila z Vami, — hm, seveda, čuvajke si že pomežikujejo in govori se različno, — hm, če se ima upanje postati gospa doktorja Moračeva —“

„Za božjo voljo, molčite, — ne izgovorite te strašne besede! Galjevka, prisegam Vam, da sem Vas le zato sem poklicala, da ubejam z Vašo pomočjo iz blaznice.“

Kakor bi pihnil se je izpremenil zoperni obraz grde starke. Trenotek je stala z odprtimi usti in strmela v Rožico, kakor bi je ne razumela prav, — potem si je pa zadovoljno mela žuljave roke, se tiho zasmehala in zaklicala z zmagonosnim glasom:

„Vi ste pa zvita oseba! — No, kde bi si to mislil, — poklicati ste me dali zategadelj, da starega malo-

povlečete za nos. — Haha, to je izvrstna šala in niti tristo kron ne vzamem zato, da ste se naposled vendar spamečovali.“

„Ne tako glasno, Galjevka!“ jo je opominjala Rožica, „lahko bi kdo poslušal.“

„Poslušal? — Bog obvaruj, rečem Vam, starec je čez ušesa zaljubljen v Vas, — ta niti ne slutti, da mu hočete uiti, — toda le hitro, — dogovoriva se, kaj nama je storiti, kajti lahka ni ta stvar.“

„Ne, zaboga, lahka ni,“ je vzduhnila Rožica, „in skoro bi obupala, da bi se nama sploh posrečil beg. Toda računala sem na Vas, Galjevka. Ali nimate nobenega gotovega načrta, — saj ste vendar včeraj s tako gotovostjo govorili, da me hočete rešiti iz te hiše.“

„Ti ljubi Bog, govari se veliko,“ je odgovorila starka, kajpada, — načrt že imam, — le poguma je treba in malo streče.“

„Povejte, — in prisegam Vam, da ne boste zastonj storili zame, ako se posreči. Prijatelje imam, ki Vam bodo poplačali, ako mi pomagate.“

„Že dobro,“ jo je prekinila Galjevka, „kar se tiče plačila, — zato se ne bojim, — bom že prišla do denarja.“

Rožica ni videla lokavega pogleda, s katerim jo je starka pri teh besedah pogledala, — duša ji je bila docela napolnjena z veselo nado, da bo prosta, da se lahko vrne med svet, da oprosti Mirkota ter svari Alenko pl. Radičovo pred Francem Robičem.

„Ali imate korajžo, gospica Rožica?“ je hipoma vprašala Galjevka ter čudno pogledala ljubezljivo devojko od strani.

„Korajžo!“ — O če bi morala življenje tvegati za prostost, bi si niti trenotka ne pomislila! Preskrbite mi

vrv in pilo, s katero prepilim omrežje na oknu, rada se spustim v prepad, ki zija pod mojim oknom.“

„To bi bilo nespametno,“ je odgovorila Galjevka, „kajti ne glede na to, da bi Vas najbrž sredi pota zapustile moči in bi strmoglavili z vrvji, je tudi vrt pod Vašim oknom vedno dobro zastražen. Bil bi le slučaj, da bi kdo ubežal z vrta. — Toda drug načrt imam, seveda, — korajže je treba, — in odločnosti ter zaupati mi morate.“

„Govorite torej,“ je rekla Rožica, „vse storim, kar želite prisegam Vam.“

„Povejte mi, gospica Rožica,“ je vprašala Galjevka po kratkem odmoru, ko je medtem njuhala iz koščene doze, — „ali ni danes neka ženska spodaj v dvorani umrla?“

„Da,“ je s sočutnim glasom odgovorila Rožica, „uboga Edita je rešena zemeljskega trpljenja.“

„Kajne, doktor jo je dal odnesti v mrtvašnico?“

„Da. Komaj je zatisnila oči, so jo vrgli s postelje in odnesli v strašno klet, kjer leže mrliči, da tam jih ne pokopljejo.“

„No, in jutri bo najbrž njen pogreb?“

„Tega ne vem, — toda najbrž ne bo imel doktor dolgo trupla v hiši, ampak bo dal zakopati mrtvo.“

Veste-li, kako se to zgodi?“

„Ne, še nobenega pogreba v tem zavodu se nisem udeležila.“

„Pogreba? Haha, to je čuden pogreb, — oglejte me natanko, gospica Rožica, — jaz sama sem namreč grobar in pogrebec. — Doktor Morač ne ljubi velikih ceremonij, — in vsakokrat kadar kdo umrje tukaj, jo položim v krsto, — krsto denem na samokolnico in jo

peljem ven na pokopališče za ubožne ter jo izročim upravitelju, ki preskrbi vse potrebno.“

„Zakaj mi pa vse to pripovedujete?“ je zaklicala Rožica.

„Ali ne opazite, gospica Rožica, — mrtva Edita Vam mora pomagati do prostosti.“

„Ko bi živelā in ke bi mogla, bi gotovo storila, toda tako —“

„No, torej Vam hočem povedati; mrtva Edita Vam mora prepustiti svojo krsto.“

Rožica je odskočila, — groza jo je zgrabila, — že je hotela odreči, ko ji je starka šepnila.

„To je edina pot, — drugega sredstva ni.“

„Toda uboga Edita!“ je zaklicala Rožica, „kaj pa bo z njo, — z njenim truplom?“

„To bomo skrili spodaj v mrtvašnici.“

„Ali pa mrtvašnica ne bo zaprta, — bom lahko odprla vrata?“

„Skrbela bom, da bodo vrata le prislonjena, — saj moram krsto nesti dol.“

Galjevka je še Rožici zabičila, naj gre eno uro pred večerom v mrtvašnico in naj jo tam počaka. Nato se je obrnila proti vratom, a se še enkrat ozrla na Rožico, — in v tem pogledu je ležalo nekaj take skoposti, kakor opazuje konjski trgovec konja, ki ga hoče gnati na trg.

Rožica je po odhodu Galjevke iskala tolažbo tam, kjer se je že tolikrat pomirila ter si novo moč pridobila. Vzela je kitaro ter zaigrala veselo, nadpolno pesem.

A skoro je prešla v žalostno ter naposled začela peti s sladkim glasom:

„Oj, zemlja širna, zemlja lepa,
Ti vsa si bila moja last;
Zdaj ozka kletka me zaklepa,
Ko vjél sem se v nesrečno past.

Za mano ure solnčne srče,
Pred mano groza temnih dni,
Krog mene sténe večne ječe, —
Pa naj spomin me veseli?!

Mrjè mi v ječi srce vbogo,
Brezcvetna gine mi mladost, . . .
Pač mnogo vzeli ste mi, mnogo,
Ko zlato vzeli ste prostost.

A enega mi vzeli niste,
Pa mi ne vzamete nikdár:
To pesmi so srebrno-čiste,
To je glasov nebeški dar.

Samotno v kletki bom popéval,
Dokler ne póci to srce;
Vam dušo mirzlo bom ogréval,
In sebi bom hladil gorjé!“

31. poglavje.

V mrtvašnici blaznice.

Solnce je drugi dan krvavordeče zahajalo, kakor ognjena krogla je stalo na oboku in na Rožicino okno je udarjal jesenski vihar.

Drevesa na vrtu so bila že skoro brez vsakega listja, — zadnje jesenske cvetke so ovenele, — celo rdeče astre niso več cvetale.

Rožica je stala sredi svoje celice, — ozrla se je še enkrat po neprijaznem, tesnem prostoru, kjer je toliko trpela.

Zdaj, ko se je morala ločiti od njega, ji je bila ločitev teška, — saj je bilo slovo, ki je pomenjalo novo življenje zanjo. — Prosta je morala biti, to je bilo príbito, — toda ne zarad sebe je hotela biti prosta. Kajti kolikor sreče je še zunaj pričakovala, — oh, te je bilo tako malo, — in še to malo je bilo skrito za črnim pajčolanom.

Toda rešiti je morala Mirkota, — ljubljenega moža oprostiti iz ječe, — ter uničiti lopovske načrte Franca Robiča in doktorja Morača. Nedolžnost je morala dokazati, — to je bilo, kar jo je tako silno vleklo v morje življenja z varljivimi valovi in skritimi skalami.

„Zbogom, kraj mojih bolečim, „je šepetal Rožica, „naj nikoli več ne stanuje kaka nesrečnica tukaj, — o da bi že skoro služil, kakor vsi prostori v hiši, boljšemu namenu, zapuščam Te, — upam, da za vedno!“

Stopila je še enkrat k oknu, pri katerem je tolikokrat stala ter gledala v temno noč, — hrepeneče je zrla proti mestu, ki jo ležalo v večerni svetlobi zahajajočega solnca.

„Ako hoče Bog, bom skoro živila tam spodaj, zopet med ljudmi, — in ne več med bledimi strahovi, iz katerih votlih očij mi reži blaznost.

Da, oče v nebesih, prosim Te, daj, da se mi rešitev posreči, — ne zarad mene, ampak radi nedolžnih ljudij, ki jih moram obvarovati! Ako si pa sklenil, da umrem, Vsemogočni, o potem mi daj sladko smrt in naj moja deviška čast preživi moje življenje!“

Odločeno se je potem pogumna deklica obrnila k vratom, — tiho jih je odprla, v blaznici je bilo vse tiho. Plazila se je dolgi po stopnicah, — nižje vedno nižje je šla, kajti pot jo je peljala globoko v klet, kjer se morala skriti, dokler ne pride Galjevka.

Rožici je burno tolklo srce, — noge so ji skoro odrekle, ko je zdaj, čim je odprla hrastova vrata, stopila na trhle stopnice. Duh po plesnobi ji je zavel nasproti, — leden hlad je vladal tu spodaj — in globoka tema je je obdala.

Zdaj je Rožica dospela do železnih vrat, s katerih si je bliščal bel križ nasproti. Bila so vrata mrtvašnice.

V temi se ni drugega videlo nego beli križ, znak ljubezni in potrpljenja, ki je imel tukaj tak strahovit pomen. Spominjal je namreč na minljivost, smrt in uničenje telesa.

Rožica se je zdrznila, — groza jo je navdala, — bilo ji je kakor bi jo nevidne roke tiščale nazaj, kakor bi ji zaklical glas: „Ne stopi v strašen prostor, kjer kraljuje smrt. — Nazaj, nesrečnica! — Kaj hočeš storiti? Živ se ne sme pridružiti mrtvim, — le mrliči korakajo čez ta prag, — in kdor se drzne živ stopiti v kraljevstvo mrtvih, — naj bo mrtev!“

Mladina ljubi življenje, — oprijema se ga z vsemi močmi, — trese se pred trenotkom, ko mora v zdravju evetoče telo razpasti, — nji cvete tisoč zabav; — koraka po preprogi iz samih nad stekani in solnce in zvezde je vstarjeno samo — za maladost.

Tudi Rožica je ebčutila v tem hipu, da je mlada, da ima pravico do življenja. Nebrzdano koprnenje po sreči je navdalo njeno dušo, — živet je hotela, — ne, ne, tu v strašni zoperne hiši ni hotela umreti. — Oh, saj je še tako malo razkošja te zemlje užila! Oni, ki ji je bil v otroški dobi učitelj, drugi oče, ji je pravil, kako lepa, brezmejno lepa je božja zemlja in kako je nebeski oče z blagoslavljajočo roko na vseh koncih in krajin razispal veselje, razkošje, zabavo. — Ali naj je le ona izločena od sreće, — ali naj bo le ona pastorka

esode? — Ne, ne, — živet je hotela, — srečna je hotela biti, — bojevati se je hotela za svoje življenje in srečo. Druge izbere ni imela, morala je stopiti v strašno mrtvašnico, ako hoče ubežati, kajti le tako ji je bilo mogoče iztrgati se iz oblasti doktorja Morača. Ako zamudi to priliko, — oh, potem je v treh dneh vse proč, — potem je zapadla staremu, zopernemu pohotnežu in potem —“

V tem hipu se je zdele Rožici, da stojí doktor Morač pred njo, — kakor bi bile njegove plamteče oči uprte v njo, — bilo ji je, da izteguje suhe roke po nji in ji šepeta: „Pridi, Rožica, poročna postelj je pravljena.“

Trepetajoč je zatisnila lepa, nesrečna devojka oči ter se naslonila na mrzli zid, — groza ji je pretresla telo, kakor bi ji kače lezle po njem, — toda, — hvala Bogu, bila je le njena domisljija, ki ji je v tem hipu pokazala doktorja Morača, — bila je sama v podzemeljskem prostoru, — sama z mrličem.

V naslednjem hipu je Rožica odprla železna vrata ter stopila v mrtvašnico.

S tresočo roko je potem zaprla od znotraj vrata, — kajti tako ji je Galjevka ukazala. Ključavnica se je sama od sebe zaklenila, da zdaj tudi sama ni mogla odpreti, ker ni imela ključa.

Rožica je obstala pri vratih, — ni si upala stopiti naprej, — toda napela je oči, da prodre temo, ki jo je obdajala.

Počasi so se oči navadile teme in zdaj, — zdaj je videli v belo rjuhu zavito truplo, ki je ležalo na lesene odru.

Eminino truplo je počivalo na odru, — truplo nesrečne ženske, katero je še videla pred smrtnjo.

Ta misel je Rožico malo pomirila, kajti spomnila se je, kako jo je Edita rada imela, — spomnila se je, kako se je je nesrečnica še par ur pred smrtno nežno in zaupljivo pritisnila.

Cesa naj se pa boji pri truplu? — Ako bi jo obletaval Editin duh, bi jo zdaj blagoslavljal, — bi jo varoval in ji šepetal: „Le naprej, Rožica, — stori vse, kar moraš storiti, da ubežiš iz tega pekla na zemlji.“

Rozica se je ojačila, — stopila je k mrtvaškemu odru in se sklonila čez mrtvo prijateljico. Toda v istem hipu, ko je približala obraz obrazu mrliča, je Rožica divje zakričala, — kajti osteklele oči so tako strahovito strmele v njo, — ha, pogleda mrtve ni mogla prenesti, — bilo jji je kakor bi ji mrlič nekaj očital.

O moj Bog! Kako strašna, — kako strašna je smrt! je zaklicala Rožica ter padla poleg odra na kolena, „kako strahovito se človek izpremeni, ako ga prime smrt z mrzlo roko. Tudi ta nesrečnica, pri katere nogah zdaj ležim, je bila nekdaj lepa, nosila je vroče življenje v sebi, imela je srce napolnjeno s koprnenjem po ljubezni, — in s polnimi rokami je objemala moža svoje ljubezni. In zdaj, — mrzla, trda, z osteklimi očmi, z odprtimi ustimi leži tukaj, — podoba uničenja! — O čemu je človek rojen, da mora enkrat — tako strašno ležati tukaj, igrača življenja.“

A zopet se je Rožica ojačila, kajti Galjevka ji je zabičila naj takoj začne s pripravami, ne da bi se kaj mudila.

In te priprave so bile res strašne. Treba je bilo močne duše, občudovanje vredne eneržije, — ali pa obupnosti.

Pri Rožici je bila obupnost. Samo ta jo je gnala,

da se je dotaknila Editinega trupla, ter ji počasi slekla mrtvaško obleko.

No, v Moračevi blaznici si niso dali dosti opravila z mrtvimi. Cela mrtvaška obleka, ki so jo dali Editi, je bila bela rjuha, v katero so jo zavili, in iz te je Rožica odvila mrliča, počasi in oprezno kakor bi se bala, da bi je ne bolelo.

Nato je pa Rožica slekla lastno sivo obleko ter jo oblekla mrliču, dočim se je sama ogrnila z belo rjuho.

Vsi živci so ji strepetali, ko se je rjuha dotaknila njenega telesa, — leden mraz jji je šel po hrbtnu. Toda Rožica si je prisegla, da izvrši načrt, ki bi ji pomagal do prostosti, naj velja, kar hoče.

Nesla je mrtvo Edito v kot ter jo tam skrila v temi.

Nato je sama legla na mrtvaški oder ter ležala na njem, — kakor mrtva.

Zdaj je morala čakati, da pride Galjevka s krsto. To bo najbrž trpeло še kake pol ure! — Pol ure v mrtvašnici, na mrtvaškem odru, v rjuhi, ki je poprej ovijala mrliča, — take pol ure je bilo za lepo devojko cela večnost.

In minute so se leno plazile mimo nje, kakor bi nikoli ne hoteli preteči. Rožici je bilo, kakor bi vse te minute imele obraze in postave ter obdajale oder, da ji strme v obraz in ji kličejo: „Ostanemo pri Tebi, Rožica, — ne gremo tako hitro od Tebe proč, — tu spodaj vidimo redko kedaj kako živo bitje, da se moramo Tebe prijeti in Te ne izpustiti.“

In da bi pregnala te strašne minute, je obrnila Rožica svoje misli na Mirkota, na ljubljenega moža. Predstavljala si je, da mora tudi on trpeti, — da so njegove bolečine še večje od njenih, kajti on sedi v samotni ječi in strahovit sum leži na njem. Morda sanja v dolgih

nočeh o trenotku, ko ga bo rabelj peljal na vislice, — in vendar je bil nedolžen, — vedel je, da ga po nedolžnem puste trpeti.

„Ne, ne boš umrl, Mirko moj,“ je šepetala Rožica, kateri je misel na Mirkota dobro dela, „jaz bom pri Tebi, — jaz Ti bom odprla vrata ječe, — jaz Ti prinesem osrečujočo vest, da si prost in opravičen v očeh ljudij. Potem mi boš odprl svoje roke in me zopet imenoval svojo Rožico. Kajti vse, kar mi je doktor pripovedal, je nesramna laž. — Ti nisi moj brat, — to čutim. — Ti si mi tisočkrat več, — Ti si ljubljenec moje duše, — Ti si mož moje bodočnosti! Mirko, Mirko, ponosna sem, da smem trpeti zate, — in ako mislim nate, je smrt izgubila svojo grozo zame.“

Ključ je zarožljal v ključavnici.

„Ali je Galjevka? — Sveti Bog, ako bi kdo drug prišel?“ Rožica je v strahu strepetalna.

A že v naslednji minuti je olajšano vzdihnila, kajti bila je res Galjevka, ki je svoj zopern, naguban od razmršenih sivih' las obdan obraz pomolila v mrtvašnico.

Obenem je padla luč svetilke v podzemeljski prostor, — trenotek pozneje je stala Galjevka pri odru, na katerem je Rožica počivala.

„No, ali je vse dobro šlo?“ je tiho vprašala Galjevka. „Vidim, da ste že veliko opravili. Kam ste pa mrlja nesli, — aha, tamle v kotu sloni. Dobro, — prav dobro! Krsto sem prinesla s seboj, pred vratim stoji. Toda zdaj boste morali leči v njo.“

„Vse hočem storiti,“ je tiho odgovorila Rožica, „vse, dobra Galjevka, — toda povejte mi, se li ne bom zadušila v ozki krsti? Tega se namreč bojim.“

„Neumnost!“ je godrnjala Galjevka, „kako naj Ljuba pustila, da se moja golobica zaduši! V krsto so na-

vrtane male zračne luknjice in potem sploh ne bom imela pokrov, ampak ga le pokrila. Le pustite me, — zaupajte stari Galjevki, — pri nji ste v dobrih rokah.“

„To vem!“ je zaklicala Rožica, prijela starkine roke ter jih iskreno stisnila, „o to bi bilo nepopisno strašno, ako bi se okoristili z mojim neznošnim počajjem. Ooprostite, dobra Galjevka, če nisem dobro mislila o Vas, — toda ljudje so me tako grozovito že varali, da jim skoro ne morem več verjeti. Toda Vi, kakšen sebičen namen pa hočete imeti z menoj? Ha, lahko me izdaste doktorju Moraču. — A tega ne boste storili, vem, saj ste sami rekli, da sovražite grdega starca!“

„No, in kako ga sovražim!“ je zaklicala Galjevka, odprla koščeno dozo ter si natlačila nos z njuhalnim tabakom. „Stari skopuh mi je že dolgo v želodcu, — in ker ga danes lahko malo udarim, storim to prav prava.“

Po teh bésedah je hitela Galjevka k vratom ter jih odprla. Z grozo je Rožica opazila, da prinaša črno krsto.

Naglo je vrgla Galjevka pokrov na tla, potem se je sklonila čez žalostno bivališče mrtvih ter pokazavši na krsto je zaklicala Rožici, ki je sedela na odru:

„Le noter, če je Vam všeč! — Niti polovico tako strašno ni v krst ležati, kako si predstavljate, — to je le prazna vera ljudij.

Kaj pa je rakev? Šest desk, ki so skupaj zbiti, nič drugega!“

Rožica je zdrsnila z odra, — z nestalnimi koraki se je bližala krsti, — ko pa je prišla do nje se je s tihim vsklikom zgrudila na tla.

Zdaj, ko je prišel odločilni trenotek, jo je vendar

zgrabila nepopisna groza. Saj je imela Galjevka prav — krsta sama na sebi ni nič hudega, — krsta, v katerem se ni bilo nikoli mrliča ni imela nič slabega na sebi. In vendar, — le priznaj, draga bralka, da bi tudi Ti ustrašila, ko bi Ti kdo rekел, da moraš leteti v mrtvaško krsto, tudi Ti bi se stresla groze pred njo, ki jo imamo za znamenje najhujše žalosti in najkrutejše bolesti.

„Časa nimava dosti,“ je opominjala Galjevka Rožico, „skoro pridejo možje, ki ponesejo krsto na dvorišče.“

„Možje?“ je osuplo vprašala Rožica, „o katerih možeh pa govorite? — Saj vendar niste ničesar pravili o njih?“

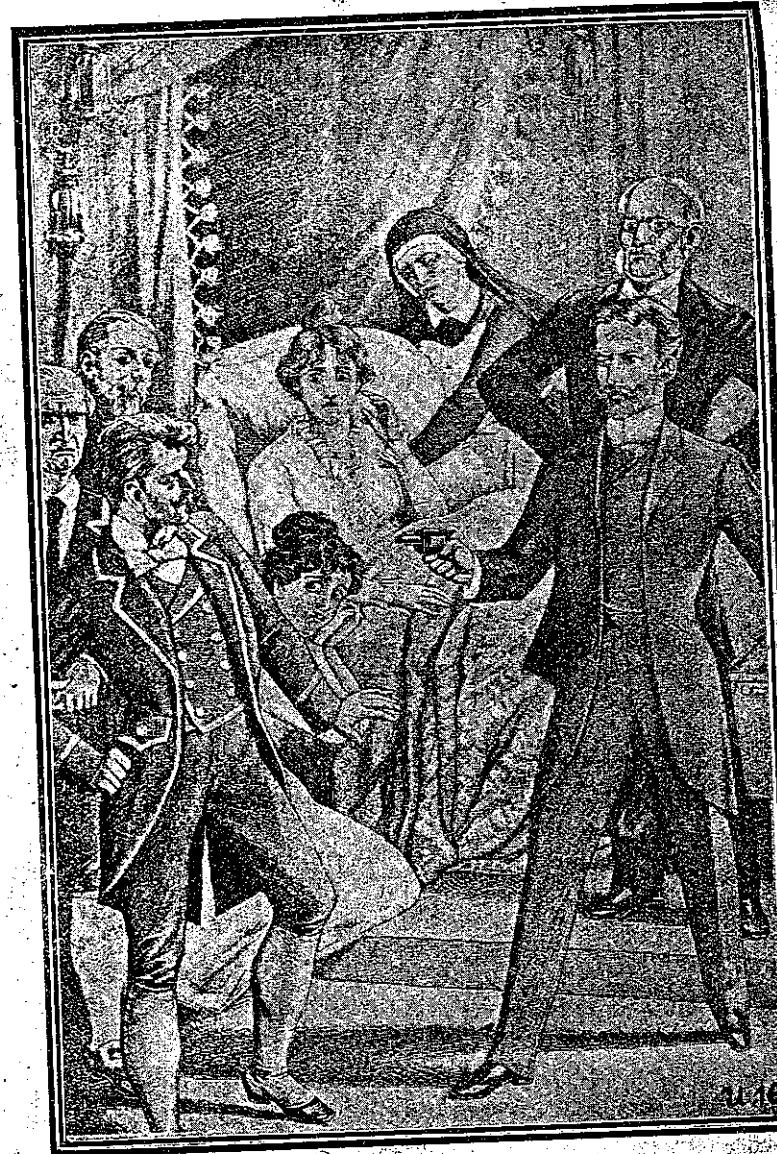
„No ja, možje,“ je odgovorila Galjevka, „ki morajo nesti krsto na dvorišče. Ali mislite, golobček moj, da sem tako močna, da bi Vas s krsto vred mogla nesti gori po stopnicah, — ne, dva služabnika, vratar in kurjač bosta to storila!“

„Oh, izpoznala me bosta,“ je trepetajoč rekla Rožica, „gorje mi potem, — izgubljena sem!“

„Oh, Ti ljuba duša, kako si prec plašna,“ je odgovorila Galjevka, „kdo naj Te pa izpozna? Ko boš ležala v krsti in bom jaz pritrdila pokrov manjo, ne bosta moža dosti vprašala, kdo je notri, vesela bosta, da se iznebita krste. — Haha, vsi so bojazljivci, ti moški, — in ako se ne napijejo, ne morejo mrliču nititi v obraz pogledati. Sploh bom pa skrbela, da bosta čimprej gotova s krsto, zanesi se na to draga dete, — jaz poznam svoje ljudi, vesela bosta, da se iznebita krste.“

Starka je zdaj že tikala Rožici, — oči so se ji strahotno svetile in lepa, mlada devojka je prvič občutila, da je Galjevka sumljiva tovaršica in skoraj se je

363.-384.

16 „Ako se premaknete,“ je zakričal grof Radivoj, „Vas ustrelim! Stojte, ako imate čisto vest, Vam ni treba bežati.“ Franc Robič je obstal, vsaka kapljica krvi mu je izgnila z lic.

Strah na Sokolskem.

Predstava v slovenščini
Olenka Martini roduvani
Počes

kesala, da se ji je pridružila. Na drugi strani je morala priznati, da bi sicer nikakor ne mogla ubežati iz te hiše, ako se ne bi dogovorila z Galjevko.

Toda sklenila je, da se čimprej loči od zoperne starke, kajti stara Galjevka ni bila primerna tovaršica za Rožico.

„Torej naglo v krsto, — korajža velja, — prav dobro se leži notri, samo malo trdo je.“ *Bcta 17.01.*

„Oh, vse hočem prenesti, da bi se le pokrov malo vzdignil, da se ne bi zadušila.“

„Otrok, zraka boš dovolj imela, in ko bom enkrat v gozdu, bo odletel pokrov in moja lepa mucka bo vzdignila glavico iz krste ter bo tako urna in sveža, kakor bi bila pravkar rojena. Naglo torej, korake slišim na stopnicah.“

„In mrlič, — kaj bo iz trupla?“ je vprašala Rožica.

„Ko bodo odnesli krsto, se bom še enkrat vrnila sem,“ je odgovorila Galjevka, „ter bom nesla mrliča v Tvojo sobico in položila v Tvojo postelj ter ga po-krila. No, potem ko bova čez hribe in doline, potem naj ga najdejo, — kaj nas briga! — Ha, lopovski starec je več let nesramno ravnal z menoj ter me slabo plačeval kakor z beračico, — danes se hočem maščevati.“

Rožica je začula korake na stopnicah, sama je izprevidela, da je že skrajni čas.

Še enkrat je globoko vzdihnila, še enkrat se je ozrla po malem prostoru, izkušala si ga je utisniti v spomin kakor bi se bilo res treba posloviti od življenja.

Rožica je zlezla v krsto, — Galjevka ji je pri tem pomagala, — in skoro je počivalo krasno dekle med ozkimi deskami in kodrasta glavica je ležala na blazini, napolnjeni z žaganjem, ki je bila pravzaprav določena za Edito.

„Odpusti mi, Edita,“ je šepetala Rožica, „da Ti vzamem poslednje, kar so Ti še ljudje privoščili. Toda Bog mi je priča, da storim to le prisiljena v stiski. Ce bi mogla zdaj usta odpreti, bi mi rekla, da sem dobro storila.“

„No torej, lahko noč, — in na svidenje!“ je zaklicala Galjevka in poveznila pokrov na krsto:

„Oh, še trenotek,“ je prosila devojka, „dajte, da še enkrat dihnem, — oh, tako tesno mi je pri srcu!“

„To bo vse spet dobro,“ je zaklicala starka ter prisnila pokrov na krsto, „in zdaj še žeblje noter, kajti slišim že moške glasove.“

Nekdo je potrkal na vrata in moški glas je vprašal:
„Ali ste notri, Galjevka, — je vse v redu?“

„Tukaj sem,“ je odgovorila starka z debelim glasom, „če je vse v redu, prašate? Hm, stopita malo bližje, možakarja, nekaj Vama hočem povedati.“

Odprla je vrata in vratar ter kurjač blaznice sta vstopila. Vratar je bil junašk mož z rdečim obrazom od preveč vžite pijače. Kurjač je bil dolg in suh z upalimi prsi in črnim obrazom.

Plašno sta stopila moža čez prag ter obstala blizu vrat. Galjevka je stopila k njima.

„Mož, jaz ne vem, kaj je to? Nekaj se godi tu spodaj, ki se nikakor ne sklada z mojo pametjo.“

„Kaj pravite, Galjevka,“ je zaklical vratar, „da, tu spodaj je prokleta jama, kamor za vse na svetu ne stopim rad. Vedno se moram premagati; ako moram kakega mrliča vleči na dan. Ce bi služba ne bila sicer ugodna, bi ne storil tega. Prokleto vendar, — vselej moram izpititi pol litra žganja, preden grem dol.“

In žareči obraz, vodene oči in jecljajoč jezik so pričali, da je tudi zdaj iskal korajže pri žganju.

„Otroka,“ je rekla Galjevka, „tu spodaj ni vse v redu. Ko sem položila truplo v krsto, je tudi tam v kotu, — pri teh besedah je pokazala na kot, kjer je slonela mrtva Edita — „tako čudno zdihovalo in ječalo. Roke so se mi tresle in že sem jo mislila pobrati po stopnicah. Tedaj sem zaslišala Vaju, — in mislila sem si: no, zdaj bo vsega konec.“

„Glejmo, da čimprej odidemo,“ je zaklical kurjač, primi vratar krsto, nesla jo bova na dvorišče, — tam je vsaj svetlo, — tja si pošasti ne bodo upale.“

„Vrag neumni,“ mu je odgovoril vratar, „ali misliš, da se strahovi samo v temi pokažejo. Da, da, povsod so toda, mi, ljudje, smo preneumni, da bi jih videli in opazili.“

„Ali res?“ je rekel kurjač s plašnim glasom ter se stisnil k vratarju, „da, da, meni se je tudi že zdele, kakor bi mi kdo hipoma po hrbtnu potegnil in ko sem se ozrl, ni bilo nikogar videti.“

„In meni se je pred par nočmi nekaj prav čudnega pripetilo,“ je mrmral vratar, „videl sem same miši in te tudi niso drugega nego duše mrtvih. Ne, tega si ne dam vzeti, če smo enkrat mrtvi, zlezejo duše iz trupel in v kako žival. Kurjač, zdi se mi, da postaneš Ti kača klopotača.“

„In Ti pa rinocerus,“ je rekel kurjač, „o tem sem trdno prepričan.“

„Pustita prazne šale,“ je zaklicala Galjevka. „Primita krsto in jo nesita gori, toda lepo previdno. Saj vesta, če se izpusti mrliča na tla, da pade pokrov s krste, potem pride mrlič naslednjo noč in izpije kri doličnemu.“

S tem je Galjevka povzročila, da sta moža zelo previdno nesla krsto, kajti starki je bilo na tem, da pride brez nezgode na dvorišče. Vrata mirtvašnice je

skrbno zaklenila, toda še enkrat je morala priti nazaj, — potem ko bo krsta že na samokolnici.

Vratar in kurjač sta prinesla krsto na dvorišče, kjer je stala samokolnica. Nanjo sta postavila krsto ter si obrisala pot s čela, kajti vroče jima je postal.

„Počakajta malo,“ jima je zaklicala Galjevka, „in pazita da ne pride nihče blizu krste, — jaž imam še nekaj opraviti v hiši.“

Nato je odšla.

Rožica je slišala vsako besedo, — vedela je tudi, da je na dvorišču, — tudi čutila je to vsled svežega zraka, ki je prihajal skozi luknjice na pokrovu, katerih se pa ni videlo.

Priznati si je morala, da se ne bo zadušila, — imela je dovolj zraka; samo zavest, da leži v krsti, jo je strašila.

„Je li to krsta, v kateri je mrtva Edita?“ je zaslišala Rožica glas, pri katerem ji je kri zastala v žilah, kajti izpoznala je doktor Moračev glas.

„Da, gospod doktor,“ je odgovoril vratar ter se spoštljivo odkril, „pravkar sva prinesla krsto iz mrtvašnice, — Galjevka je šla še enkrat nazaj, potem bo spravila mrliča na pokopališče.“

„Ne, premislil sem si,“ je slišala Rožica Moračev glas, „nesita krsto, nazaj v hišo in spravita jo v dvorano za seciranje. Določiti hočem, na čem je Angležinja umrla.“

Ko je Rožica slišala te besede, ji je bilo, kakor bi jo roka zgrabila za vrat in jo davila, — groza jo je obšla in skoro se je onesvestila, kajti zdaj — je bila izgubljena!

Doktor je hotel, da se nese krsta v dvorano za seciranje, — oh, potem se je morallo vse izvedeti doktor bo videl, da je hotela ubežati in ji niti onih treh dnij ne bo več dovolil, ki jih je dal za pomislek, ampak vzel s

bo, kar mu je odrekla, — uničil bo njeno čast, vse vsje zdaj izgubljeno!

„Počivajta malo,“ je rekел Morač po kratkem odmoru, „in potem nesita mrliča v dvorano.“

Nato je Rožica slišala korake ter si mislila, da je doktor odšel v hišo.

„Prokleti vendar,“ je mrmral vratar, „no, najprej sva to teško stvar prinesla na dvorišče, zdaj naj jo pa še po dveh stopnicah vlečeva gori. Tako je, — vedno drugačni ukazi, — pa se ne da pomagati, — česar kruhi jem, tega moram ubogati, — in doktor ne trpi ugovora.“

„Grdo pa je le, če se mora tako teško delati za beraški denar kakor midva,“ je rekел kurjač.

„Da, ko bi se vsaj kaj za piti imelo,“ je zaklical vratar, „vraga, delo me je užejalo.“

„Galjevka že gre,“ je odgovoril kurjač, „morda ima ta kako dobro kapljico; hm, starka ima večkrat dobro žganje pri sebi.“

Galjevka je prišla bližje, — vedela še ni ničesar, da je doktor Morač dal drug ukaz.

„Tukaj sem,“ je zaklicala, „zdaj pa moram mrliča spraviti na pokopališče.“

„Nič o tem,“ je odgovoril vratar in Galjevka skoraj verjela svojim ušesom, „mrlič ne pride iz hiše, doktor ga hoče secirati.“

„Hoče — se — cirati?“ je vskliknila Galjevka ter izpremenila barvo, „človeka, sta — li znorela, — saj mi je izrecno ukazal, naj spravim truplo na pokopališče.“

„Pa je preklical to povelje, — doktor je bil pravkar tukaj, — premislil si je, videti hoče, na čem je Angležinja umrla, zato jo bo seciral.“

„No, to veselje mu že privoščim,“ je rekel kurjač, „samo enkrat sem gledal, pa mi je tako vražje slabo

prišlo, da sem moral oditi. Še zdaj se vse vzdiguje v meni, če govorim o tem. Da, če bi vsaj malo žganja imel."

"Da, žganja," mu je pritrdil vratar.

"Žganja," je rekla Galjevka in glas se ji je tresel pri tej besedi, kajti čutila je, da je prišel zdaj odločilni trenotek. "Žganja? haha, če ni nič drugega, do žganja Vama lahko pomagam. Saj poznata sobico v četrtem nadstropju, kjer spravljam navadno svoje metle in smetišnice? Tam imam v kotu veliko steklenico žganja, — s cunjo je pokrit, — no, ga bosta že našla. Pojdita gori in pijta, kolikor se Vama ljubi, medtem bom jaz pazila pri krsti."

"Galjevka Vi ste ženska po moji volji," je zaklical vratar, "in ko bi ne bil že 25 let vdovec, bi Vas poročil, — tako se pa ne izplača več."

Pojdi, kurjač, — po Galjevkino žganje pojdeva."

Vratar in kurjač sta odhitela v hišo, dočim je Galjevka zaklicala:

"Ti, debeluhar, daj mi ključ k zadnjim vratom, — tam v gozdu sem pustila zavoj, ki ga bi rada šla iskat, — nekaj je notri, česar doktor ne sme videti."

"No, kaj pa?" je sumljivo vprašal vratar ter prišel bližje, "veste, ne vjezite me, — saj vendar nedržite s kako blazno žensko. Ne nosite kaj nedovoljenega v hišo! Kaj pa je v zavoju?"

"Še ena steklenica žganja, tepec," mu je odgovorila Galjevka, "to sem hotela vtihotopiti v hišo ter jo Vama podariti, če pa nočeta, je pa tudi dobro!"

"Še ena steklenica žganja Galjevka," je rekel vratar, "zakaj mi pa niste takoj povedali? Prokleta ženska ste, pa čisto po mojem okusu."

"No, glejta, da se izgubita pod streho," mu je za-

licala Galjevka, "izpijta zgoraj steklenico ter se potem vrnila, ker imam še eno pripravljeno."

Vratar si ni dal dvakrat reči in naglo sta izginila kurjačem.

V istem hipu se je Galjevka skonila, si vrgla jermenja, ki sta bila pri držajih samokolnče pripeta, čez glavo ter odpeljala kolikor naglo je mogla krsto čez dvojnišče do vrat, od katerih je imela ključ.

Hitro je odprla vrata, porinila samokolnico skozi, jih zopet zaprla ter hitela potem proti gozdu.

Niti minute ni smela izgubiti, — kajti dolgo ne bo trpelio in vratar ter kurjač se bosta zopet vrnila na dvojnišče ter opazila, da je izginila krsta z mrličem, — in potem ju bodo takoj zasledovali.

Vratar je bil že dolgo let v službi doktorja Morača, da je bil tako nezaupen kakor njegov gospodar, — takoj si bo mislil, da se je nekaj zgodilo ter obvestil doktorja. In ta bo vse poiakušal, da dobi Galjevko z odpeljanim mrličem zopet v svojo oblast, čeprav ni morda takoj vedel, kako stoji stvar.

Galjevka je dospela do gozda, — vedno dalje in dalje je hitela v goščo s krsto, niti trenotek se ni ustavila, čeprav ji je tekel pot iz vseh luknjic. Toda zdaj so se ji tresle roke, noge so ji skoro odrekle in zdaj je do smrti utrujena izpustila samokolnico.

Nato so je ozrla okoli, še je bilo vse tiko v gozdu visoka drevesa in gosto grmovje jo je obdajalo, — prostor je bil primeren, da osvobodi Rožico iz neprijetnega položaja.

Naglo je odgrnila pokrov in v naslednjem hipu se je Rožica smrtnobleda vzdignila v krsti.

"O to so bile strašne minute," je zaklicala lepa deklica ter se tesnejše zavila v belo rjuho, "Galjevka,

Vi ste mi rešili življenje, kajti ko bi prišla, zopet v oblast doktorja Morača, bi —“

„Nevarnost še ni minila,“ je odgovorila stárka, „hitro morava bežati, — in najboljše bi bilo, ako se skrijeva v kak brlog. Kajti skoro bo sledovalo po gozdu od glasov najinih zasledovalcev, — čuj? — Doktor Morač naju že nasleduje!“

„Ne verjamem,“ je odgovorila Rožica, ki se je v prvem hipu prestrašila, „kajti slišim pse lajati, najbrž so loveci v bližini.“

„Loveci,“ se je zakrohotala Galjevka, „lepi loveci, — to so psi zasledovalci doktorja Morača, kateri izpusti na one, ki ubežijo z njegove blaznice.“

32. poglavje.

Od psov zasledovani.

Te besede so Rožico z grozo napolnile. Z glasnim vsklikom je planila dalje v gozd, da ji je Galjevka komaj sledila.

Lajanje psov je bilo vedno glasnejše ter je prihajalo vedno bližje, — begunki sta tudi videli, da je gozd od bakelj razsvetljen. Vendar sta čimdelj bolj prodirale v goščo, čeprav jima je trnje trgalo obledo.

In vendar je čutila Rožica neko blaženost in razkošje.

Bila je prosta, — po dolgih, dolgih tednih je zopet dibala zrak prostosti, — in bil je balzamičen gozdní vzduh, ki ga je srkala.

Po dolgih tednih je lahko zopet zrla k zvezdnemu nebu in videla je bliščeče luči zgoraj, ne da bi jo omrežje na oknu oviralo. Prost je bil njen pogled, —

in bilo ji je, kakor bi jo zvezde pozdravljale ter se ji smehljale.

In naj bi zopet izgubila prostost, naj bi še enkrat padla v oblast strašnega moža? — Ne! in tisočkrat ne! Morala se je rešiti, morala je zbrati vso svojo moč, da odide zasledovalcem.

„Ne tja,“ ji je zaklicala Galjevka, „tu se pride v prepad, kjer bi nas vjeli kakor v past. Ne, naravnost skozi grmovje, — morda prideva do reke.“

„Ali je boljše, ako prideva do reke?“ je vprašala Rožica ter neprestano hitela naprej. „Reka nam bo odrezala pot in potem naju bodo zasledovalci tem gotovejše zajeli.“

„Da, ko bi ne bilo člnov,“ je rekla zoperna stárka, „toda jaz računam na to, da najdevi kak čln na bregu. Tu so dostikrat člni brez gospodarja, na katerih se lahko rešiva, kajti ako imavi reko med seboj in doktorjem Moračem, nama ne more ničesar več storiti.“

„Torej k reki!“ — To je bila rešilna beseda za ženski.

Tedaj je zahreščalo v grmovju, — slišala sta hri pavlo grčanje, — ha, psi zasledovalci doktorja Morača so že bili za njima.

„Hitro, naglo, — za božjo voljo, sicer je vse izgubljeno.“

„Kljub neizmernim bolečinam, ki jih je Rožica v zadnjih tednih prestala, — kljub otrpnlosti, ki se je polastila njenih živcev, je bila vendar še hitrejša od starke, katero je žganje in druge strasti oslabilo.“

Pri vsakem koraku ji je zapiskalo v prsih. In zdaj je morala Galjevka po dveh, treh minutah obstati ter iskati sapo.

„Naduha,“ je jecljala loveč sapo, „prokleta naduha!“

Ha, me je že zopet prijela, — doktor Morač mi je rekel, da me bo kap zadela. — Ne zapustite me Rožica, jaz ne morem več, — oh psi! Le njim ne pasti v oblast, — rajši grem zopet nazaj k doktorju, — rajši njemu v roke, — le ne raztrgan biti od psov!"

Lahko bi se sicer Rožica zdaj rešila, ako bi pustila starko na cedilu ter sama nase mislila. Toda taka misel ni imela prostora v njenem srcu, — ne, poskočila je, — hitela k Galjevki, — je objela z rokami ter jo vlekla naprej.

"Vi me niste zapustili v moji nadlogi," ji je šepetala Rožica, "torej Vam prisegam, da se nočem sama rešiti, — obe skupaj, — ali pa nobena!"

"Oh, da bi le kako orožje imeli," je rekla starka, "puško ali pištolo, potem bi pse postrelili, ko bi prišli bliže."

"Orožje? — Morda imate kak nož pri sebi?" je vprašala Rožica.

"Nož? — Vraga, da nato nisem mislila, — nož za zapeti imam v žepu, — s tem si navadno kruh režem, rezilo je sicer ostro, — toda s takim slabim nožem nama ni dosti pomagano."

"Nekaj je boljše nego nič! Naglo, dajte mi nož in bodite uverjeni, da ga bom dobro rabila, ako bo treba."

Starka je vzela iz žepa nož ter ga dala Rožici.

Ta je naglo odprla rezilo in komaj je to storila, ko se je divje lajanje zaslišalo za ženskima. V istem hipu, ko sta Rožica in Galjevka od strahu kakor očmeli obstali, sta tudi že videli rdeče oči psa za drevesnim debлом bliščati in iz gobca mu je visel bagrenordeč jezik čez ostro zobovje.

"Pes, — pes!" je zakričala Galjevka s hripavim glasom, "zdaj, — zdaj sva izgubljeni!"

"Tiho, — ne ganite se, — počepnil je k skoku, katero si bo izbral za žrtev?"

Velikanski pes se je za hip globoko sklonil k tlu ter se potem kakor tiger zagnal na ženski. V naslednjem trenotku je padla Galjevka na tla, kajti pes je skočil nanjo in jo podrl.

"Umiram, — pomagajte, — umiram!" je vskliknila starka s pridušenim glasom, — in strašna je bila obupnost, ki se je razodevala na njenem obrazu, kajti oči so ji skoro iz jamic stopile in sive lase je znoj prilepil na čelo.

A preden je še pes zasadil zobe v starkinino grlo, je skočila Rožica k njemu, — in z gotovo roko mu je zasadila nož v levo stran vrata.

Pes je zatulil, sklonil se je po koncu, — hotel se je vreči na Rožico, — toda v istem hipu se je zgrudil kakor od strele zadet, kajti Bog je ravnal dekličino roko, — prerezala je psu veliko žilo na vratu.

Pes se je valjal na gozdnih tleh in listje se je pršilo pod njim, dočim je Rožica skočila k Galjevki in jo vzdignila.

"Proč, — le naprej!" je šepetala Rožica napol nezavestni starki, dobro se oprite name, — nesla Vas bom, če ne pojde drugače. — Morda reka ni več daleč, — morda nama Bog še nadalje pomaga, ko je nauj rešil iz tako velike nevarnosti. O, glasove slišim za nama! Doktor Morač je s svojimi ljudmi, — ali slišite, kako jih goni, — kako obljudbla dobro nagrado, ako nauj ujamejo, — dalje, le naprej —"

In v brezmejnem strahu sta stekli naprej ter ne prestano hiteli, ne da bi se malo ozrli.

Tedaj je hipoma Rožica veselja zakričala:

"Galjevka, ali slišite mrmranje? To so valovi reke,

— še malo korakov in pridevi na breg, kajti že sva na robu gozda in skozi drevesa nama sije luna in hlad iz reke že čutim v obrazu. — Bog naju ni zapustil, pomagal je nama, njegovo ime bodi hvaljeno!“

Rožica se ni motila. Ko sta ženski še minuto tekli naprej, sta dospeli na breg reke, — srebrno so bliščali valovi, mesec se je svetlikal v njih in vodna površina je bila kakor v tekoče srebro izpremenjena.

Na obeh bregovih je stal gozd in drevesa so se z vsemi dotikala vode.

Toda Rožica ni mogla tega prizora uživati, kajti druga misel ji je s strahom napolnila srce, — daleč na okrog ni videla nobenega čolna, nobenega mostu, — torej jima ni bilo mogoče priti čez reko.

In bližje, vedno bližje so prihajali zasledovalci, — gotovo bi bili že davno pri reki, ko bi ne zašli na stransko pot. Rožica je znala dobro plavati, v sili bi ji bilo treba le skočiti v reko ter jo preplavati. Toda saj ni bila sama, — stara Galjevka se je oprijela bolj mrtva nego živa, rjavordeča v obrazu, loveč sapo. Le raditega ni hotela Rožica plavati, ker ni hotela pustiti tovaršice na cedilu.

In vendar, nekaj se je moral storiti, — vsaka minuta je lahko prinesla pogubo.

Dočim je Rožica še premišljevala, ako bi se ji posrečilo, če bi z Galjevko na hrbtnu preplavala reko, — je zavil okrog ovinka, ki ga je delala reka na tem mestu, mal čoln in mlad mož je krepko veslal proti bregu.

„Rešitev,“ je jecljala Rožica, „ta čoln naju bo rešil, — sedite malo, Galjevka, prosila bom tega mladeniča, naj naju vzame v čoln.“

V tem hipu je zdrknil čolnič mimo brega.

„O gospod, gospod, — le trenotek počakajte!“

Mladenič je zavrl z vesli, toda ko je videl Rožico, še vedno zavito v belo mrtvaško rjuho v vsej njeni deviški krasoti, ljubki obrazek obkrožen s temnimi kodri, plamteče oči proseče gledajoč pred seboj, ko je opazil, kako se je bela, krasna kakor iz mramorja izklesana podoba od temnega gozda razlikovala, si je mislil, da je vodna deklica prišla iz vode ter ga hoče zdaj izvabiti k sebi, — zato je že sklenil ubežati lepi, a strahotni prikazni.

„Ne bojte se, gospod,“ je rekla Rožica s tresočim glasom, „jaz nisem strah, nikaka nadzemjska prikazen, — ubogo, nesrečno dekle sem, katero zasledujejo hudojni ljudje. Oh pozneje Vam hočem vse pojasniti, — zdaj se pa usmilite mene in moje stare tovaršice, — vzemite naju v čoln ter naju čimprej odpeljite odtod.“

Mladenič je vstal; Rožica je videla, da je imel pisan trak na prsih in da mu je čepica postrani stala na temnih kodrih. Mladenič je bil najbrž dijak in je v zavavo veslal po reki.

„Gospica,“ je zaklical dijak ter se zravnal v čolnu, — z veseljem sem Vam na razpolago, — počakajte malo, da pritisnem čoln do brega.“

Krepko se je uprl v vesli ter pritisnil na breg. Rožica je vzdignila napol nezavestno Galjevko v čoln ter potem sama skočila noter ter sedla na klop, tiho šepetajoč:

„Hvala, tisočera hvala, — Bog Vam bo povrnil, kar ste nama storili.“

„Tukaj so,“ je v grozi zakričala Galjevka ter pokazala na temne postave, ki so se pojavile na gozdnem robu, „doktor s svojimi ljudmi je, naglo proč od brega, sicer smo izgubljeni.“

se ji je neskončno dobro zdelo, slišati ta glas, — bilo ji je, kakor bi slišala sladko godbo, — in potem je bila tudi hvaležna mladeniču, da je rešil njo in Galjevko.

„Razumljivo mi je, gospod,“ je rekla študentu, „da zahtevate pojasnilo od mene. — Obleka, v kateri sem, je čudna in način, kako ste naju izpoznali, še bolj. Toda, — čeprav Vam to uro ne morem vsega pojasniti, Vam hočem vendarle toliko povedati: Prihajam iz blaznice doktorja Morača, — ne ustrašite se gospod, — jaz nisem umobolna, blazna, — zoper postavo in pravico so me držali v tej hiši, — upam, da bo moja zadeva prišla v javnost, kajti trdno sem se odločila, da obtožim moža, ki me je prikrajšal v prostosti.“

„Gospica,“ je odgovoril dijak, „sicer nimam pravice izvedeti skrivnosti Vašega življenja, kajti kar sem storil za Vas, je tako malo, da še vredno ni besede, — vsak drug na mojem mestu bi isto storil. Toda dovolite, da Vam imenujem svoje ime, toda pripomnim izrecno, da Vam ni treba imenovati svojega. Ime mi je Slavko Hladnik in sem sin Antona Hladnika, o katerem ste gotovo že slišali, če Vam je znano naše mesto, kajti moj oče je lastnik največje banke v glavnem mestu.“

„Tuja sem v tem mestu,“ je odgovorila Rožica.

„Kako, torej nimate sorodnikov tukaj?“

„Ne, gospod!“

„Morda pa vsaj prijatelje?“

Že je hotela Rožica izgovoriti ime Mirko Višnješki, a ni ga izgovorila. Saj je bil Mirko v ječi in sumili so ga umora, — to bi morda mladeniča privedlo do misli, da mu ni povedala resnice in da jo morda zasledujejo zarad kakega zločina.

„Ne, gospod Hladnik,“ mu je odgovorila, „tudi priateljev nimam v Vašem mestu.“

Študent je razumel položaj, — krepko se je upravil v vesli in čoln je zletel daleč proč od brega.

„Če mi hočete pomagati, gospica,“ se je obrnil na Rožico, „potem bomo še hitrejši prišli iz vida Vaših zasledovalcev, — bati se Vam pa ni treba več tehljaj, kajti čolna nimajo, torej ne morejo za nami.“

In tako je bilo v resnici. Doktor Morač je besno zakričal, ko je videl, da je majhen pa hiter čoln odnesel zasledovanki po vodi, nato se je gotovo premislil, da ne sme preveč svoje osebe pokazati, zato je ukazal svojim ljudem, naj se takoj zopet vrnejo za njim v blaznico.

Student in Rožica sta medtem z vso močjo rabil vesla, — kako riba je rezal čolnič vodo, breg je kakor pšica letel mimo njih.

Rožica in dijak nista govorila besede, a mladenič je neprestano gledal v lepo deklico od strani. Ni si mogel dovolj nagledati lepega obrazka, svilenih kodrov in lepih oblik, ki so se pokazale pod belo rjuho.

Rožica je prekinila molk, potegnila vesli v čoln ter rekla: „Roke so mi onemogle, — oprostite torej gospod, če Vam ne morem več pomagati veslati, toda krute muke, ki sem jih zadnje tedne pretrpela, so oslabile moje moči.“

„O hvala Vam, da ste mi doslej pomagali,“ je odgovoril študent, „pa saj mi ni treba pomagati, kajti zasledovalcev ni več videti. Kako pa je mogoče, gospica, da Vas s sovraštvom zasledujejo? Vidite, — tako zasledovanje je prav tako smešno, kakor če bi hoteli vrane ustaviti angela, ki leti po zraku.“

Rožica je malo zardela, — moškega laskanja ljubila, kajti dobri. Jakiič ji je že zgodaj odprl oči ter ji razjasnil vrednost laskanja iz moških ustnic. A vendar

„Gospica,“ je takoj odgovoril študent, „potem po sedaj videl?“ trebuje morda pomoč in sveta. Nujno Vas prosim, — „Ne objubi ničesar,“ je šepnila starka Rožici, še da se obrnite v tem slučaju na nas, obiščite nas, — reden je mogla ta odgovoriti. Nato je hlastno rekla Galmoja sestra Kornelija bo srečna, ako Vas izpozna, — Galjevka : sem prepičan o tem.“

V tem hipu je plaval čoln pod mostom in luči didevi na potovanje. Kadar se pa vrnevi, potem se pa mesta so se pokazale. „Tukaj se lahko ustavimo,“ je lahko odzove Vašemu povabilu, — zdaj pa pojdi Rožica, rekla Galjevka, ki se je zopet zavedla, — „boljše je, da krajni čas je že!“

V naslednjem hipu se je čoln ustavil pri leseni stopnicah, — študent je prvi skočil na suho in privezal čoln.

„Ali naj Vam voz preskrbim, gospica?“ je vprašal ter pomagal Rožici stopiti iz čolna, „le nekaj minut odtod stope fijakarji.“

„Ne, hvala,“ se je vtaknila Galjevka v pogovor, — oto ukazuječe, „zazdaj morava biti previdni, — ta odtu nimamo daleč do doma.“

„Do doma?“ — Dijak se je začudeno ozrl na grdoč ni tako majhna kakor si misliš, Rožica! — Da, starko, ki je bila oblečena kakor slaba dekla, kajti nislobček moj nekaj dni se moraš skriti v mojem stanu si mogel tolmačiti, da bi bila lepa devojka tam doma inju, — takoj ne smeš izleteti, kajti za take ptice kakor kakor grda starka.

„Gospod,“ je rekla Rožica ter prisrčno podala obe roke mladenci, „v tem hipu si morda ne mislite, kako da bilo, ji je kakor bi morala biti starki hvaležna za to veliko uslugo ste nama storili, — jaz Vam pa povem, kaj skrbnega je bilo v načinu, kako je starka skrbela, da se imam poleg Bogu Vam zahvaliti za svoje življenje, — se Rožica skrije. Zato je šla Rožica polna zaupanja — sprejmite mojo iskreno zahvalo.“

„Nič hvale, gospica,“ je rekel študent z ganjenim glasom, „toda prosim Vas, da se dobrohotno spominjate mojega imena, ako boste kedaj potrebovali prijatelja, — Našo hišo pozna skoro vsak otrok, — in tudi berete lahko ime na hiši, le malo korakov je oddaljena od

nejšega gradu. Smem torej upati, da Vas bom spet

trebuje morda pomoč in sveta. Nujno Vas prosim, — „Ne objubi ničesar,“ je šepnila starka Rožici, še da se obrnite v tem slučaju na nas, obiščite nas, — reden je mogla ta odgovoriti. Nato je hlastno rekla Galmoja sestra Kornelija bo srečna, ako Vas izpozna, — Galjevka :

„Hčerka ne more danes še ničesar reči, kajti najbrž gremo zunaj mesta na suho, — ljudje bi preveč zижali gospico, ako bi taka šla po cesti.“

Slavko Hladnik je skoro jezno pogledal starko, ki je tako prizadevala prikrajšati teh malo minut, ki bi lahko še preživel v družbi lepe devojke, nato se je naglo sklonil, poljubil Rožici roko ter odšel.

„Dala bi mu lahko naš naslov,“ je hlastno zašepetala Rožica Galjevki, „morda bom potrebovala njegovo pomoč, vidi se, da je vrl mladenci, — vsaj to bi ga lahko vprašala, kje stanuje Mirkotov zagovornik Edvard Furlan.

„Nič mu ne smeš povedati,“ je zaklicala Galjevka, — doktor Morač ima povsod svoje ogleduhe, — in njegova Ti, je v mestu dovolj kraguljev.“

Rožica sicer ni prav razumela pomena teh besed, kajki skrbnega je bilo v načinu, kako je starka skrbela, da se imam poleg Bogu Vam zahvaliti za svoje življenje, — se Rožica skrije. Zato je šla Rožica polna zaupanja Galjevko, ki je zavila v stransko ulico.

Sicer je gorelo v ozki ulici le malo svetilk, kljub veliko pozornost pri ljudeh, ki so srečevali.

„Oh, sram me je,“ je zaklicala Rožica, — „vse me lahko ime na hiši, le malo korakov je oddaljena od

zija, — pa saj ni čuda. Mrtvaška rjuha, ki sem jo vzela Editi, — mora osupniti ljudi, ko me vidijo v nji.“

„Neumnost!“ je godrnjala Galjevka, „zdaj je dosti maskarad in ljudje si bodo mislili, da greš na maskarado ali da odhajaš od nje, — sploh imavi pa le še malo korakov, — tako, zdaj le še v stransko ulico, potem zavijevi na desno in na suhem sva.“

In res, — za nekaj minut pozneje je obstala Galjevka pred malo razpaljo hišo, izvlekla iz žepa ključ ter odprla umazana, zapuščena vrata.

33. poglavje.

V Galjevkini hiši.

Rožica se je prestrašila, ko je obstala v veži in je Galjevka prižgala luč, ki je stala na prizidku. Bilo je zelo zapuščeno poslopje, kjer je stanovala Galjevka. Poleg tega je bilo nezdravo, kajti vlaga se je poznala na zidovju, da se je bliščalo kakor srebrne kapljice.

Galjevka je korakala k vratom konec hodnika, jih odprla in Rožica je stopila v precej velik prostor, ki sicer ni bil slabo opravljen, toda nesnažnost je vladala povsod.

„In zdaj se naredi komod,“ je zaklicala Galjevka, „zdaj šele lahko rečevi, da sva rešeni. — Cakaj malo golobček moj, takoj Ti prinesem drugo obleko, v kateri boš izgledala kakor princezinja.“

Pri teh besedah je prižgala svetilko, ki je visela na stropu, pripravila Rožici stol, s katerega je najprej pral obrisala s predpasnikom, nato je šla v stransko sobo, kjer je premikala skrinje in odpirala predale.

Po kratkem času se je Galjevka vrnila in Rožic-

je z začudenjem opazila, da ima v roki drago temno-plavo skoro novo obleko.

„Na, tu imaš, golobček,“ je zaklicala starka ter razprostrla pred Rožico obleko, „to Ti bo ugajalo, kajne Rožica, obleka je lepa?“

„Da, prav lepa je,“ je odgovorila Rožica, „toda pojte, kako pa pridete do nje?“

„Hihi, misliš-li, da sem jo ukradla? — Ne, hčerka, jaz sem poštena ženska! O, vse ljudi v sosedstvu lahko vprašaš, — rekli Ti bodo, da je Galjevka stara, zvesta duša, kateri se lahko zaupa. — A Ti lju i Bog, imela sem netjakinjo, ki je živela pri meni, — rada sem jo imela kot lastnega otroka, — od mladih nog sem jo vzgojevala, toda, — taki so ljudje, — komaj je odrasla, že ni hotela ničesar več vedeti o stari Galjevki in nekega lepega dne je s svojim ljubčkom ušla.“

Z ljubčkom! — Beseda je Rožico v srce zadela, — kako grdo, nizkotno se je to slišalo!

„Zdi se mi, da imaš njeno postavo,“ je nadaljevala Galjevka, „in kar je nji pristojalo, bo tudi Tebi stało. — Sledi naglo mrtvaško odelo in obleci to obleko, kajti — mogoče da nas danes še kdo obišče.“

„Obišče?“ se je začudila Rožica.

„No ja, — oddaljen moj sorodnik, neki Oger, je pred kratkim oglasil. Vitek, velik mož je, pa neizmerno bogat.“

„Kako pa je to, da ste Vi revni, če imate tako bogate sorodnike?“

„Glejte no, — Ti govorиш, kakor zastopiš!“ je zaklicala Galjevka ter pomagala Rožici pri oblačenju ter ji celo nogavice in čevlje obula in medtem zagotovljala, da še ni videla tako krasne noge. „Sorodniki so sorodniki! — Ako pride nečak iz Ogerskega, pijeva v časih

kak kozarec vina, — večkrat pošlje tudi po izvrstne jedi in šampanjca in potem smo veseli in dobre volje, — toda denarja — moj Bog, — pa ne da od sebe, — in odkrito rečeno, jaz sem tudi preveč ponosna, da bi kaj vzela od njega.“

„Tako ponosni ne smete biti,“ je rekla Rožica, „od sorodnikov se lahko vse vzame. Toda hvala Vam, — nisem navajena, da bi me kdo obuval, le pustite, bom že sama.“

In z urnimi rokami se je Rožica oblekla.

Bila je zelo srečna, da ji je dala Galjevka pošteno obleko, toda ne kakor je starka mislila, radi obiska, ki ga je Galjevka še to noč pričakovala, ampak iz popolnoma drugega vzroka.

Rožica je namreč sklenila, da še to noč obišče Mirkotovega zagovornika doktorja Edvarda Furlana in če bi ga morala tudi iz spanja zbuditi. Čutila je, da nima pravice, še nadalje obdržati tako važno skrivnost, — Mirko je zdihoval v ječi, vsaka minuta je bila torej dragocena, — torej mora še to noč zagovornik izvedeti, da je Franc Robič poizkušal umoriti Alenko pl. Radičeve in da je Mirko nedolžen.

„Šment, kako si lepa, hčerka!“ je zaklicala Galjevka ter se vrtela okrog ljubke deklice, „kakšen stas, — princinjna ne more imeti lepšega! In pri tem tako polno raščena, — kakor bi Te kipar iz marmorja izklesal! — Lepi temni kodri, katere drži plav trak in male nožice, — kajne, hčerka, čeveljčki so lepi, tako mehko usnje in elegantno izdelani, — ja, saj so veljali dvajset kron. Čakaj, ljubček, še nekaj Ti prinesem, kar Te bo krasilo. — O, stara Galjevka stori vse za človeka, ki ga ima rada, — glej, to zlato brošo z biseri — to si zataknese pri vratu, da se obleka bolje zapne. — Tako, in zdaj

se malo oglej v zrcalu, — raščena in elegantna si, to Ti povem, da se lahko kosaš z vsako baronico in grofico.“

Galjevka je prinesla zrcalo in Rožica se je rado vedno ozrla v zaprašeno zrcalo. V naslednjem hipu se je pa zdrznila ter se z glavo majaje obrnila k Galjevki.

„To je res dragocen lišp,“ je rekla, „kajti nima samo biserov, ampak tudi en briljant, ki je, če se ne motim, pristen. — Z ocetom Jakličem sva v Parizu stanovala skupaj v hiši z nekim brusilcem dijamantov in ta me je naučil izpoznavati pristne drage kamne.“

„Pristen, — da, da, briljant je pristen!“ je zaklicala Galjevka, „in jaz Ti samo posodim ta nakit! — Bog obvari, podariti bi Ti ga ne mogla, saj se ne ve, če pride človek v potrebo, potem se lahko nakit proda.“

„In odkod imate to brošo?“ je vprašala Rožica ter nehote primerjala dragoceni nakit s siromašnim stanovanjem.

„Odkod — imam — to brošo? — — To je nekdaj — imela moja mala Lola, — moja netjakinja.“

„Ah, torej je bilo Vaši netjakinji Lola ime?“

„Ali sem Lola rekla? — Da, — Lola ji je bilo ime, in če bi nehvaležni otrok —.“

Galjevka je hipoma umolknila, kajti nekdo je potrkal na hišna vrata.

„Sveti Bog, ko bi le ne bil doktor Morač,“ je zaklicala Rožica, „ali ve, kje stanujete?“

„Neumnost, povedala sem mu napačen naslov, — saj sem si vedno mislila, da bom prej ali slej povlekla starega skopuha za nos, zato sem skrbela, da bi me ne mogel zasledovati. — Nič se ne boj, golobček, — to so drugi ljudje, ki stojijo zunaj — sploh me pa lahko spremiš, — vzemi luč in posveti.“

Rožica je prižgala svečo in korakala pred starko

k veženim vratom. In ko je Galjevka odklenila, je Rožica videla pred seboj dva postreščka, ki sta imela pri sebi precej teško košaro.

„Stanuje tukaj gospa Galjevka?“ je vprašal eden, „to košaro imamo tukaj oddati iz hotela „Pri Slonu!“

„Od „Slona“?“ je zaklicala Galjevka, „to je prvi hotel v mestu. — Vidiš, hčerka, Oger, moj netjak, me torej ni pozabil, — in ako pošlje večerjo pride tudi sam.“

Postreščka sta nesla košaro v sobo ter se začudeno ozirala, ker je bila tako umazana in siromašna. Ljudje ki dobijo iz takega hotela jed in pijačo, ne stanujejo v tako razpadli hiši in ne izgledajo tako kakor stara Galjevka.

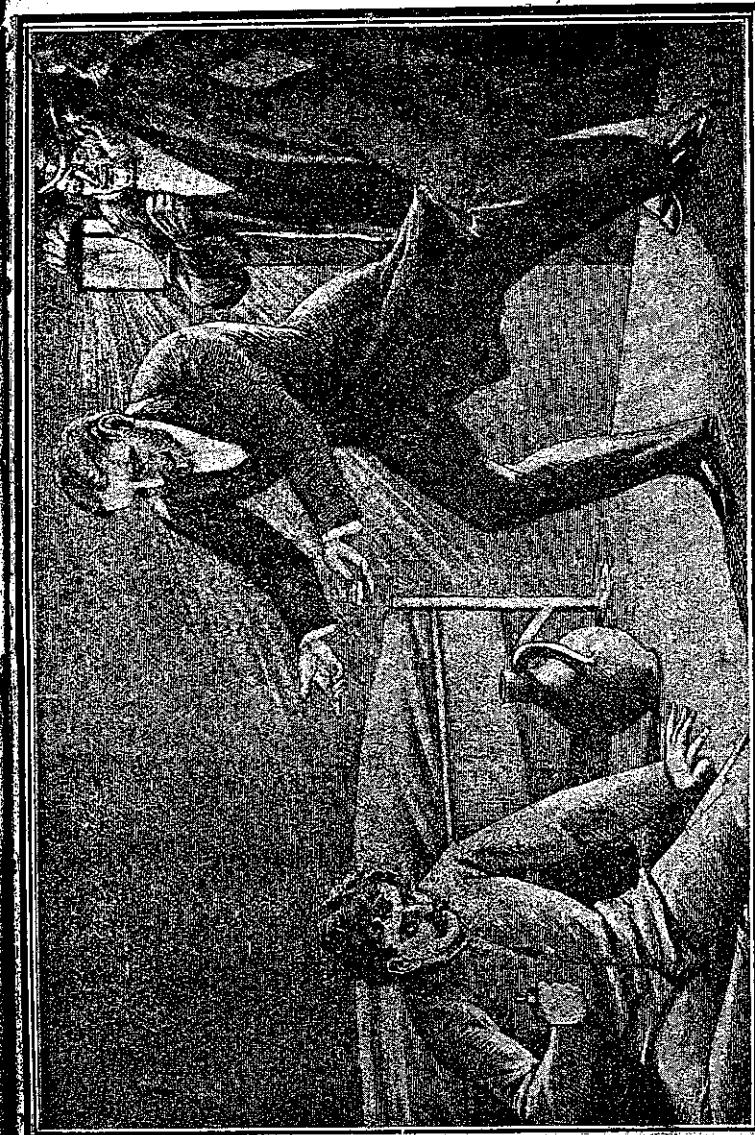
Toda hipoma je Rožica opazila, da jo je en postrešček ostro pogledal ter se čudno nasmehljal in v tem pogledu je ležalo nekaj tako ponižajočega, da je Rožica takoj zardela sramu.

„Naj Vam dobro teknejo dobre stvari, frajlica,“ je rekel postrešček, „tudi šampanjec je zraven, — nas eden je žadovoljen ako ima žganje, — no pa saj je nesreča, če je dandanes človek rojen kot deček, ne pa kot lepa ženska, — da, tako dobro nima nihče.“

Rožica je kakor okamnela stala, — nesramne besede tega človeka, ki jih je le napol razumela, so jo zelo osupnile. Galjevka je spremila postreščaka do hišnih vrat in ko se je vrnila, je našla lepo deklico v glasnem joku.

„Kaj pa je?“ je zaklicala Galjevka ter navidezno z veliko skrbjo stopila k Rožici, „zakaj pa jokaš? — Ej, pusti solze, Tvoja bol bo naglo izginila. — Glej, glej, kaj je moj ogerski netjak vse poslal, — šampanjec, kavijar, jeterne pastete, fazana, — ha, sline se mi že cedijo.“

387 - 405. +
Minko

Strah na Sokolskem.

17. Ne, to niso sanje, — Minko je čutil, da bdi, — postave iz mesa in krvi, polne življenja so stale krog njega.

„Minko“ je zaklical grof Radivoj na pragu, „hvala Bogu, da Te še najdemo pri življenju!“

Galjevka je pri teh besedah odprla košaro ter naglo izpraznila več steklenic šampanjca, pokrite sklede in lonce, v katerih so bile naštete delikatese.

„Pustite me!“ je zaklicala Rožica, ko je Galjevka z bliskajočimi očmi stopila k nji ter ji pomolila šampanjsko steklenico pod nos, „pustite me, od vseh teh jedil se ne bom ničesar dotaknila! — Ha, kaj pa je hotel mož s tem reči, ko mi je zaklical: da je nesreča biti kot mož rojen in ne kot lepa ženska? — Galjevka, te besede imajo strašen pomen! Ta človek me je hotel zaničevati!“

Galjevka je skrila svojo besnost v sladek prisiljen smehljaj.

„Kdo pa da kaj nato, kar takle pijanec reče!“ je zaklicala, „to so nesramni ljudje, ki takoj najhujše mislijo. Pridi, golobček, sedi k meni k mizi, — začniva jesti in piti, in ko pride moj netjak, — no, bo že še dovolj našel, da se naje.“

Galjevka je vzela iz košare bel prt ter ga pogrnila na mizo in skoro so stale na nji šampanjske steklenice in najboljše jedi, ki si jih more razvajen želodec želeti.

„Sline se mi cedijo v ustih,“ je rekla starka ter se vrgla na stol, da je pokal, „no, in Ti, — Ti boš tudi vesela, da se enkrat spet lahko pošteno naješ, kajti v blaznici doktorja Morača ni bilo šampanjca in fazanov. Haha, večer se je prav resno pričel, toda končal se bo veselo; — pok, to je bil zamašek šampanjca!“

S strašnim pokom je odskočil zamašek prav do stropa in v naslednjem hipu se je razlila pena iz steklenice, toda Galjevka je napolnila dva vitka kelihia, ki sta bila tudi v košari.

„Doktor Morač naj živi!“ se je zakrohotala Galjevka ter naglo izpraznila kelih.

Rožica je še vedno sedela na stolu pri steni, — niti ganila se ni, — strmela je v naročje, — strašne misli so se ji porajale za belim čelom in od minute do minute rasle v strašno slutnjo.

Hipoma je poskočila, — v obrazu se ji je brala nevpogljiva odločnost, — mirno a trdno je uprla pogled v Galjevko, ki si je prav v tem hipu vzela kos fazana ter ga emokajoč povzila.

Rožica je stopila k mizi, — uprla se je z rokami na njo ter zaklicala Galjevki:

„Hvala Vam za vse, kar ste storili zame, — skrbela bom, da boste odškodovani za strah, ki ste ga prestali radi mene, — toda pod Vašo streho ne morem niti minute več ostati, — zbogom, gospa Galjevka jaz grem.“

Grda starka se je naslonila na stol, — od strahu ji je skoro kost obtičala v grlu, toda naglo jo je poplaknila s šampanjem.

„Ti greš?“ je potem vskliknila ter se ozrla v Rožico, kakor bi ta hipoma izgubila pamet, „iz hiše greš, — zdaj sredi noči?“

„Če je noč ali dan — vseeno — ven moram, — izpolniti moram sveto nabogo. Prosim Vas torej, da mi takoj odprete hišna vrata, — in ako hočete biti tako dobri, da mi k obleki posodite klobuk, — morda tudi rokavice če jih imate — Vam še enkrat zatrdim, da Vam bom vse poplačala.“

Galjevka je vstala, a še vedno stala pri svojem stolu, — med njo in Rožico je stala miza.

„Ja, ali sem prav slišala, golobček?“ je rekla starka, „ven na cesto hočeš zdaj, ko je temno kakor v rogu in ko bi Te prvi policaj na ulici prijel, ako se sama pokažeš! — Haha, yidi se da še ne poznaš velikega mesta, niti nevarnosti in prepadov v njem. Tako

lepi, nežni metulji ne frfotajo ponoči okoli, — to preustijo netopirjem in drugim nočnim ticam, ki so gospodarji zdaj v mestu. Ne, otrok, jaz Te ne pustum, — brezvestna prijateljica bi bila, ko bi Ti dovolila, da greš zdaj na cesto.“

„Nazaj me pa ne boste držali, Galjevka,“ je odgovorila Rožica z odločnostjo, ki je dala starki misliti, kajti osorno je namršila sive obrvi, „moj sklep se ne da omajati: jaz grem še ta trenotek. Da me pa ne boste obdolžili nehvaležnosti, da boste vedeli, da me sila žene od Vas, Vam povem, kaj mi je storiti: sveto dolžnost imam, da rešim jetnika, ki nedolžno, ali slišite, Galjevka, po nedolžnem že več tednov v ječi zdihuje.“

„No potem bo do jutri še lahko počakal, ako je že toliko tednov sedel,“ je cinično odgovorila Galjevka, „to je sama neumnost, kar blebetaš. Če hočeš res jetnika oprostiti, je vendar noč najbolj nepripraven čas za kaj takega. Ali si morda domišljuješ, da Te bo po noči kdo zaslišal? Haha, — gospodje sodniki in državni pravdniki se ne dajo buditi iz sladkega spanja! — Torej, golobica moja, Ti ostaneš tu, — in jutri pojdem potem sama s Teboj, da spraviva to v red. — Pojdi, sedi, jej in pij, — pozabi skrbi! In povem Ti, ko pride moj ogerski netjak, potem bo lepo, — to je vesel človek, zna Ti pripovedovati, da se mora usta odpreti. Na Tvoje zdravje, lepa Rožica, — grom in strela, prvo steklenico sem popolnoma sama izpila.“

Z gnusom se je obrnila Rožica od starke, katere oči so strahotno bliščale in ki je govorila tako naglo in jecljajoč, da se ji je poznala pijanost.

„Vprašam Vas še enkrat, Galjevka,“ je zaklicala Rožica ter počasi korakala proti vratom, „ali mi hočete odpreti hišna vrata, — ali naj jih sama?“

„Sama, — no, to bi ne mogla, saj imam jaz ključ v žepu.“

„Torej ga dajte meni,“ je skoro ukazujoče rekla lepa bleda devojka, „prosim, ne zadržujte me več, — vsaka minuta, ki jo zamudim tukaj, — je greh na nesrečnem jetniku.“

„Haha, zdaj pa razumem,“ se je krohotala Galjevka, ki je pravkar novi steklenici odlomila vrat, „najbrž se gre za Tvojega ljubčka. Ali si neumna, da si takega izbereš, ki sedi v ječi, — dobi se drugačne može, — poštenjake, — bogate, nobel gospode, ki nekaj odrinejo. Povem Ti, — moj netjak iz Ogrskega Ti bo navesil lišpa in dragocenosti, da boš komaj nesla, — in denarja boš vedno dovolj imela. Bodi torej pametna!“

„Dovolj!“ je zaklicala Rožica z trepetajočim glasom, „dovolj sem slišala, — zdaj vem vse in žal mi je trenotka, ko sem prestopila Vaš prag, kajti Vi ste me rešili, ne da bi me izročili v novo življenje, ampak da bi me pahnili morda še v hujši prepad, kot je bil oni, ki mi je zijal pri doktorju Moraču. — Toda nočem biti jezna, premagovati se hočem, kajti naj bo že kakor hoče, Vi ste me rešili iz blaznice, zato se ločiva v dobrem in dajte mi ključ, Galjevka, — z Vami nočem nič več imeti skupnega.“

„In če Ti ključ zabranim?“ je rekla starka ter se opotekajoč bližala Rožici ter grozeče odprla vodene oči v njo, „ako sem si v glavo zabila, da Te ne izpustim, — ako baš zdaj zahtevam, da prenočiš danes v moji hiši —“

„Ako to zahtevate od mene, me oropate prostosti, — in potem pokličem policijo na pomoč.“

„Policijo, — poizkušaj, če moreš!“

„No, če mi nočete vrat odpreti, bom razbila šipe na oknu ter kričala na cesto na pomoč.“

Ko je zaklicala Rožica te besede vsled razburjenja s hripavim glasom, je planila k oknu, — zgrabila z obema rokama zapah, ki je zapiral okno na cesto, — a še preden ga je mogla obrniti, je planila Galjevka z besnim vsklikom nanjo.

Nesramna ženska je oždzadaj objela lepo deklico ter si prizadevala zvleči Rožico od okna. Toda nesrečnica se je krepko oprijela zapaha in nekaj minut je trajal tih in vstrajen boj.

„Pustite me, ničvrednica, — kesali se boste, ako rabite silo!“ je naposled vskliknila Rožica.

„Silo, — siliti Te hočem le k Tvoji sreči!“

„To, kar imenujete Vi srečo je v mojih očeh strašnejše, nego smrt in poguba, — rešili ste moje telo iz blaznice doktorja Morača, — toda zdaj — hočete zatrūpiti mojo dušo, — oh, pomagajte, — pomagajte, — po —“

Zamolkel padec, Rožica je ležala na tleh, kajti Galjevki se je posrečilo odtrgati jo od okna in v naslednjem hipu je vrgla z ono močjo, ki je v gotovih momentih pijancem lastna, lepo, nesrečno in izданo devojko na tla.

„Nesramnica, — umoriti me hočete, — ha, naglo, le naglo zasadite mi nož v prsi, — onega, s katerim sem zabodla psa, ki Vas je zgrabil, — to je hvaležnost ljudij, to je povračilo, katero pričakujem še na tej zemlji, — oh, umreti hočem, kajti izpoznam da je življenje le veriga samih razočaranj.“

„Umreti hočeš? — Oh, neumnost, golobica!“ je vskliknila Galjevka in v prsih ji je začelo piskati, kakor takrat, ko je z Rožico hitela po gozdu, „Čemu umreti,

če se je takolep kakor Ti? Saj Ti nočem nižalega storiti, — Bog obvari, — celo svoje življenje si nisem s krvjo umazala rok. In celo Tvoje nočem prelit, če bi tudi miljon zaslužila. Toda glej, ljubica, — osrečiti Te hočem! — Oh, ta prokleta sapa, — kako jo moram lovit, — zopet mi hoče uiti iz pluč; — že marsikomu sem pripomogla do bogastva, — samo voljan je treba biti in se gospodom udati, ako pridejo sem in staro Galjevko vprašajo, če nima zopet —“

V tem hipu se je Rožica vspela, — zbrala je vse svoje moči, — starka je zletela na stran, — in ta trenotek je porabila Rožica, da je bliskoma stala in hitela proti vratom.

Že je dospela do njih, tedaj šele je opazila, da jo je Galjevka z obema rokama zgrabila za rob obleke, — grda starka se je dala vleči od nje prav do vrat, — in zdaj je poizkušala Rozico vreči na tla.

„Ti ostaneš, — nesrečno me lahko storиш, ako oddides!“ je zakričala Galjevka ter se napol sklonila pokoncu, „obljubila sem netjaku, da mu hočem danes ponocí predstaviti lepo deklico, — jutri si lahko prosta, — toda danes po noči, — danes ostaneš tu. In prisegam Ti, Rožica, da ostane vse tajno, — Tvoj ženin ali ljubček, ali kar je že, ki zdihuje v ječi, ne bo nikoli izvedel, da si enkrat, — samo enkrat —“

„Sveti Bog v nebesih, ogluši me, da ne bom slišala strašnih besed!“ je zaihtela Rožica, „kakšne prepalosti, — kakšno močvirje greha! — Ha, proč nesramna oseba, — sveti Bog, kaj je to?“

Z mladostno močjo je zagnala Rožica izdajalsko-žensko od sebe, — obenem se je pa ozrla v Galjevkin obraz, in groza jo je zgrabila, ko ga je videla.

Obraz je višnjevo zatekel, ta naguban, grd, baran-

taški obraz! Belina v očesu je bila od krvi rdeča, — na ustnicah je stala pena, — roke razprostrši je lovila sapo, potem se je pa zgrudila na tla kakor bi jo strela zadela.

„Umrla bo!“ je Rožica zakričala v grozi ter kljub studu, ki jo je navdajal do starke, pokleknila poleg nje, „umrla bo! — O moj Bog, tega nisem želela, ne, tega ne, kap jo je zadela, — naduha, ki jo muči, jo je zdušila, o moj Bog, kaj naj storim, da jo rešim, kajti človeškega življenja ne morem kar tako pustiti v nemar in bodisi najslabše bitje na zemljji.“

V svoji plemenitosti in čistosti je pokleknila deviška deklica poleg ničvredne starke ter ji z belimi rokami gladila znojno čelo.

34. poglavje.

Ogrski knez.

Galjevka je še živila, — zdrznila se je pod dotikom belih rok mlade devojke, — in Rožico je misel, da starka — ni umrla, napolnila z zadoščenjem. Bil je najbrž le napad, ki bo skoro minil. No dobro, torej bo zapustila hišo ter se nikoli več vrnila, — toda sklenila je, da pozvoni pri kakem zdravniku ter ga pošlje k Galjevki.

Rožica je hlastno hitela v malo sobico, kjer je stala široka postelj. Zgrabila je več blazin, hitela nazaj v sobo ter položila glavo nezavestne Galjevke na mehke blazine.

Več ni mogla storiti zanjo, — počakati ni smela, da bi prišla starka do zavesti, kajti bala se je, da bi prišlo potem do novega boja. Še enkrat se je ozrla na

zoperno žensko, potem je hitela k vratom, — pritisnila na kljuko, tedaj —

Tudi zunaj je v istem hipu nekdo pritisnil na kljuko in sicer najbrž močna roka, kajti vrata so odpahnila Rožico, — in v naslednjem trenotku se je pojavil na pragu zelo elegantno oblečen, črnobrad gospod.

Rožica je lahno zakričala in se umaknila. Neznanec je pa počasi prijel za klobuk ter rekel v slab slovenščini:

„Oprostite, gospica, da sem tako nepričakovano stopil pred Vas. Ključ, ki ga imam od vežnih vrat, mi je le ta odprl in potem sem mislil, da najdem tukaj gospo Galjevko.“

Rožica je nemo pokazala na tleh ležečo starko.

„Oh, žena je najbrž bolna,“ je zaklical tujec ter si gladil dolgo črno brado, „to je slabo, — upam, dá ni nič hudega! Bodite tako dobri in pomagajte mi starko nesti na zofo, bomo videli, kaj ji manjka.“

Med tem pogovorom je bledi tujec neprestano gledal Rožico; ognjene oči so bile uprte v obraz ljubke deklice, da je Rožica nehote zatisnila oči, — ni mogla prenesti pogleda črnobradega človeka.

Tujec ni bil posebno mlad. Bil je najmanj štirideset let star, vendar je moral biti lep človek, — da, morda je bil še danes, ko bi ne bilo nizkega čela in ko bi se mu na obrazu ne čitala burno prezita mladost.

Rožica je občutila v bližini tega moža tesno bojazen, katere še nikoli ni pred kakim človekom, tudi pred doktorjem Moračem občutila. Najrajši bi takoj stekla mimo tujca ven, — toda ni vedela, ako ni zaprl vrat za seboj in potem — tudi ni mogla odkloniti povrba, da mu nomača vzdigniti Galjevko.

Nemo je stopila k starki ter jo skupno s tujcem vzdignila na zofo.

Napad je menda že minil, le hropeče dihanje se je še slišalo, — starda je nato globoko zaspala.

„In zdaj, gospica,“ je rekel tujec ter iznova stopil k Rožici ter se priklonil, „mi dovolite, da se predstavim: Knez Boroš Slatkin mi je ime, in ako se ne motim, ste Vi ona Rožica iz blaznice, o kateri mi je Galjevka toliko pravila.“

„Gospod,“ je odgovorila Rožica, „kaj Vam je Galjevka pravila, ne vem, — toda napram meni ste se imenovali knez Slatkin. Torej ste ugleden visok gospod, — kot tak morate vedeti, kaj je prva dolžnost plemiča proti deklici brez varstva, in Vi me ne boste pridržali na kraju, kjer niti minute ne morem več ostati, — tudi svoje družbe mi ne boste vsiljevali. — Bodite torej tako dobri, knez Slatkin, spremite me na cesto in sprejmite tam mojo zahvalo za viteško ravnanje.“

Debele ustnice knezove so se zaničljivo nasmehnile.

„Zapustiti me hočete gospica?“ je rekel in ognjene poželjive oči uprl vanjo, „to me res zelo boli, kajti kakor vidite —“ knez je pokazal na pogrnjeno mizo, kjer so stale šampanjske steklenice, — „sem bil pripravljen, na prijeten večer na Vaši strani.“

„Gospod,“ ga je prekinila Rožica z odločnim glasom, „rotim Vas, ne mislite slabo o meni, ker ste me našli v tej hiši v Galjevkini družbi. — Jaz Vam ne morem povedati svoje bedne osode, — predolgo bi trajalo, ko bi Vam hotela praviti, na kak način sem prišla sem. Toda kakor resnično je Bog v nebesih, nikoli nisem naročila Galjevki, naj Vam kaj pove o meni, — nikoli ji obljudila, da sprejmem Vaše darove ali da bom Vaš gost to noč: — Karkoli že pričakujete od mene,

— moje srce je že oddano, — moža ki ga ljubim iz celega srca in ki ga moram obvarovati strahovite osode.“

Zamišljeno je gledal knez Slatkin na bliščeče prstane svoje roke.

Stopil je še korak bližje k Rožici, duh parfema in finih cigaret je šel od njega, kar je neprijetno dirnilo Rožico.

„Gospica,“ je rekел knez, niste se motili v meni, — to hišo želite zapustiti, — prosim, vzemite mojo roko in pojdiva.“

„O hvala Vam, gospod knez,“ je zaklicala Rožica s trepetajočim glasom, „ne, nisem se motila v Vas, plemstvo se nikoli ne zataji, — Vi mi ne boste branili; da ne bi izpolnila svete naloge, ki jo moram še danes izvršiti ter prinesti rešitev nesrečnemu jetniku, ki že delj časa zdihuje v ječi.“

„Kje je jetnik, gospica?“

„V neki ječi tega mesta, — a ne vem v kateri.“

„Torej hočete kar tjavendan od ječe do ječe hiteti?“

To se glasi neverjetno in je nemogoče!“

„Ne, gospod, obrniti sem se hotela na zagovornika nedolžnega jetnika, na doktorja Furlana.“

„Doktor Furlan, oh, to je pa dobro, — on je tudi moj zastopnik in preskrbuje zame denarne zadeve, kajti tudi jaz, gospica, sem tujec, — moja posestva so na Ogrskem, — toda večjidel leta sem na potovanju, na vadno na jugu. — Ob taki priliki, prihajam vedno v to mesto. — In zdaj, gospica, ne obotavljam se več, — moj voz čaka zunaj na ulici, — peljal Vas bom k doktorju Furlanu, ki Vas bo, ako mu pošljem svojo vizitko, še to noč sprejel.“

Vendar nekaj sreče! S hvaležnim pogledom se je Rožica ozrla na kneza, ki je tako mirno, samozavestno

in prepričevalno govoril, da ni niti trenotek dvomila resnico njegovih besed.

„Pojdiva torej, gospica, — prosim roko.“

Zaupljivo mu je Rožica dala roko, ko pa je prišla do vrat, je obotavljoč obstala, — ter vzrši se nazaj na Galjevko, rekla:

„Ali jo smeva tako samo pustiti, — ali se ji ne more prigoditi kaka nesreča?“

„Oh, žena je samo pijana, — nič drugege!“ je odgovoril knez Slatkin, „prespala bo pijanost in jutri bo popolnoma zdrava. Ne izgubljava po nepotrebнем časa. Kjer se gre za rešitev nedolžnega jetnika je vsaka minutu dragocena.“

To je bilo Rožici iz duše govorjeno. Lahno je stisnila knezu roko, kajti bilo ji je, da ji je nebo poslalo v tem človeku zvestega prijatelja.

Naglo sta prekoračila temno vežo, — knez je odprl vrata, — in ko je Rožica zavela obraz sveža nočna sapica, ko je opazila ozko ulico s starimi podrtimi hišami, nad njimi pa večno nebo s svetlimi zvezdami in milo luno, je tiho šepetal sama zase:

„Rešena, še enkrat rešena!“

„Vidite, tam stoji moj voz,“ je rekел knez in pokazal na cestni vogal, kjer je Rožica res opazila elegantno, zaprto kočijo z iskrimi vranci.

Skoro bomo pri hiši doktorja Furlana!“ je smehljaje rekел knez Rožici, potem je zaklical kočijažu z močnim glasom: „Hej, Janoš, Janoš!“

Kočijaž je poskočil, menda je spal.

Knez Slatkin mu je po ogrsko nekaj ukazal, česar Rožica kajpada ni razumela, — potem je knez sam odprl pri kočiji vrata, ter pokazal v notranjost voza, ki je bil s svilo tapeciran.

„Če Vam je ljubo, gospica, vstopite, — pravkar sem kočijažu povedal, kam ima naju peljati, — skoro bomo na cilju.“

„Knez Slatkin,“ je odgovorila Rožica, „Vaše dobre ne bom nikoli pozabila. Gre se za človeško življenje, ki bo pogubljeno brez moje pomoči, — pomagajte mi to življenje rešiti.“

Vstopila je v voz, — knez je sedel k nji in zaprl vrata.

V tem hipu je kočijaž skočil s kožla ter si dala nekaj opraviti pri vozu. Rožica ni videla, da je potegnil srebrne držaje z vrat in jih spravil v kožuh.

Potem je splezal zopet na kožla, — in že v naslednjem hipu so konji potegnili ter dirjali po mestnih ulicah.

Knez Boroš Slatkin je sedel nasproti Rožice, — bil je menda pristen kavalir.

„Kako naglo dirja voz,“ je zaklicala Rožica s tihim nadpolnim glasom, „o Bog, — in vendar še pre malo hitro za mojo nepotrpežljivost! — Ali pridemo kmalu do odvetnikove hiše, — ali bom res lahko še to noč govorila z njim? — Pomislite, knez, ena noč je velikega pomena za nesrečnega človeka, ki mora nedolžno trpeti v ječi.“

„Skoro bomo na cilju!“ je odgovoril knez ter se smehljal, „zanešite se name, gospica Jakličeva, — jaz Vas popeljem k sreči!“

Rožica je gledala skozi okno na cesto. Hiše ulice so letele mimo, — a še vedno se konji niso ustvili, — da celo zdelo se ji je, da kočijaž še bolj ganja k hitremu teku.

Nenadoma je opazila, da je čimdalje manj hiš,

le posamezne so se še videle; drevesa so nastopila in skoro ni bila pokrajina nič več mestu podobna.

„Kje pa smo?“ je vprašala Rožica, „ali smo še v mestu?“

„Oh, pozabil sem Vam povedati,“ je Slatkin zaklical, „odvetnik Furlan je zdaj na svoji vili, ki leži kake pol ure od mesta.“

„Potem je velika sreča zame,“ je odgovorila Rožica, „da me z vozom peljete k njemu, kajti peš bi bila pot predolga, zlasti še zdaj sredi noči.“

„Peš bi ga sploh ne dobili, — mislim pa, da bomo v četrт ure dospeli do vile.“

Rožica se je pomirila, — neprestano, je gledala skozi šipe v noč, — in čudno se ji je zdelo, da bi doktor Furlan, ki je bil vendar eden najboljših advokatov v mestu, tako daleč zunaj stanoval.

Četrт ure, o kateri je knez govoril, je minila, a še vedno se ni voz ustavil, še vedno se ni pokazal od Rožice zaželeni cilj, — nasprotno, kočija je zdaj dirjala ob gozdnem robu.

Daleč naokrog ni bilo nobenega človeka, — noben potnik ni šel po cesti, — le sempatja se je pokazala siromašna koča, zavita v temo.

Rožica je postala nemirna, — počasi a tembolj gotovo se je polastila strašna slutnja.

„Gospod knez, — prosim, — samo eno besedo, — ali me res peljete k zagovorniku grofa Mirkota Višnjegorskega?“

Knez Boroš Slatkin je molčal. — Rožica se je zdrznila, ko se je ozrla v njegov bledi, črnobradi obraz. In ko je pogledala v njegove oči ki so bile s čudnim, strahotnim in plamtečim ognjem napolnjene, — tedaj je vedela dovolj.

"Knez Slatkin," je zakričala, "prosim, — ukažite kočijažu naj ustavi, — pustite me ven, — izstopiti hočem."

Knez se še vedno ni ganil, — kakor iz marmorja izklesan kip je sedel, — na ustnicah mu je igral grd smeh.

"No, če mi nočete odgovoriti, gospod, si hočem siloma priboriti pot, — odprla bom vrata — in skočila iz voza. Ako se do smrti pobijem, boste imeli človeško življenje na vesti."

Pa tudi te besede niso kneza ganile, — neprestano je gledal ljubko deklico, — a vendar ji ni nobene besede odgovoril, — hladen in neizprosen je ostal.

"Potem naj mi Bog pomaga, jaz ne morem drugače!" je vskliknila Rožica. "Knez, — Knez Slatkin, — Vi ste me izdali!"

In pri teh besedah je Rožica iskala kljuko od vrat, toda ni je našla.

Vrata so bila zaprta, — kljuka je bila od zunaj odstranjena.

Rožica je tresoč se po celiem telesu, skočila z blazine — vzdignila je obe roki, ki jih je stisnila v pest, — ter zaklicala s pridušenim glasom:

"Drugace niste hoteli, gospod, — poizkušala bom najskrajnejše, — naredila si bom pot skozi okno."

Že je zamahnila s pestmi, da razbije šipo na oknu, tedaj jo je zgrabila močna pest in jo potisnila nazaj na blazino.

"Ti ostaneš," ji je knez šepnil v uho, "Ti si moja, — toda prisegam Ti, če boš pametna, če se udaš v oso- do, Ti ne bo žal. Jaz Te ljubim, ljubim z neskončnim žarom in moja najiskrenješa želja je, da Ti položim svoje bogastvo pred noge!"

"Pustite me, — proč, nesramni lažnjivec!"

"Lažnjivec? — Haha, namen posvečuje sredstva, — ni mi preostalo drugega, da Te odpeljem nego na ta način, no — in dospel sem do cilja. Vedi namreč Rožica da Te peljem odtod daleč — daleč proč, tako daleč, da Te niti grof Mirko Višnjegorski, niti doktor Morač, niti kdo drugi, ki se zanima zate, ne bo našel. Toda tam, kamor Te peljem, boš srečna, kajti ne bom Te imel kot sužno in si tudi siloma ne priboril Tvoje ljubezni, — ne, prizadevati si hočem na vse načine, da si pridobim Tvoje srce, — kot moja gospodarica boš živila na mojih posestvih, — peljal Te bom na Ogrsko!"

"Na Ogrsko!" — Rožica je trepetajoč zakričala pri ti besedi, — potem jo je zapustila zavest, — ^{zgoraj} je nazaj ter obležala na tleh voza. Glavieva svilenimi kodri je kakor brez življenja počivala.

35. poglavje.

Morilski proces grofa Višnjegorskega.

Žalostni dnevi so napočili za prebivalce Sokolskega gradu, odkar se je izvršil oni strašni zločin v grajskem vrtu.

Kakor mora je ležalo vsem na srcu, — začenši od grofa Radivoja do poslednjega služabnika.

Žrtev onega zločina Alenka pl. Radičeva je visela še vedno med življencem in smrtjo, čeprav so vse poizkušali, kar je v človeških močeh, da bi rešili njen življenje.

Trikrat na dan se je pripeljal knezov telesni zdravnik v grad, častiti mož je poizkušal vso svojo umetnost, — toda čeprav se mu je doslej posrečilo, odvrniti naj-

hujše, vendar ni mogel ubraniti, da bi poleg teške rane ne nastopila še vročica, ki je otemnela nesrečnici pamet, da se niti trenotek še ni jasno zavedla.

Najhujše je trpel grof Radivoj Sokolski. Treba je bilo le pogledati v njegovo plemenito, bledo obličeje, — treba je bilo le videti njegove trudne oči s plavimi obroči, treba ga je bilo le slišati, ko je tako brez nade, brez tolažbe govoril in takoj se je vedelo, kaj se godi v duši ubogega grofa.

Da, grof Radivoj je bil obupan, ako je pomislil na to, da mu smrt še lahko nekoga dne Alenko ugrabi. Šestnajst dolgih let je bil zapuščen in se bojeval z dvojno izkušnjo.

Po eni strani ga je mučila zavest, da je storil kri-

Minki ter jo pahnil v žalost, bedo, bolezen st, — po drugi strani ga je mučila misel, da abela takô sramotno goljufala.

Edaj je nastopila luč v njegovo življenje. Ljubka, klica ki jo je vzel za družabnico v svojo hišo, se mu je utisnila globoko v srce in zopet je začel upati in ljubiti.

In baš oni večer, ko je prvič priznal Alenki, da jo ljubi, — baš oni večer, ko mu je zardela povедala, da ga tudi ona spoštuje, da ga obožuje, da je vzor moža zanjo, — baš v tej svečani uri jo je zadelo morilsko bodalo. Od takrat ni bila več njegova, — od takrat jo je smrt držala s koščenimi kremplji, — in še vedno se ni odločilo, če bodo kremplji stisnili ubogo srce ter ustavili nadpolno življenje.

Radivoj je neizmerno trpel, ko je stal ob postelji ljubljenke ter videl koliko trpi. Oh, kolikrat je rotil zdravnik, naj reši Alenkino življenje. Toda na vse njegove prošnje je zdravnik imel vedno iste besede:

„Človeška umetnost ima svoje meje, — čez te meje je treba le v Boga zaupati.“

A ne samo Alenkina bolezen je mučila grofa, misil je tudi na nekega drugega, ki mu je bil tudi zelo pri srcu.

Radivoj je bil prepričan o nedolžnosti grofa Mirkota Višnjegorskega, ne raditega, ker bi imel dokaze, ampak ker je nehote občutil, da tako plemenit mladenič ni zmožen tako zaničevanje vrednega zločina.

Sploh pa ni našel nobenega vzroka za to hudo-delstvo. Kaj pa bi napotilo Mirkota, umoriti Alenko? Kaj je hotel s tem doseči?

Preiskovalni sodnik je bil mnenja, da je bil do blaznosti zaljubljen v Alenko pl. Radičeve, — da je dolgo hodil za njo, — da je končno, ker ga je odločno zavrnila in ni imel nobene nade, da se mu uresničijo želje, zgrabil za bodalo, da bi ljubljenke tudi kdo drug ne imel, ako njega nemara.

Ljubezen je dostikrat nagib krvavega zločina, — to je grof Radivoj vedel. Toda v tem slučaju, — ne, nikoli ne verjel, da bi bila med Alenko in Mirkotom le najmanjša zveza, — nikoli mu Alenka ni omenila imena grofa Mirkota Višnjegorskega, — nikoli ni govorila o tem mladeniču, — nikoli poprej ga niso videli blizu gradu ali vrta. Ne, tu se je primerila strahovita zmota, — strašno nerazporazumljenje je napotilo Alenko, da je v zadnjem hipu zavesti označila Mirkota kot morilca.

Grof Radivoj je plemenito skrbel za nesrečnega jetnika. Ker se je grof Božidar Višnjegorski takoj zopet vrnil na svoj grad, ko so mu zaprli sina, hotel je ubehati bedi, kakor je rekел, — je grof Radivoj prevzel takorekoč očetovske dolžnosti napram Mirkotu.

Že večkrat je obiskal Mirkota v ječi ter ga izkušal tolažiti.

Mirko je bil prve dni miren in udan, — upal je gotovo, da se pojasni zmota, ki je bila zanj tako usodenpolna.

Zagotovil je Radivoju, da Alenke pl. Radičeve še sploh nikoli ni videl. Šele takrat jo je prvič videl, ko je v krvi ležala pod bukvo na vrtu.

Tako je Mirko z gotovostjo pričakoval, da ga bodo že za nekaj dni izpustili. Toda dan za dnem je minil, — in v njegovi osodi se ni ničesar izpremenilo. Nasprotno, — temni oblaki so se čimdalje bolj kopičili.

Preiskovalni sodnik, osoren, sumneč človek, ki je bil prevečkrat v življenju že prevaran, že preveč imel opraviti z najzvitejšimi zločinci, da bi sploh še mogel zaupati in verjeti, — je Mirkotu odločno izjavil, da ne veruje, da bi bil Mirko siloma pridržan v blaznici doktorja Morača, kajti blaznico so od časa do časa brez napovedi pregledali — in nikoli se ni ničesar našlo pri doktorju Moraču, iz česar bi se sklepal na njegovo nepoštenost in silovitost.

Toda če bi bilo tudi vse resnično, kar se je v njegovo korist navedlo, — ena okolnost je zadostovala, da so ga imeli za krivega.

Alenka pl. Radičeva ga je imenovala svojega morilca, ko je še lahko jasno mislila, — in to je popolnoma zadostovalo, da se ga na podlagi tega obsodi.

In ker so bili mnenja, da je dobro, ako se hitro sodi, so že določili dan obravnave, kajti sodni zdravniki so obiskali Alenko pl. Radičovo ter izjavili, da jo najbrž ne bo nikoli več mogoče zaslisiati in da se ne more počakati, da se bo zavedla.

Tako so določili dan, ko bodo Mirkota sodili.

Grofu Radivoju je bilo, kakor bi sam šel pred sodbo, ko je stopil v porotno dvorano. Bil je kot glavna priča povabljen in z njim je prišla Lola.

Grof kakor njegova hči sta bila črno oblečena, — a še bolj nego v obleki se je zrcalila na njih obrazih žalost odskritosrčno! Kajti Radivoj je globoko obžaloval, da je prišel Mirko v tak položaj, — in Lola, — o ona ni imela nobene mirne ure več od osodopolne noči!

Ljubezen se je hipoma naselila v njeno srce, — in slučaj ali pa božja previdnost je hotela, da je bil predmet njene ljubezni baš oni, katerega je sama pomagala pogubiti.

Ljubila je Mirkota, odkar ga je prvič videla. Bliskoma je ljubezen svoje gorke žarke namerila v dušo lepe sleparke. Od tedaj se je naklonjenost do Mirkota izpremenila v goreč ogenj, ki se ni dal več vgasniti.

Tisočkrat je poizkušala, iztrgati si iz srca to ljubezen, — náposled si je morala priznati, — da ne bo nikoli dobila Mirkota. Saj je sam pravil očetu, da živi v blaznici doktorja Morača deklica, katero ljubi z vso svojo ljubeznijo, — in tako je Loja vedela, da zanj ni več prostora v njegovem srcu.

Toda ukažite morju, naj več ne šumi; — solncu, naj ne sveti, cvetlici, naj ne duhti, — to je pravtako malo mogoče, kakor reči zaljubljencu:

„Nikar ne ljubi!“

In tako je morala lepa slepalka noč in dan misliti na Mirkota, na lepega, prijaznega mladeniča, ki je zdaj sramotno zdihoval v ječi in ki ga bodo danes obsodili!

Oh, kolikrat že je hotela Lola vse priznati očetu, — poklekniti pred grofa Radivoja ter mu priznati, da ni Mirko zabodel Alenke pl. Radičeve ampak Franc,

784 - 114

oni Robič, ki se je še vedno drznil hoditi po gradu in kateremu je grof izročeval važna opravila!

Da, Lola se je bojevala sama s seboj in nikoli šeniste hujše dvojevala njen dobri in slab angel kakor v onih tednih.

Tedaj je hudobni angel zmagal, — kajti imel je zaveznika v strahu, ki ga je Lola občutila pred Francem Robičem.

Kajti z eno samo besedo bi bil njen stan v nevarnosti. Odreči bi se za vselej morala sreči in denarju. Kaj pa je še bila, ako odkrije grofu Radiču Sokolskemu, da ni njegova hči, ampak sleparka, ki je ponaročilu druge prišla v njegov grad?

O potem bi morala zopet kot vlačuga začeti živeti, — potem bi morala zopet nastaviti se v hiši greha, — potem bi zopet plesala. „Pri zeleni papigi,“ — zvečer v židi in lišpu, — po dnevu lačna in mrazu podvržena!

Ne, to življenje studilo se ji je! Nič več se ni hotela vrniti v blato, odkoder je tako srečno ušla.

Ne, ne, — beraškega življenja, kateremu je slučajno ušla, noče več živeti.

In Lola je molčala, — zaprla je usta, ki bi se lahko odprla v odkritje strašnih rečij, — trpela je strahovite muke pri misli, da je pomagala nedolžnemu v ječu!

In danes se bo končalo strahovito dejanje! — —

Porotna dvorana je bila napojnjena do zadnjega kotička, ta proces je povzročil velikansko pozornost v glavnem mestu. Vsi časopisi so na dolgo in široko opisovali umor, — že vnaprej so razmotrivali, kako se bo glasila sodba.

Da, resna je bila odločitev! To je vsak čutil, ki je danes prišel poslušati.

Alenko Mirkota obsođeno, da je voizkušal umoriti Alenko

pl, Radičovo, potem se mu bodo vrata ječe odprla in nikoli več ne bo videl prostosti!

Celo življenje v ječi! Ta sodba se je pričakovala v najhujšem slučaju. — — —

Smrtna tišina je vladala v prostorni dvorani, ko so pripeljali obdolženca. Toda ko so ga zagledali, je šlo tisto mrmranje po dvorani, in na obrazih žen in deklic, ki so se zbrale v velikem številu, je bilo brati globoko sočutje z lepim mladeničem.

Kajti lep je bil grof Mirko Višnjegorski, — lepše nego kdaj je gledal okrog sebe, čeprav so mu lica v dolgem zaporu obledela.

Toda visoko in ponosno je korakal med vojaki, ki so ga spremili do obdolženčeve klopi, in le s trpkim pozdravom se je ozrl na grofa Radiča in Lolo.

Zagovornik dr. Edvard Furlan je stopil k njemu in mu zašepetal par besed.

Mirko se je nasmehljal, kakor bi zavrnil tolažbo svojega zagovornika. — — —

Nato je predsednik sodnega dvora prečital obdolžnico. Natanko je bilo v nji popisano, kaj se je ono noč primerno na vrtu Sokolskega gradu. Z veliko bistroumnostjo je državni pravnik izvajal, da ni nihče drug nego obdolženec morilec Alenke pl. Radičeve. Na kak način in čemu je sicer prišel na grofov vrt, kamor še poprej nikoli ni stopil in kaj je nesrečno žrtev, Alenko pl. Radičeve napotilo, da ga je označila kot svojega morilca? Tudi skrivnostno skrivanje grofa Mirkota, ki je bil štiri tedne skrit pred vsem svetom, je prišlo v postev. Kje je bil obdolženec med tem časom? Trdil je, da so ga v blaznici doktorja Morača siloma pridrževali. Toda to je bil le izgovor, ki se je zdel državnemu pravdniku

smešen. Doktor Morač je natančno dokazal, da se ni nikogar v njegovem zavodu siloma pridržalo.

Doktor Morač je bil znan zdravnik in povsod spoštovan zarad svoje poštenosti. Doslej ga še ni nihče obtožil. Čemu bi torej ta človek s častiljivo belo brado postal zločinec?

Tako je državni pravnik gromadil obdolžbo, da je grozila uničiti grofa Mirkota Višnjegorskega! — — —

Nato so se zaslišale priče.

Grof Radivoj je moral povedati dogodke one noči.

Storil je to, čeprav je bil prepričan o nedolžnosti obdolžence. Ničesar ni zamolčal.

Tri ure so že minile; predsednik je zaključil zaslišanje prič. — In zdaj je državni pravnik dobil besedo.

Opisoval je grofa Mirkota Višnjegorskega kot lahkoživca, ki si domišljuje, da mora vsako lepo dekle ali žena biti njegova.

Grof Mirko je hotel navidez zapeljati Alenko, pl. Radičeve, — tako je pravil državni pravnik, — in ker se mu ni posrečilo doseči poštene deklice, je poizkušal s silo.

Splazil se je na vrt grofa Sokolskega, da še enkrat roti devojko, naj postane njegova. Ona ga je najbrž zavrnila ter mu morda grozila, da pove njegovo ravnanje grofu Radivoju. In ker je bil ta prijatelj obdolženčevega očeta in ker se obdolženec ni hotel dati od nje razkrinati, je zgrabil za bodalo ter izvršil zločin.

„Ako tudi so posameznosti morda malo drugačne,“ je končal državni pravnik svoj govor, „je, vendar dokazano, da se je kršil zakon. Vaša dolžnost, gospodje sodniki je, da storite tega človeka neškodljivega, kateremu je strast potisnila morilno orožje v roko. Kdo drugi pa je ta morilec nego grof Višnjegorski? Praviti

411. — 412.

Strah na Sokolskem.

18 Božica je bila smrtnobleda, oči ostekle, roke so bile stisnjene v post. Knez Boroš Slatkin je misil, da je mrtva, — pokleknil je poleg nje ter potopal, ako ji še srce bije.

Božica in Rovšek

mi ni treba, da nihče drug ni prišel na vrt grofa Sokolskega, nego ta sam in njegovi služabniki — Alenka pl. Radičeva ni imela nobenega sovražnika med njimi. — Glavna priča v tem procesu, grof Radivoj, je pod prisego izjavil, da Alenka ni nikoli zapustila njegovega gradu, in da so mu bile znane vse njene zveze. — Ona je plemenite narave ker ki ni imela nobene skrivnosti v življenju. Zagovornik ne more torej izvleči na dan koga drugega, ki bi imel zvezo z Alenko pl. Radičovo in zoper tako trditev že naprej ugovarjam!

„Ne,“ je zaklical državni pravnik. — „tu ni nikake uganke! Grof Mirko Višnjegorski je zasledoval nesrečno žrtev in hotel, da bi se mu udala! Ona ga je pa zavrnila in to je bil nagib, da jo je umoril! — Zakličem Vam, gospodje porotniki, zadnjo besedo v spomin, ki jo je izgovorila nesrečnica po izvršenem činu, ko jo je že kri oblila: „Grof Mirko Višnjegorski je moj morilec!

Ali je treba tu jasnejšega dokaza? Nam ni treba iskati v daljavi po kakem obdolžencu, držimo se obdolžbe žrtev same! — Z zadnjo močjo je Alenka pl. Radičeva izrekla strašno obtožbo zoper Mirkota Višnjegorskega, no, slišali ste torej gospodje porotniki: žrtev zahteva pravico. Torej je ne odrecite!“

Globok utis je napravil govor državnega pravnika na občinstvo; vse je postalno tiho.

Le Mirko se je smehljal. Oči so mu mirno zrle okrog in menda je komaj slišal, kaj je njegov zagovornik govoril.

Doktor Furlan je govoril dve uri, in čeprav je mnogo ovrgel, kar je navedel državni pravnik, se mu vendar ni posrečilo ovreči besed, ki jih je Alenka pl. Radičeva izgovorila še pri jasni zavesti. — Teh besed se ni dalo utajiti. Dvanajst prič jih je slišalo.

In če bi zagovornik tudi nebo privlekel na zemljo, — teh besed bi tudi nebo ne moglo pokriti in pozabiti.

Porotniki so odšli v posvetovalnico. Tišina je zavladala po dvorani, vseh oči so se uprle na obdolženca.

Kako ponosno plemenito je stal tu! Niti sledu bojazni mu ni bilo čitati na lepem obrazu. Ko je zagovornik končal svoj govor, je Mirko z razločnimi besedami dostavil:

„Nedolžen sem, in če me obsodite, zakrivite jüstični umor!“

Nič več in nič manj ni govoril. A vendar se je zdelo, da so te besede napravile globok utis na porotnike.

Ha, so se že vrnil. Zopet je nastala brezglasna tihota, načelnik porotnikov je prečital porotniški izrek:

„Grof Mirko Višnjegorski je za krivega izpoznan poskušenega umora na Alenki pl. Radičevi!“ — — —

„Kriv!“ je zajecjal lepi mladenič in grenek nasmeħ se mu je pojavil na ustnicah.

„Torej res kriv! — O človeška kratkovidnost, — odpuščam Ti! Odpusti jim tudi Ti Bog v nebesih, saj ne vedo, kaj delajo!“

Sodni dvor se je le kratko časa posvetoval, nato je stari predsednik vstal, položil roko na baret, ki je ležal pred njim na mizi, ga posadil na glavo in rekel z razločnim glasom:

„Ker so porotniki izpoznali obdolženca za krivega, da je poskusil umorti Alenko pl. Radičeva, ga obsodi sodni dvor v desetletno ječo!“

Vsklik je zadonel, — bolestno — kričeče! — Lola ga je zakričala. Grof Radivoj je objel lepo sleparko, jo pritisnil na prsi in ji zašenetal z razburjenim glasom;

„Ojači se, dete! Deset let je dolga doba, toda vsak uro v tej dobi se lahko izkaže Mirkotova nedolžnost! Pomisli to!“

Trepetajoč je ležala Lola na grofovih prsih. Ihtenje ji je pretresalo telo. Hotela je poskočiti, — planiti pred sodnike ter jim zaklicati:

„Obsodili ste nedolžnega! Ne, ne, ni res, da bi bil Mirko zločinec, morilec! On ne zaslubi kazni, kajti nedolžen je! Jaz poznam morilca.

Toda tako velike velikodušnosti Lola ni bila zmožna.

V istem hipu, ko so hotele ustnice izpregovoriti, odločilno besedo, — je opazila pošastno otlooko, režečo prikazen, ki ji je zaklicala:

„Tu tukaj sem beda! — Uničena si, ako govorиш resnico!“

V grozi je Lola obrnila oči na drugo stran. A tu je stala druga prikazen z lišpom in cunjami obložena, z našminkanimi lici, z bujnimi grudi, z nesramnim smehom:

„In jaz sem nečistost! Moja si, ako govorиш.“

Tedaj se je Lola zgrudila in padla bi na tla, ako bi je grof ne stisnil na prsi.

Osupel je stopil zagovornik dr. Furlan k Mirkotu. Take sodbe ni nikoli pričakaval.

„Groza me je,“ je rekel, „toda bodite uverjeni, da bom predlagal revizijo, — Vaša nedolžnost se mora izkažati! — Niti obravnavati bi se ne smelo, dokler je Alenka pl. Radičeva še živa in dokler ne more priti pred sodišče. Dam Vam častno besedo, gospod grof, da se bom potrudil za Vas!“

„Ne,“ je odgovoril Mirko, ki je obledel, ko je izvedel svojo obsodo. — „Nosil bom svojo osodo kakor mož. — Ne tožim toliko radi svoje prostosti in žalostne

osode, nego raditega, da je na svetu človek, ki bi me lahko rešil z eno samo besedo, a te besede ni izgovoril! Menim namreč pravega morilca, ki je prebojazljiv in ničvreden, da bi imel pogum priznati zločin, ki ga je izvršil!"

"Odpeljite obdolženca!" je zaklical predsednik in vojaka sta stopila k Mirkotu.

"V ječo torej, v zapor! — in mojega očeta niti zraven ni, da bi mi rekel zbogom! Zapustil me je v tej uri. O, to boli, to mi prizadeva rane, ki se dolgo ne bodo zacelile!"

"In če ni Vašega očeta zraven," je zadonel moški glas. "Vam stoji prijatelj na strani, ki Vam hoče reči zbogom!"

"Grof Radivoj, — Vi ste, — o hvala, da ste prišli!"

Mirko je hotel grofu Radivoju stisniti roke. Toda v istem hipu se je vrgel vojak med moža in osorno ukazal, da se z obsojencem ne sme govoriti. Izvlekel je verigo, da bi zvezal roke kaznencu.

"Ne, ne!" je zaklical Mirko, "tega ne morem prenesti! Prost kakor nedolžnost hočem hoditi! O pustite me, saj nočem ubežati! Blazno bi bilo, na kaj takega misliti! Gospod predsednik, prosim, dovolite mi da izpregovorim par besed z grofom Radivojem!"

Predsednik, kateremu je bil obsojenec ves čas zelo simpatičen, mu je dovolil kratek pogover vpričo občinstva.

"Stopite nazaj, stražnik, pustite grofa Sokolskega k obsojencu!"

"Zbogom, prijatelj," mu je zaklical Mirko in objel grofa Radivoja, kakor bi ga hotel poljubiti, toda v tem mu je zašepetal v uho:

"Ali ste držali besedo? Ste-li prinesli s seboj steklenico s strupom za slučaj, da bom obsojen?"

"Da, toda rotim Vas, Mirko!"

"Ne, ne, dajte mi naglo strup, — danes zvečer hočem končati svoje življenje! Kajne, saj tudi Vi ne morate gledati, da bi grof Višnjegorski deset let v verigah v zaporu ječal! — Dajte mi steklenico, — steklenico!"

V naslednjem hipu je grof Radivoj stisnil steklenico s strupom Mirkotu v roko in ta jo je naglo spravil.

"Hvala, prijatelj moj," je šepetal Mirko grofu, "za to uslugo Vas bom v zadnjih dihih blagoslavljal. Ali ste opazili, kako miren in udan sem bil, ko so razpravljali o mojem blagorju? Vse, kar so ti ljudje govorili, dobro in slabo, me ni zadelo, — brez sledu je šlo mimo mene, ker sem vedel, da bom na vsak način prost, naj se glasi sodba tako ali tako."

Pomislite na svojega očeta, Mirko," ga je opominjal grof Radivoj, "ali hočete starega moža prav v grob spraviti? Ako izve za Vašo smrt, bo to posledni udarec zanj!"

"Moj oče," je britko vzdihnil Mirko, "moj oče bo vest o moji smrti mirno in ravnodušno sprejel. Saj vidite, niti danes ni prišel, ko se je moja osoda odločila. O oče me je zapustil, — za krivega ne ima. Kriv pa pomeni v tem slučaju — brez časti! Kaj more oče potem še ljubiti na sinu, ki nima več časti?"

"Mirko preskrbel sem Vam strup," mu je šepnil grof Radivoj, "ker sem Vam zastavil častno besedo in ker sem sam mnenja, da plemenitaš raje umrje nego rastopi ječo. Toda zdaj me zelo skrbi, Mirko, ne storite si ničesar, vrnite mi steklenico s strupom!"

"Jaz ne morem, — moj sklep je storjen! — Danes

ponoči se, bo zgodilo, kajti upam, da mi bodo dovolili še eno pismo v zaporu pisati, sicer biše poprej izvršil. Toda to pismo moram pisati in ga izročiti v Vaše roke. Grof Radivoj, Vi mi morate priseči, da je boste preskrbeli na ono, na katero je naslovljen. Oh, prijatelj, — v tem pismu se bom poslovil od sreče, — od edinega bitja, ki je bilo drago mojemu srcu. Od one deklice, ki je kakor jasna vila stopila v moje življenje in ki sem jo izgubil v temi blaznici prokletega Morača!“

„Torej še vedno trdite, da so Vas štiri tedne držali zaprtega v oni blaznici?“

„Da, prisegam Vam, da sem govoril resnico!“

„Torej si bom prizadeval,“ je odgovoril grof Radivoj, „da najdem ono deklico. Pišite pismo, vsaj dovolijo vsakemu obsojencu, da se ustmeno ali pismeno poslovi od svojih dragih, pri Vas ne bodo delali izjeme.“

Tolikrat ste mi že pravili o oni deklici, a nikoli niste imenovali njenega imena. Kako je ime nesrečnici, o kateri trdite, da jo tudi siloma pridržujejo v blaznici doktorja Morača?“

„O gospod grof,“ je zaklical Mirko v solzah, „ko mene več ne bo, usmilite se Vi ljubke devojke, ki sem jo ljubil. Svoje dobrote ne boste izkazovali nesrečnici. Utisnite si v spomin ime, ki Vam je bom povedal. Utisnite si v spomin ime, ki Vam je bom povedal. Ubogo, lepo bitje se imenuje —“

„Pogovor je končan,“ je zaklical sodni predsednik vojaku, — odpeljite obsojenca!“

Preden je še mogel Mirko izgovoriti ime, sta ga vojaka odtrgala od grofa in trenotek pozneje ga ni bilo v dvorani.

Žalostnim srčem je gledal Radivoj za nesrečnim mladenciem.

„Temna je njegova pot,“ je mrmljal sam zase, „naj-

mu bo Bog milostljiv ter mu stal na strani v poslednji uri. Morda sem storil velik greh, ko sem mu preskrbelstrup, — toda saj bi si sicer na kak drug način vzelo življenje.

Ako je kriv, je dobro, da samega sebe sodi, — ako so ga po nedolžnem obsodili, potem mu ni mogoče, da bi deset let zdihoval z zavestjo nedolžnosti v ječi, — instrup mu prinese rešitev, ki mu je privoščiti.“

Grof Radivoj se je obrnil proti, ki je še z roko potegnil čez oči, da si obriše solze, ki so bliščale v njih, — iskal je svojo hčer ter jo videl solzno sloneti na stebru.

„Pojdi, Lola,“ ji je rekel Radivoj. „Oh, kakor težak kamen mi leži na prsih, zdi se mi, kakor da bi dihati ne mogel, — kakor bi iz vseh kotov te dvorane slišal ječanje in zdihovanje. — V tej dvorani, — poglej jo dobró, ljuba hči, da se poznej spomniš nanjo, — v tej dvorani so danes obsodili nedolžnega in dobrega človeka ter ga pahnili v pogubo.“

Loli se je zdelo pri teh besedah, kakor da bi nekdo z žarečimi kleščami grabil njeno srce in je trgal iz prsi.

Grof jo je prijel za roko ter jo naglo odpeljal iz dvorane.

Zunaj je stal grofov voz. Na kozlu je sedel Franc Robič v svoji najlepši livreji, kakor da bi bil danes časten dan, zanj. Ko se je Lola ozrla na rdečelasega zločinca, ki je tako nesramno in samozavestno strmel v njo, se je pojavilo v njeni duši, neznansko sovraštvo, kajti le on ji je ugrabil moža, ki ga ljubi.

Grof je vzdignil omahujočo deklico v voz, — skoro je sedel poleg nje in Franc Robič je tlesknil z bičem, da so konji v naglem diru oddirjali proti gradu.

Skoro so dospeli tja. Ko je grof stopil z voza ter

tudi Lolo vzdignil iz njega, je skočil Robič s kozla ter s klubokom v roki stopil k grofu.

„Oprostite gospod grof,“ je rekel, „toda poprej sem v mestu preskrbel zdravilo, ki se je v lekarni naročilo za gospico Radičovo, zadnje zdravilo, ki je je zapisal gospod doktor. Ali je smem dati gospodu grofu?“

„Dajte sem,“ je rekel grof ter mu vzel iz rok steklenico, ki je bila z belo tekočino napolnjena. — „Da, iz dvorne lekarne je in ima napis: vsake tri ure eno žlico!“

„Ali smem pri tej priliki vprašati, kako se počuti gospica Radičeva?“

„Žal, da je vse pri starem,“ je odgovoril grof Radivoj. Še vedno se ni zavedla, toda zdravnik je za danes zvečer napovedal krizo (prevrat na bolje ali na slabše).“

„In grof Mirko Višnjegorski je obsojen?“ je vprašal Franc Robič s sočutnim glasom, „ubogi, mladi grof — deset let ječe, — to bo teško preživel!“

„Prosim Te, oče, pojdiya!“ je vskliknila Lola ter jezno pogledala Robiča, „pojdiva naglo k Alenki, — ne vem, kako je to, ves čas v porotni dvorani mi je bilo, kakor da se bo Alenki še ena nesreča prigodila.“

Grof Radivoj je naglo hitel s hčerkko po stopnicah v grad.

„Oprostite, kontesa,“ je zaklical Robičev glas za Lolo. „Žepni robec ste izgubili.“

Lola se je prestrašila pri tem glasu ter obstala, da ji je Robič stisnil robec v roko.

Obenem je začutila, da ji je z robcem vred tudi listič papirja stisnil v roko. Stresla se je, če bi grof Radivoj opazil, toda ta je bil zatopljen v misli in ni ničesar opazil.

Pri Alenkini postelji je našel grof zdravnika, — ta je živahno prišel grofu naproti ter mu stisnil roko.

„Ali so ga oprostili?“ je vprašal zdravnik, ki je bil baš tako prepričan o Mirkotovi nedolžnosti kakor grof.

„Obsojen je!“ je vskliknil Radivoj z mračnim glasom, „obsojen v desetletno ječo, — doktor, Mirko je izgubljen!“

Stari zdravnik je povzdignil oči k nebu, — novica ga je zelo potrla.

„In kako je z našo bolnico?“ je vprašal grof ter se s pogledom polnim ljubezni ozrl na Alenko, ki je ležala z zaprtimi očmi; „ali se še vedno ni zavedla?“

„Ne, je odgovoril telesni zdravnik, „toda danes zvečer se bo odločilo.“

„Strašna odločitev!“ je vskliknil grof s pridušenim glasom, „tu gre za življenje in smrt!“

„Da, za življenje in smrt, — toda upam najboljše — uboga deklica je dopoldne parkrat odpfla oči. In v njih se je nekaj zablikalo, kar je bilo podobno jasnim mislim. Gospod grof, — upam, da je rešimo!“

„Dal Bog, da usliši na naše molitve in da jo reši!“ je zaklical grof Radivoj.

36. poglavje.

Strup, ki ni stup.

Medtem je dospela Lola v svojo sobo, — komaj je odvrgla klobuk in plašč ter naglo odvila robec, ki ga je še vedno držala v roki, — in res, našla je v njem listič.

Franc Robič je pisal: „Moram govoriti s Teboj, — pokliči me s kakšno pretvezo v svojo sobo,

— pričakujem zanesljivo, da ugodiš mojemu povelju!"

Njegovemu povelju! Nesramnež se drzne zapovedovati ji, tako govorí kakor bi bil njen gospodar. Oh, saj jo je res imel v oblasti, — znani so mu njeni načrti in z eno samo besedo jih lahko uniči.

Kako naj ga pokliče v svojo sobo? Ako bi kdo sumil? — Ne, ne, doslej mu še ni dovolila, da bi prestopil prag njene sobe. In vendar se mu ni upala ustavljati, — Lola se ga je bala, čeprav ga je sovražila.

Lola je vstala in pritisnila na električni gumb na steni.

Stari Martin je prišel in vprašal, kaj ukazuje.

„Moj angleški konj je včeraj zbolel," je zaklicala Lola ter se obrnila proč, ker je čutila da je zardela, „ali mi lahko poveste, če mu je čez noč bilo bolje?"

„Žal, da Vam tega ne morem povedati, kontesa," je odgovoril stari služabnik. „Ti ljubi Bog, kdo misli zdaj na konje, ker je naša uboga gospica tako bolna, — in zlasti danes! — Ali je res, kontesa, so obsodili mladega grofa?"

Lola je pokimala z glavo.

Stari Martin je sklenil roke: „Slišal sem že," je rekel, „toda nisem mogel verjeti, — doset let ječe! — Ne, to je nečloveško, — ako pomislim, da je morda le nedolžen! — Kajne, gospica, tudi Vi ste mnenja, da bi bilo strašno, ako bi obsodili nedolžnega."

Lola ni mogla odgovoriti, divje ihtenje se je je polastilo in zgrudila se je na zofo.

„Vi jokate, kontesa," je rekel stari služabnik z ganjenim glasom, „o, bodite blagoslovjeni za te solze, — on je tako plemenit mladenič, — ne, ne, — on ni storil strašnega zločina, — toda če on ni bil kdo pa je bil? — To je velika uganka!"

In stari služabnik je počasi s sklonjeno glavo koral proti vratom.

„Martin," je zaklicala Lola za njim, ki se je zdaj spomnila, zakaj ga je poklicala, „pokličite kočijaža k meni, vprašati ga hočem, kako je s konjem. Ne imejte me za trdorsčeno, da se na tak dan spominjam konja, — toda tudi žival se nam mora smiliti."

„Tako govorí le plemenito srce, kontesa," je odgovoril starec ter odšel.

Lola je stopila k oknu in je odprla. — Bilo ji je zelo vroče. Sveži zrak ji je dobro storil.

Za njo so se odprla vrata. Z lahnim vsklikom se je obrnila, — Franc Robič je stal pred njo.

„Tukaj sem," je rekel s tihim glasom ter zaprl vrata za seboj, „izvrstno si napravila, nihče ne bo sumil, ako govoriva nekaj minut. Grom in strela, govoriti moram enkrat s Teboj, kajti dovolj dolgo si se me izogibala."

„Ti me še pogubiš," je rekla Lola z zamolklim glasom, „naj li naju zopet kdo presenetí kakor v oni strašni noči v paviljonu, — ali hočeš zopet umoriti kako pričo kakor takrat?"

„In če sem to storil," je odgovoril Robič z ostrom glasom, „za koga sem pa storil, — zate, — edino le zate! Ali naj bi prepustil, da bi Alenka povedala grofu Radiyoju, da Te je našla v mojem objemu? Ne, Lola, moral sem jo spraviti spota in ker ni šlo drugače sem zgrabil za bodalo."

Lola se je stresla, kajti oči so se mu divje vrtele, — ustnice so mu drhteče in obraz mu je v razburjenju obledel.

„Lepo hvalo imava za to, kar sem storil zate," je nadaljeval Franc Robič, „kajti od onega dne si se me neprestano izogibala. —

Misliš-li, da nisem tega opazil, toda jaz vem vse, — slišiš, nič mi ni skrito.“

Rdečelasec je stopil tesno k Loli, — plamteče oči je vglobil v njene, kakor bi hotel brati na dnu duše.

„Jokala si,“ je hriпavo vskliknil, „celo pot od sedišča do gradu si točila solzé? — Haha, izdala se ne boš toda jaz Ti hočem povedati. Ta plavokrvni grofič je, ki so ga danes obsodili v desetletno ječo. Njegovo osodo objokuješ, čeprav bi se morala veseliti, da sva končno prišla do cilja in da je ta Mirko Višnjegorski neškodljiv.“

„Neškodljiv!“ je zaklicala Lola, „ne veseli se prehitro, Franc Robič, — vrata njegove ječe se nekega dne lahko odpro in izselbo nedolžen, kajti še živi priča, ki bo prišla z resnico na dan.“

„Da,“ je zasmehljivo rekел rdečelasi lopov, „živi še, toda danes zvečer je ne bo več med živimi!“

„Morda misliš da bo vsled ran umrla,“ mu je odgovorila Lola, „v tem se lahko motiš — Alenka tudi lahko ozdravi.“

„Da, ko bi ne bilo Franca Robiča,“ ji je šepnil z vražjim veseljem, „ne, lepa Lola, — ne motim se! — Alenka pl. Radičeva ne bo preživelata tega dne in lahko si že pripravi šalno obleko zanjo.“

Lola je omahnila nazaj, oči so se ji z grozo napolnile, — strašna slutnja se ji je čitala na obrazu.

„Franc Robič!“ je vskliknila, „grozovitež, Ti si prvemu zločinu pridružil še drugega. — O videla sem Ti v očeh cel pekel Tvoje duše, ko si poprej izročil grofu steklenico, katero si iz lekarne prinesel.“

„Grom in strela, — steklenico sem prinesel iz dvorne lekarne toda dovolil sem si med potom — izpremeniti njenov vsebino.“

„Strup!“ je zakričala Lola in v istem hipu je planil

rdečelasi zločinec k nji, jo zgrabil za roko ter ji z drugo krepko zatisnil usta.

„Ali hočeš sebe in mene spraviti v ječo,“ je besno zagrmel nad njo, „ali se nè moreš premagati, — ali naj tudi jaz odprem usta ter kričim po gradu: „Ti si osleparjen, grof Radivoj Sokolski, — lepo bitje ki jo smatraš za svojo hčer — je sleparka. — Kraljico valčka so je imenovali pri zeleni papigi, ko je bila še vlačuga in beračica.“

Te besede so zadele Lolo kakor udareci s kolom, — omahnila je ter ječe padla na stol.

„Vidiš, Lola,“ ji je šepnil Franc Robič, „tako imava vsak svojo skrivnost. Sploh sem pa tudi zdaj delal v Tvojo korist. — Alenka pl. Radičeva se ne sme več zbuditi, kajti ako le usta odpre ter se zave, bo mene in Tebe obtožila — in to se ne sme nikakor zgodiši. — Zdaj pa grem. Preden Ti pa rečem zbogom, da postanem zopet sluga, ničla, katero ulogo igram Tebi na ljubo, Ti hočem še par besed zašepetati v uho, katerih ne smeš pozabiti:

Mirko Višnjegorski je sicer na veke pokopan, — teh deset let ječe, ki so mu jih prisodili, ne bo preživel, — torej bi jaz ne imel vzroka, biti nanj ljubosunjen, — ker je zdaj takorekoč mrtev, — pozabljen!

Toda jaz tudi tega nočem, da bi Ti nosila njegove podobe v srcu. O jaz vem, čutim, po noči, ko se zleknes na mehki postelji, stezaš koprneče roke po njem, — obdajajo Te mamljive razkošne podobe, v katerih se združiš z njim. Te podobe hočem iz Tvoje duše iztrgati, — ukazujem Ti, da ne smeš več misliti nam. — Gorjeti, ako boš to ljubezen gojila v srcu, — lahko postanem tudi morilec, čeprav Te ljubim. Lola, tisti dan, ko izvem, da si se izneverila prisegi, ki si mi jo prisegla

na to bodalo, — tisti dan Ti zasadim mrzlo jeklo v prsi, baš tako kakor sem storil Alenki pl. Radičevi, — toda Tebe — Tebe bom bolje zadel.“

Pri teh besedah je Franc Robič divje segel pod telovnik, ko je roke zopet pokazal, je zabliskalo pred Lolinimi očmi bodalo in groza jo je stresla, ko je opazila temne lise na nožu, — bila je kri Alenke pl. Radičeve.

„Proč z nožem!“ je trepetajoč zaklicala Lola, — ne, ne, jaz ga ne ljubim, — motil si se, — jaz ljubim le Tebe, — toda rotim Te, — pojdi zdaj, pojdi, ako Te najdejo tu, — že predolgo se mudiš pri meni, — vse hočem storiti, kar ukazuješ, — samo pojdi, pojdi!“

„Že grem,“ je odgovoril Franc Robič ter se počasi obrnil k vratom, „toda še enkrat Ti kličem: Spominjam se prisege!“

„O ta strašna prisega!“ je zaklicala Lola, ko so se vrata zaprla za Robičem, „ali sem bila blazna, ko sem si domisljevala, da ljubim tega človeka! Toda takrat še nisem poznala nobenega drugega moškega, ki bi bil vreden moje ljubezni. Občudovala sem na njem odločnost, toda zdaj, — zlaj vem, — da mora biti moški, ki ga deklica ljubi predvsem čistega srca in blagega duha, — meni se Franc Robič gnusi, — toda nikdar se ga ne bom mogla otresti, — jaz gasovražim in vendar se ga bojim in se tresem pred njegovim pogledom. Oh, jaz sem brez moči. Če govorim z menoj, mi oledeni kriju žilah. Oh, zakaj sem tako strahopetna ko lahko namah storim konec tej komediji. Oh, potem bi bila prosta, prosta, — potem bi ga ne potrebovala več in ne bilo bi mi treba pred njimi tresti se.“

Solze so Loli zadušile glas, — ljubezen, ki se naselila v njenem srcu, je plemenito vplivala nanjo,

ljubezen velikokrat razruši trdo skorjo, ki oklepa dušo, — velikokrat v duši peklenke plamene, ki plamte v človeških prsih.

Lola je padla na kolena ter stisnila od solz omočeni obraz v blazine divana. Toda hipoma je poskočila in se sama sebe ustrašila ko se je ozrla v zrcalo.

„Sveti Bog, čemu se mudim?“ je vskliknila, tam gori, kjer leži Alenka, se v tem hipu dogaja novo ludodelstvo, — nov umor! — Steklenica, ki jo je lopov prinesel iz lekarne je napolnjena s strupom, — ne, ne, ne bom pustila, da bi Alenka le kapljico tega užila, gori moram, malo nerodnosti z roko in steklenica se bo razlila na tleh.“

Opotekala se je k vratom, — ko je pa dospela do njih, se je slabotno naslonila na uje ter obstala z roko na kljuki.

„Potem bom pa sama izgubljena,“ je vskliknila, „ako Alenka ne umre, ako se zbudi s polno zavestjo, potem bo izdala, — da me je videla v objemu Franca Robiča, — v rokah morilca, — in grof začne potem sumiti, gorje mi, kaj delam, — življenje ji hočem rešiti, a pri tem uničim svoje. — S sramoto me bodo potem zapodili iz tega gradu, — tisočkrat ubožnejša bom, kakor sem bila kedaj poprej, kajti s seboj odnesem globoko nesrečno ljubezen! — Gorje mi, — kdo mi pomaga, — strašno mi je izbirati.“

„Ne, ne,“ je vskliknila Lola po kratkem premoru, „in naj si bom sama izgubljena, vendar moram zabraniti sramotni čin Franca Robiča. — Le k nji! — Morda pa ni več časa, da jo rešim, — ha — ali ni zadonel obupni vsklik, — ali ni nekdo zaklical ‚mrtva‘? — Ne, ne, samo moja razburjena domisljija mi to zrcali.“

— Še je vse mirno v dvorani, — le k nji, preden bo prepozno!“

Lola je odprla duri, — plazila se je po stopnicah — kolena so se ji upogibala, — večkrat je morala obstatiti, da si je zbrala novih močij, zdaj je dospela do bolniške sobe, — vse je bilo še tiho. Hvala Bogu, prišla je se o pravem času.

Odprla je vrata, prestopila prag, tedaj je slišala grofa reči: Dal Bog, gospod zdravnik, da je zdravilo pravo.“

Zdravilo! — S tem se je mislilo le strup, ki ga je Franc Robič izročil grofu. — Da tam je stal grof Radivoj in držal odprto steklenico v roki in čez bolnico je bil sklonjen zdravnik. V roki je imel srebrno žlico, ki je bila napolnjena z belo tekočino in zdaj je nastavil žlico Alenki na ustnice, — siloma jih je potisnil narazen ter nagnil žličico.

Lola je hotela zakričati, — toda klic ji je obstal v grlu, — k sreči nista grof in zdravnik opazila, da je v sobi, — sicer bi iz njenega obraza vse izvedela. — Zgodilo se je! — Alenka je odprla usta, — tekočina je izginila v nji, — zdravnik je odložil žlico.

Lola se je bleda kakor smrt opotekala proti postelji — tiho je zakričala, — grof Radivoj se je obrnil ter jo še pravočasno vjel v naročje, sicer bi padla na tla.

„Ubogo moje dete,“ je zaklical, „kolikor viharjev mora prenesti Tvoja uboga duša. Doktor, celo dopoludue je bila poleg mene v porotni dvorani, — in zdaj se kesam, da sem jo vzel s seboj, čeprav je tako silila, — le poglejte, kako je bleda. Ti se jokaš, ljuba hčerka, — da le razjokaj se na mojem srcu, — solze prinesejo olajšavo.“

Lola je v grofovem naročju neprestano zrla Alenko.

Vsek trenotek je pričakovala, da nastopi katastrofa, konaj se je še premagovala.

Zdaj je moral strup že delovati, — Alenka se bo hipotma stresla, — o kako se bosta grof, in zdravnik prestrašila, ko bo smrt tako nenadoma nastopila.

Lola si je vse to slikala v duši, toda vendar se ni garnila, vendar ni poižkušala nesrečnico rešiti, — manjkala ji je duševna moč, — manjkalo ji premagovanje, — ni se hotela odreči sijajni osodi in sreči, katero si je s prevaro, z zločinom zagotovila.

Kaj pa je to? — Alenka je bila popolnoma mirna, — z zaprtimi očmi je ležala, — nič ni kazalo, da bi strup zavžila, — prsi so se ji vzdigovale in padale v rednih dihih, — še bolj mirno je spala nego prej.

Zdravnik je pa stopil k oknu ter opazoval steklenico, ki jo je držal v roki, ter duhal vsebino in si končno natočil par kapljic v žlico, da sam pokusi zdravilo.

Lola se je zdrznila, — še ena žrtev mora torej pasti, — tudi zdravnika bo zadela smrt z zastrupljenjem.

„Čudna pomota se je morala pripetiti,“ je rekel zdravnik ter se vrnil k grofu, „v tej steklenici, ki je prišla kakor je napisano na nji iz dvorne lekarne, ni zdravilo, ki sem je jaz zapisal, ampak voda, prav navadna voda. Kako se je to zgodilo, ali niste poslali zanesljivega človeka v dyorno lekarno?“

„Moj kočijaž je preskrbel zdravilo,“ je odgovoril grof Radivoj, „imam ga za jako zanesljivega človeka. Sploh sem pa mnenja, da ni on kriv, saj mi je sam stisnil steklenico v roko.“

„Potem so se pa v lekarni zmotili,“ je zaklical zdravnik, „vsako steklenico očistijo poprej, preden jo rabijo in lekarnar, ki je vedel, da mora biti zdravilo

Sam mu je dal strup, s katerim si bo nesrečni mladenič danes zvečer kupil prostost in večen mir. To pa grofu Radivoju ni šlo iz glave, — to mu je trgalo dušo, — ter ga neprestano mučilo!

In čimbolj pozno je postajalo, čim temnejše je bilo, — tembolj je Radivoj nemiren postajal — in tembolj se ga je polaščala razburjenost.

Zdaj, — zdaj je Mirko morda že nesel strup k ustom, — zdaj je priporočil svojo dušo Bogu — zdaj —

Radivoj si je z rokama zakril obličeje kakor bi hotel zapoditi strašne podobe, ki so se mu porajale v duši.

Oh, da bi nikoli ne imel strupa, — potem bi ga tudi Mirkotu ne mogel dati. Pred nekakimi dvemi leti, preden je našel svojo hčerko je bil tako zapuščen in nesrečen, je nekega dne kupil strup od nekega derviša na svojem potovanju po Egiptu. Ta mu je rekel, da strup takoj umori in nikoli ne izgubi svoje moči tudi če se ga deset let spravi.

Takrat je Radivoj mislil, da bo sam rabil ta strup, da konča svoje življenje, ki mu je postalo neznosno. Toda v življenje mu je stopila hči, našel je svoje dete in vse samomorilne misli so mu izginile kakor megle pred solncem.

Čemu pa ni že davno razbil steklenice, — čemu še ni zavrgel strupa, — in zakaj se je dal od Mirkota zapeljati in dati častno besedo, da mu preskrbi strup, ako ga obsodijo.

Toda zgodilo se je, — predrugačiti se ni dalo več in Radivoj je z globokim vdihom zaklical: „Izgubljen je!“

„Gospod grof, — prosim gospod grof, — odprite takoj!“ je zaklical stari Martin zunaj, „važno vest Vam imam sporočiti!“

„Mrtev je!“ je vskliknil grof Radivoj ter trepetajoč

čisto in prozorno kakor voda, je mislil, da je zdravilo že notri, zato je zamašil steklenico. Da se pa kaj takega ne prigodi več, bom sam vzel steklenico s seboj ter se pritožil v dvorni lekarni.“

Lola je olajšano vzdihnila — sicer ni mogla razumeti, kako je prišel Robič do trditve, da je s strūpom napolnil steklenico, — toda bila je presrečna, da ni Alenka pl. Radičeva umrla za strupom.

Zdravnik se je poslovil od grofa ter tudi Loli dal roko.

„Proti večeru se zopet vrnem, kajti takrat se bo gotovo odločilo ali na boljše ali na slabše.“

„Mislite-li, gospod doktor, da bo takrat Alenka pri polni zavesti?“ je vprašal Radivoj.

„Prav gotovo, ako se bo obrnilo na boljše, — upati hočemo, da se to zgodi.“

Kakor težek kamen je ta dan vsem ležalo na srcu. Grof Radivoj je odšel v svojo sobo in stari Martin, ki je od časa do časa v skrbeh za svojega gospoda prisluškoval pri vratih, ga je slišal z dolgimi koraki hoditi po sobi.

Oh, če bi zvesti starec slutil, kaj se je v teh urah dogajalo v duši njegovega gospoda. Grofa Radivoja je obsodba Mirkota zelo pretresla, — zdaj je moral še grofu Božidaru telegrafirati, kako se je obravnavala iztekla, — in ko je zdaj pisal brzojavko, se mu je ruka tako trešla, da je komaj držal pero.

„Obsojen v desetletno ječo,“ — in če bi samo to bilo! Radivoj je pa tudi vedel, da bo že jutri ali pa morda še to noč še enkrat moral brzojaviti in ta brzojavka bo še strašnejša od prve.

„Mirko, nanadoma umrl, bo moral brzojaviti in le on — grof Radivoj bo vedel, kako je Mirko umrl.“

vstal izza pisalne mize, „zdaj so prinesli to novico. O nesrečnež, ravnal je prehitro, — Bog bodi mlostljiv nje-govi duši!“

Smrtnobled se je obrnil k vratom ter odmaknil zapah. Pred vратi je stal stari Martin, toda na njegovem obrazu ni bilo brati žalostne novice, — nasprotno upapolno veselje je ležalo v njegovih očeh čeprav se mu je glas vsled razburjenosti tresel.

„Ojači se, Martin,“ mu je zaklical grof, „kaj pa je, — povej mi vse, kaj se je zgodilo?“

„Gospica, gospod grof, milostiva gospica —“

„Lola, moja hči?“

„Ne, ne, gospod grof, gospica Alenka pl. Radičeva, — pravkar, — o moj Bog, kdo bi si to mislil, — prav-kar —“

„Izgovori vendar, — kaj je z gospico?“

„Zavedla se je!“ je zakričal Martin, „popolnoma se je zavedla, — govorila je že, — mene je izpoznala, — želi z Vami govoriti, — o, pojrite, gospod grof, pojrite — kakšna sreča!“

Radivoj je omahnil, — pričakoval je strašno vest o smrti, — in zdaj je pa solnčni žarek padel v nje-govo dušo.

Potisnil je starega Martina v stran, — planil je gori po stopnicah, ki so peljale v Alenkino sobo, — niti potrkatiti ni utegnil, ampak kar odprl je vrata ter vstopil.

Vsklik radosti je zadonel iz njegovih ust, — potem je kakor začaran obstal, — ter gledal na posteljo, kjer je nesrečna bolnica skoro štiri tedne nepremično ležala.

Tu je sedela naslonjena v blazine in podprta od rok bošniške strežnice, ki je skora nikoli ni zapustila, — z odprtimi očmi, — z zardelimi lici, resna trudna in

mirna, a vendar, — Radivoj je to na prvi pogled opazil — rešena, — rešena smrti!

„Alenka, — moja draga, moja cenjena Alenka,“ je zaklical Radivoj ter stopil k postelji, — „kako srečen, kako neizrekljivo srečen sem —“

Glas mu je zastal v grlu in ni se sramoval solz, ki so mu veselja kapale po licih.

Prijel je fine, blede, prozorne roke bolnice in jih pritisnil na uštice in ko jo je potem zopet pogledal, je videl, kako solnčno je zableščalo v očeh lepe devojke, ki se je zopet vrnila življenju in — ljubezni.

— Zopet so se odprla vrata in — Lola je planila v sobo. Stari Martin je tekel po celiem gradu ter vsakemu povedal, da je Alenka rešena.

Slaba vest je tudi Lolo gnala k Alenki, kajti v istem hipu, ko je izvedela, da se je Alenka zopet za-vedla, si je rekla: „Zdaj je vse izgubljeno, — zdaj me bo obtožila, — sveti Bog, konec moje sreče je prišel!“

„Le bliže, — hčerka moja!“ je zaklical grof Radivoj Loli, „veseli se z nami, kajti velika sreča je prišla na nas. Le poglej, — zbujena je, — izpozna nas, — govorila bo z nami, — nevarnost je minila, — hudi-čeva namera lopova, ki nam je hotel ugrabiti Alenko, — je vsled dobrote božje izjalovila!“

Radivoj je umolknil, kajti spomnil se je, da morda ni dobro, ako prehitro oživi strašen spomin v Alen-ki duši.

In res, obledela je ter lahno zakričala ter se zdrznila.

„Gorje mi, kaj sem storil,“ je tiho rekel grof, v tem veselju sem šel predaleč, — Alenka, ljuba, laga Alenka, — kako se počutite, kajne saj me raz-mete, kaj govorim?“

Alenka mu je stisnila roko v odgovor. Da raz-

432.

umela ga je ter se mu blaženo smehtala. In zdaj, — zdaj so se odprle njene ustnice, hotela je govoriti.

Kaj bo njena prva beseda? Gotovo beseda ljubezni do njega ali pa molitev do Boga, ki ji je tako vidno pomagal.

Svečana tišina je nastala v sobi. Grof se je sklonil čez Alenko, — Lola je stala ob posteljnem vznožju in strežnica je stala v kotu.

In zadonel je njen glas, sicer slabotno, toda iskreno in prisrčno:

„Prosim, gospod grof, — pustite me za trenotek samo z Vašo hčerko.“

Grof Radivoj je osupnil, to je bila torej prva želja, ki jo je izgovorila, — z Lolo je hotela sama biti? Hm, to je bilo čudno, toda Radivoj je v svoji zaupnosti takoj našel povoljno razjasnilo.

Najbrž je hotela z Lolo o kakšni zadavi govoriti, morda ji blazine popravi, ali kaj takega.

„Jaz odidem, Alenka,“ je rekel grof Radivoj, „toda kajne, saj mi dovolite, da počakam pred vrati, — im dali me boste zopet poklicati?“

„Kmalu, kmalu,“ je rekla bolna Alenka, „sameno minuto bom sama z Lolo.“

„Slišala si, hčerka,“ se je obrnil grof k Loli, ki je bila bolj bela v obrazu kakor rjuha na Alenkini po-
stelji, „Alenka želi s Teboj govoriti, — pustim Vaj-
sami, pojrite, sestra!“

Grof je odšel s strežnico iz sobe, — malo sekund pozneje je stala Lola pred Alenko, — ni si ji upala pogledati v obraz, — kakor obtožena grešnica je pričakovala besede iz Alenkinih ust.

In ta beseda ni izostala:

„Lola, Lola, — jaz Vas ne bom izdal!“

935. — 936.

Tisoč

„In zdaj bodite tako dobrni in prepustite mi roko,“ je rei-
tebič Rožici, peljal Vas bom nazaj v grad.“

Brez obotavljanja je položila Rožica svojo roko v roko mladega inženjera.

Strah na Sokolskem.

55

Tisoč - Petica in Giblits - hčerka.

Lepi sleparki se je težek kamen odvalil od srca, — nebeška dobrota Alenke jo je premagala, — misel, da se ji ne bo treba odreči sreči, ki si jo je s prevaro pridobila, jo je zgrabila in potisnila k tlom.

Z zamolklim vsklikom se je Lola zgrudila poleg postelje na kolena.

„Jaz vem,“ je nadaljevala bolnica, „tudi Ti si bila varana, oni podlež, ki se je imenoval grof Mirko Višnjegorski, Te je omrežil s peklenko zapeljivostjo, — toda Bogu v nebesih bodi hvala, — še si čista Lola, — kajne, lahko pogledaš svojemu očetu in vsakemu dobremu človeku v oči, — prisezi mi, da je tako — prisezi mi!“

In lepa sleparka je v solzah zaklicala:

„Prisegam!“

„Dobro, torej ne bom imenovala Tvojega imena, — ničesar se Ti ni treba bati, — pozabila ga boš, — ljubila boš drugega, kajne, saj imaš moč, da si izruješ njegovo podobo iz srca?“

Alenka ni slutila, da se je to že davno zgodilo, — saj je Lola nosila podobo drugega v srcu, — kajpada ni izdala svoje skrivnosti, ampak odgovorila:

„Prav tako žareče ga zdaj sovražim, kakor sem ga poprej ljubila!“

„Tem bolje, torej Ti ne bo hudo, ako izročim tega lopova kazni, ki jo je zaslужil. Prosim Te, Lola, povej očetu, da ga prosim za pogovor, — Lola, dovolj močno se čutim, da lahko vse povem.“

Lola je vstala, toda mesto da bi odšla, se je sklonila čez Alenko in poljubila njene roke, ter jih močila s solzami.

Da, v tem hipu je občutila globok kes, — bilo ji je, da se mora vreči grofu k nogam ter mu vse priznati; — ali da se mora Alenki zaupati. Ta dva dobra

človeka bi se je potem usmilila, — ne bi je pahnila na cesto ampak ji odpustila.

A ne, — z grozo bi se odvrnila od nje, ko bi slišala, kdo in kaj je bila poprej v življenju, — saj je dostikrat slišala iz ust svojega očeta, da more le čiste ljudi imeti krog sebe, in ona — v kakšnem peklu propalosti je živila, preden se je s sleparstvom utihotapila v ta grad.

„Ne jokaj več, Lola,“ je rekla Alenka, „s Teboj čutim, kaj se godi v Tvojem srcu. A bodi potolažena — mlada si in spoznala boš, da ni prava ljubezen, ki si jo občutila. Malo deklet je, ki se niso že varala v svojih občutkih, — ki že niso ljubila tudi nevrednega. In veruj mi, Lola, — srečne so one, katerim pravočasno odpre oči dobra prijateljica; Ti si našla to prijateljico, — jaz sem, — vedno Ti hočem biti.“

„Ti si angel, Alenka,“ je vskliknila Lola v solzah. Potem je vstala ter mirno korakala proti vratom, za katerimi je čakal grof Radivoj.

In vendar je vedela, da je v istem trenetku, ko odpre vrata, da pelje Radivoja k Alenkini postelji, Franc Robič izgubljen, — da, vedela je, da je zdaj bila ura za rdečelasega zločinca, vedela je to in njena duša je čutila globoko, notranjo zadovoljnost.

Da, tako se bo tudi ona najbolje iznebila strahovitega moža, ki jo je vladal, pred katerim se je tresla!

— Haha, niti prsta ji ni bilo treba iztegniti, da uniči Franca Robiča, — drugi bodo storili to mesto nje — in ona bo imela korist od tega.

Kajti, ako je bil Franc odstranjen, ako je zapadel ječi ali celo vislicam, — potem ne bo mogel več odkriti njene skrivnosti. Če bi pa zdaj razkril, da je sle-

parka, — eh, kdo bo verjel človeku, kateremu je dokazan poskušan umor?

„Rešena sem,“ je tiho šepetala Lola, „rešena! — Dobro torej, poguba naprej, — Franc Robič, Ti si izgubljen!“

In z roko, ki se ni tresla, je odprla vrata.

37. poglavje.

Ta je — moj morilec.

Grof Radivoj je stopil v sobo in sedel poleg Alenkine postelje. Globoko ga je pretreslo, — veselje še bolj nego poprej žalost in skrb.

A še včas je z neverjetnimi očmi gledal Alenko pl. Radičovo. Komaj se je mogel privaditi misli, da bo ljubka deklica ozdravela, ko so že upanje izgubili, da se reši njeno življenje.

„Gospod grof!“ je šepetala Alenka s tihim glasom, „bodite tako dobri in pokličete priče; dva ali tri zaupne može, — nekaj važnega moram priznati.“

„Predvsem Ti svetujem, ljuba Alenka,“ je rekел grof Radivoj, „da se preveč ne vznemirjaš. Karkoli imas še povedati, Te ne sme razburiti, kajti še vedno se tresemo za Tvoje življenje.“

„Ne, ne, čutim se dovolj močno, da govorim, — in govoriti moram, gospod grof! Oh, da bi resnica le ne prišla prepozno!“

Grof je vstal in pritisnil na gumb električnega zvonca. Skoro se je pojavil stari Martin na pragu.

„Poslušaj, Martin,“ mu je zaklical grof Radivoj, „sestra strežnica naj pride sem. Potem pa povej tudi vrtnarju Boštjanu in Francu Robiču naj takoj prideta sem.“

„Njega ne, kočijaža ne!“ je vskliknila Alenka, „ne, le tega ne!“

Radivoj je osuplo pogledal bolno devojko. Potem je hlastno pristavil: „Torej Robiča ne, ampak.“

V tem hipu so se odprla vrata in zdravnik je vstopil.

„Oh, gospod doktor! Prišli ste ob srečni uri!“ mu je zaklical grof Radivoj ter mu stisnil rokó.

„Le poglejte, — Alenka se je zbudila, — prestala je krizo!“

„Vedel sem to!“ je odgovoril stari gospod ter nežno gladil měhke svilene lase lepe devojke. „Kako me veseli, ljubo dete, da Vas tako krepko najdem. Resnično, skoro bi se Vam ne poznalo, da ste bili bolni! Celo rdeča lica imate! Tako mora biti in tako naj vedno ostane!“

„Gospica Radičeva hoče nekaj priznati!“ ga je prekinil grof Radivoj. „Pravi, da je zelo važna stvar, brez dvoma se tiče zločina, ki se je izvršil na nji.“

„Da, gospod doktor!“ je proseče rekla Alenka; „dovolite, da govorim! Hitrejše bom ozdravela, ako zvalim s prsi to breme, — ako mi ne bo treba več molčati. Pravičnost zahteva, da se čimprej zgodi!“

„Čemu bi Vam branil govoriti,“ je reklo zdravnik, „saj ste dovolj močni.“

„In kajne, gospod doktor, Vi boste tudi priča mojih razkrivij?“

„Prav rad, čemu pa ne!“

Nekaj minut pozneje sta vstopila Martin in Boštjan ter obstala blizu postelje.

Alenka je poizvedujoče gledala enega in drugega. Potem si je z robcem obrisala znoj z čela ter zaklicala:

„Da, le zvesti, zanesljivi ljudje me obdajajo, — Vi, gospod grof, — gospod doktor, — Lola, — Martin, —

strežnica, ki mi je izkazovala toliko dobrega, — stari Boštjan, ki že toliko let služi v gradu, — zato hočem govoriti.

Poprej mi pa še odgovorite na eno vprašanje, gospod grof,“ je pristavila Alenka s skrivenim strahom, — „ali ste obvestili policijo o zločinu, ki se je izvršil na meni?“

„Gotovo, dete moje,“ je odgovoril grof, „še tisto noč je prišla policija in ker ste morilca tako natančno imenovali, ga ni bilo teško aretirati.“

„Jaz, — jaz da bi — imenovala morilca?“ je zaklicala Alenka, „moj Bog, sedaj se spominjam, imenovala sem ime v zadnjem hipu, predem sem zavest izgubila, da res je, — ime! Kaj sem že rekla? Katero ime sem izgovorila?“

Radivoj je zbral vso svojo moč, — v tem hipu je moral misliti na Mirkota Višnjegorskega, ki morda baš zdajstrup pije.

S pridušenim glasom je odgovoril: „Alenka, zadnje Vaše besede, preden ste izgubili zavest, so bile: „Grof Mirko Višnjegorski je moj morilec!“

„Grof Mirko Višnjegorski?“ je ponovila Alenka, — „to sem rekla? Da, drugače se nisem mogla izraziti, — reklo mi je, da se imenuje grof Mirko Višnjegorski, — in vendar, prosim Vas, gospod grof, povejte mi, kaj se je zgodilo z grofom Mirkotom? — Ali so ga obsodili?“

„Da, obsodili so ga v desetletno ječo!“

„Deset let!“ je zastokala Alenka, „o moj Bog, zarad mene je človek obsojen v desetletno ječo! Povejte mi pa, ali niste vedno pravili, da sta z grofom Višnjegorskim iskrena prijatelja?“

„To sva tudi!“ je zaklical grof Radivoj, „grof Višnjegorski mi je eden načinljivih prijateljev“

„Potem bi vendar morali izpozнати njegovega sina?“

„Mladega grofa nisem še nikoli poprej videl. Nje-gova napaka je bila, da mi ni oddal priporočilnega pisma svojega očeta.“

„Prosim gospod grof, spomnite se,“ je rekla Alenka. „Vi ste mladega grofa vsak dan videli, več tednov je že bival v Vašem gradu, — le da je bil preoblečen, — toda to bi morali izpozнатi.“

„Grof Mirko Višnjegorski, — več tednov pri meni, — preoblečen. — Gospod doktor, morda govori v vro-čici?“

„Ne, ne,“ je odgovoril zdravnik, „porok sem, da je gospica Radičeva pri zdravi pameti, — vsaka beseda je premišljeno izgovorjena.“

„No torej, Alenka, izjavite se, kdo je bil preoblečen?“

„Grof Mirko Višnjegorski se je utihotapil pri Vas kot kočijaž; res si je pridjal drugo ime, — kako že, — — aha, že vem, imenoval se je Franc Robič!“

„Franc Robič!“ je vskliknil Radivoj in obraz mu je obledel, toda v očeh mu je zablikala strašna slutnja.

„Franc Robič, — pravite, — kočijaž — naj bi bil grof Višnjegorski?“

„Da, to pravim, ker mi je sam to povedal!“

„No, dobro, — tu je le eno sredstvo!“ je vskliknil Radivoj ter hlastno vstal. „Francu Robiču morate z last-nimi očmi videti, — in ker je grof Mirko Višnjegorski pravi, pristni grof Višnjegorski še v ječi, se boste sami prepričali, Alenka, da tadva moža nimate ničesar skup-nega. — Martin, pokliči Francu Robiča! Povej mu, da želim radi zbolelega konja z njim govoriti. Ne povej mu pa ničesar o tem, kar si tu slišal!“

Martin je naglo odšel in komaj so se za njim za-

prla vrata, ko je grof Radivoj zaklical Alenki: „Oprostite me za trenotek, takoj bom spet tukaj!“

Grozno razburjen je tekel iz sobe. — — — Čez nekaj minut se je zopet vrnil. V žepu je imel revolver. Vprašal je, z groznim glasom:

„Ali Robiča še ni tukaj?“

Tedaj so se odprla vrata in Martin je z Robičem vstopil.

Ko je Franc Robič zagledal Alenko, da ni več ne-zavestna in okrog nje vse drugi, ki so ga tako čudno vprašajoče zrli, je takoj vedel, koliko bije ura.

Planil je nazaj in se obrnil proti vratom, — v istem hipu je pa grof potegnil revolver iz žepa ter ga na-meril nanj.

„Še enkrat se premaknite in ustrelim Vas! Stojte, — kajti če imate čisto vest, Vam ni treba bežati!“

Franc Robič je obstal. Vsaka kaplja krvi mu je izginila iz obraza, — ugriznil je v ustnice ter škripal z zobmi, — pesti je stisnil, ter strmel v Lolo. —

„Tudi Ti, — tudi Ti si pri onih,“ so govorile nje-gove oči, — pri onih, ki so me zvijačno dobili v roke. Boj se me!“

Toda Lola je z očmi odgovorila: „Jaz se Te ne bojim! Jaz Te zaničujem!“

Minuta je minila v največji tišini. Ta minuta je pomenila človeško življenje, čast poštenjaka in razkrin-kanega lopova!

„Alenka pl. Radičeva!“ je pričel s strogim glasom grof Radivoj, „oglejte si tega človeka, — jaz trdim, da je to moj kočijaž Franc Robič! Pravkar ste rekli, da se je napram Vam izdal za grofa Mirkota Višnjegorskega. Odgovorite zdaj, kdo je ta človek?“

Tedaj se je Alenka vzdignila, — na eni strani pod-

prta od zdravnika, na drugi od strežnice, ravje uprla v skremžen obraz Franca Robiča.

„V imenu božjem, pri svojem življenju, katero mi je nebo tako čudezno podarilo, prisegam: ta človek je — moj morilec!“

Ta beseda se je oglasila na vseh ustnicah, — vsi so bili uznemirjeni, razburjeni in bilo je, kakor bi vsak prašek v sobi klical:

„Morilec, morilec, morilec!“

„Nesramni morilec!“ je zagrmel potem grof Radivoj, „v imenu postave si aretiran! O ti lopov, radi Tebe je trpel nedolžen, pošten človek, kakor še nihče drug. — Grof Mirko je bil danes obsojen v nečasten zapori, — in Ti si vse vedel ter si bil dovolj bojazljiv, da si pustil njega trpeti! — Toda gorje Ti, morilec, — grof Mirko ne bo trpel v ječi, ampak Ti sam prideš v njo!“

„Mislite, grof Radivoj Sokolski,“ je zasmehljivo zaklical rdečelasi zločinec, „no, vedito torej, da imate opraviti s Francem Robičem, kraljem tato! Stokrat je bilo Vaše življenje v mojih rokah, lahko bi Vas oropal in umoril, — toda tega nisem storil, ker Vas hočem bolje zadeti. Uničil bom Vašo srečo, ko boste mislili, da Vam je najbolj gotova, — in ne z nožem ali kroglo ampak z besedo samo Vas bom zadel sredi sreca, — in potem boste drago plačali ta trenotek!“

„Umri torej, zločinec, preden mene onesrečiš!“ je zakrical grof Radivoj diyji in brezpameten. — In v naslednjem hipu je počil strel — zabliklo se je iz revolverja, — in krogla je udarila v vrata, za katerimi je Franc Robič izginil.

Katiti na zadnjih besedah, ki jih je izgovoril, se je

Robič bliskoma obrnil, udaril starega Martina s pestjo po glavi, in skočil čez njega skozi vrata.

Nato je planil dol po stopnicah.

„Za njim, za njim!“ je zaklical grof, „ubežati ne sme, sto kron, — tisoč kron onemu, ki zgrabi morilca! Moram ga imeti, — ali slišite, moram ga imeti!“

„Prepozno!“ je zaklical v istem hipu zdravnik. „Le poglejte skozi okno! Lopov je imel osedlanega konja že pripravljenega v hlevu, ako bi ga razkrinkali. In zdaj dirja na Vašem najboljšem konju! Izvrsten jahač je in mislim, da ga ne bo mogoče dohiteti.“

Peket konjskih kopit je udarjal na uho poslušalcev. Grof Radivoj je hitel k oknu in videl Franca Robiča dirjati na svojem najboljšem konju proč. In rdečelasi zločinec se je celo v sedlu obrnil ter pozdravil zasmehljivo gledalce, — in njegov krohot se je glasil kakor poziv na dvobojo za srečo.

Lola je medtem prestala strašne minute. Tisočkrat že jo je zgrabil strah, da bo Franc Robič vse priznal, da jo bo obdolžil in s seboj v pogubo potegnil. Franc Robič pa ni storil tega.

In Lola je mislila, — saj je bila ženska, — da je ljubezen napotila Robiča do tega! — Tega si ni mogla misliti, da si je Franc Robič prihranil ta udarec na glavo grofa Radivoja za poznejše čase.

Spolj pa ni utegnil priznati, kajti pred seboj je videl nabasañ revolver — in ječo. Predvsem mu je bilo torej ležeče na tem, da čimprej uide iz gradu.

Zdravnik je uganil resnico. Lopov je imel v hlevu osedlanega konja, da ga za vsak slučaj porabi, kajti že dopoludne je izvedel, dastrup ni imel nikakega učinka in da je Alenka že boljša. Zato je moral podlež pričakovati, da ga Alenka izda, kadar se zopet zave. Zato

si je tudi osedelal konja, da se v vsakem slučaju lahko reši.

„Ušel je!“ je zaklical grof Radivoj in stopil od okna. „Ušel je zdaj, toda božji pravici ne uide! — Zdaj moramo pa predvsem izpolniti sveto dolžnost. Obvestiti moramo zagovornika grofa Mirkota Višnjegorskega, kaj se je pripetilo. Vsi ste slišali izpoved gospice Alenke pl. Radičeve. Pričali boste, da je Franca Robiča, ki se je utihotapil v grad, imenovala svojega morilca.“

„Slišali smo!“ je odgovoril Martin v imenu ostalih služabnikov. „Da, gospod grof, dobro smo slišali. O hitite, hitite nesrečnemu grofu povedat veselo novico!“

„Da, že hitim!“ je vskliknil Radivoj. — „Martin, najhitrejše konje uprezite v voz! — Takoj hočem, — sveti Bog, — prepozno! — Morda je že prepozno, da se dokaže Mirkotova nedolžnost. — Morda ga veselavest ne doseže več!“

In Radivoj je zaihtel ter se zgrudil v stol.

„Ga več ne doseže?“ so enoglasno vskliknili Alenka, Lola in zdravnik in slednji je še vprašal:

„Čemu, dragi priatelj, ga vest ne bo več dosegla? Saj je v ječi, — lahko boste prišli k njemu! Še danes se mora Mirkotu vrniti prostost! Ne, ne! Nedolžnega ne bodo držali nazaj. Dolžni so mu zadoščenje, da ga niti minute več ne pridrže v ječi!“

„Morda ga ni več v ječi!“ je vskliknil grof Radivoj, „proč je že, — proč!“

Navzoči so mislili, da je grof zblaznil. Toda grozajih je zgrabila, ko je ta ihteč zaklical: „In jaz, jaz sem ga umoril! Da, le glejte me! Jaz sem mu, ker je zahetal, takoj po obsodbi stisnil v roko steklenico strupa. Prosil me je, naj ne pustim, da bi plemenitaš v ječi zdihoval! Ko se bo stemnilo, se bo zestrupil, temna

noč je zunaj. — le malo zvezd sveti na obnebju — in obsevajo nesrečneža! In jaz — jaz sem pomagal uničiti mlado življenje!“

In Radivoj je divje zrl krog sebe ter se obnašal kakor blazen.

„Predvsem se pomirite, gospod grof!“ je rekel zdravnik, „ni še vse izgubljeno! Morda pa grof Mirko še ni zavžil strupa! — Martin, naprežite naglo najboljše konje, tu je vsaka minuta draga! — Jaz spremim grofa v ječo!“

38. poglavje.

Junak dolžnosti.

Radivoj je komaj mogel vstati s stola, kamor se je zgrudil.

„Prepozno bomo prišli!“ je vskliknil, „morda se je že izvršilo. — Mirko Višnjegorski je morda že umrl — za nič! — Isto uro, ko se je odkrila njegova nedolžnost, je morda storil največji greh, ki ga more človek storiti, uničil je svoje življenje in jaz — sem kriv njegove smrti!“

„S tem se ničesar ne doseže,“ mu je zašepetal zdravnik v uho, „pojdite, priatelj; — dokler ne stojiava pred mrličem, lahko še upava, — kolikrat se je že to izkazalo v moji praksi.“

Stari Martin je naglo tekel po stopnicah ter ukazal voz napreč.

V gradu je bilo vse na nogah, hlapci so letali sem-intja ter vlekli iz šupe vozove in vzeli najlažjega, ki se je mogel dobiti. Malo minut pozneje sta že iskra konja uprežena čakala pred gradom.

Zgoraj v bolniški sobi se je medtem grof Radivoj

blastnč poslovil od Alenke in Lole, ki sta mu bili najljubši na zemlji.

„Jaz grem Alenka,“ je rekel ter še enkrat stisnil bolnici roko, „ako mi Bog pomaga, bom mogoče še rešik Mirkota.“

Zbogom in prosim Vas, ne prepuščajte se mračnim mislim, da ne bo trpelo Vaše zdravje, — in Ti, ljubahči, — vem, da se ne boš ganila od Alenke, — saj si pogumno in dobro dete.“

„Le pojdi, oče,“ je trepetajoč vskliknila Lola in strah, ki se je razodeval v njenem glasu ni bil hinavsk, — prihajal je iz dna duše, kajti tresla se je pri misli, da bi grof Sokolski ne našel več Mirkota pri življenju.

Zdravnik je naglo potegnil grofa s seboj in hitela sta na dvorišče ter sedla v voz.

Radivoj se je ozrl na kočijaža; — bil je to še mlad dečko, ki še ni bil dolgo v njegovi službi in katerega je Franc Robič večkrat obrekoval pri njem.

„Vi ste, Franjo?“ je zaklical Radivoj, „dobro, danes pokažite, kaj znate. Dirjajte kolikor se da, v dvajsetih minutah moramo biti pred mestno jetnišnico.“

„Bog z Vami!“ je zaklical stari Martin za njimi in konja sta oddirjala po gladki cesti.

Neprijeten, redek dež je pršil na zemljo, — nekaj zvezd, ki so se pokazale je že izginilo, da je popolna tema vladala na cesti.

Vendar je Franjo neprehomoma z bičem naganjal konja, česar skoro ni bilo treba, kajti konja sta dirjala, da sta se s kopiti komaj tal dotikala.

Toda za grofa je bilo še vse prepočasno, — potegnil je uro iz žepa ter neprestano strmel v kazalec, ki se je precej hitro pomikal naprej.

Naposled so se pokazale mestne luči; hvala Bogu se je izvilo grofu iz prs.

Voz je ropotal čez most, — na tem mostu je grof prvič videl Franca Robiča, takrat, ko je rdečelasi bandit ukrotil konja. Toda zdaj se ni nobena nezgoda pripetila in voz je zavil v ozko ulico, po kateri se je prišlo do jetnišnice.

Tedaj se je začul glasen vrišč, — zvončki so zadoneli na grofovovo uho in v naslednjem hipu sta se konja divje vspela, da jih je kočijaž komaj še o pravem času potegnil nazaj, da nista zadela v voz gasilnega društva, ki je zavil v to ulico.

„Nazaj!“ je sto glasov obenem zakričalo nad kočijažem. „S poti!“

„Naprej!“ je ukazal grof Radivoj Sokolski ter se zravnal v vozu, „mi ne utegnemo izgubiti časa, kajti gre se za človeško življenje!“

Franjo je udaril konja, da bi si siloma priboril pot skozi množico, ki je že prijela konja, da ju zapelje nazaj, kajti gasilski voz je čakal; da se mu grofov umakne. V istem hipu je zakričal grof:

„Nazaj, ljudje, — Vi ne veste, kaj delate, — jaz moram hiteti, — vsaka minuta je draga, zato moram priti skozi ulico.“

„Tega ne morete, gospod!“ mu je odgovoril višji gasilec, ki je pristopil k grofovemu vozu, „v bližini mesta gori, — človeška življenja so v nevarnosti, — čuvaj na mostu nam je brzoyavl, da je treba največje naglice in kakor vidite, gre le en voz lahko po tej ulici.“

„Prosim, gospod,“ je vskliknil Radivoj v tresoči razburjenosti, „Vam je na tem, da ugasite požar, — jaz pa, moram rešiti človeško življenje, — pomislite vendar:“

življenje dragega človeka se neda več dobiti, — ako je enkrat izgubljeno!“

„Žal mi je, gospod,“ je odgovoril uradnik, „da se ne morem dlje zgovarjati z Vami, — naprej, ljudje, potegnite konje na stran, — naglo moramo na Sokolski grad.“

Kakor strela so udarile te besede grofa, obraz mu je obledel, — vsaka kapljica krvi mu je izginila raz obraz, — teško stokajoč se je zgrudil nazaj v blazine.

„V Sokolski grad?“ je vprašal zdravnik, — „kaj ste pravkar rekli, — ali niste govovili o Sokolskem gradu?“

„Da,“ je odgovoril gasilec, „Sokolski grad je v plamenih, — pravijo, da je v drugem nadstropju bolna gospica.“

„Proč, Franjo,“ je zaklical grof kočijažu, „umakni se gasilcem, — naj storijo svojo dolžnost in pogasijo ogenj, — jaz pa moram naprej — v jetnišnico!“

Zdravnik je objel Radivoja.

„Grof,“ je zaklical, „ali niste slišali; grad Sokolski je v plamenih, — gre se za Vaše premoženje!“

„Grad naj se poruši, — premoženje naj mi zgori,“ je odgovoril Radivoj, „toda Mirko se mora rešiti, — kajti — jaz sem mu dal nesrečni stup v roko.“

„Toda Vaša hči, — Lola, — je v strašni nevarnosti!“

„Bog ji bo milostljiv, — Mirko Višnjegorski se mora rešiti, — to mi pravi moja vest, — moja dolžnost.“

„In življenje Alenke?“ je vskliknil zdravnik, „bolna je in ne more si sama pomagati s postelje niti sama ubežati plamenom?“

Grof je divje zakričal, — zakril si je z rokami obraz in oči so mu blazno strmele.

Ko je pa pol minute ihtel kakor otrok, je vstal in zaklical:

„Ako nas Bog zapusti, — bosta Alenka in Lola zgoreli v plamenih, toda vsaj pri njih je v tem hipu in nima lahko pomaga, — Mirko je pa sam s svojo obupnostjo in grozo ter s strašnim strupom, ki sem mu ga vročil! — Nikogar nima, celo Bog ga je zapustil, — k njemu moram! Naprej, kočijaž, — pot je prosta, — k jetnišnici!“

In v naslednjem hipu je kočijaž zopet udaril konja, da sta se divje vspela ter zdirjala naprej. In v blazinah roza, je slonel Radivoj s sklonjeno glavo na prsih, dočim mu je solza za solzo kapala po bledih licih, — zdravnik pa gledal nanj kakor se gleda na junaka, zmagovalca, — ter tiko šepetal predse:

„Kakšen mož, — vse pusti, naj pogine v plamenih, da stori le svojo dolžnost, — dolžnost poštene vesti!“

39. poglavje.

Kaznjene.

Strahovite ure je Mirko Višnjegorski preživel odkar je odšel iz porotne dvorane.

Obsojenec, — v ječo zakopan, — kakšna osoda! Najnižji uradnik je mnenja, da sme svojo jezo znositi nad njim, — vsi okrog njega ga zaničujejo; — ali je ne zanj kaka pravica? Da, pravica jetnišnice, a tukaj živila le poniževanje, razočaranje in obupnost.

Mirko je moral sesti v voz, ki je bil od vseh strani zakrit, — skozi malo, omreženo okence je padala dnevna svetloba, — sedel je v vozu tako na tesnem, da se mu je zdelo kakor bi bil v krsto zaprt.

Nasproti njega je sedel policijski uradnik, ki je

takoj rekel, da ima nabasan revolver pri sebi in da ga takoj ustreli, ako poiakuša ubežati.

Kako bi pa Mirko mogel ubežati, ko je imel rok z verigami zvezane, in tudi sicer bi mu ne prišlo misel ubezati.

Kam naj bi pa le bežal, saj bi mu povsod sledili zaničevanje ljudij. Tisočkrat hujše nego verige na roki ga je težila misel, da je odslej ožigosan, — izvržen cloveške družbe.

Z ječo kaznovan clovek, — zanj ni več novog življenja, — pahnjen je v prepad! — In če bi se pozne zopet hotel izvleči iz njega in če bi hotel delati od ranega jutra do poznegra večera, dokler bi mu roke ne krvavele, — vedno in vedno bi se mu pred oči stavil jetnišnica. In ko bi mislil, da je že na cilju, bi ga seme zopet pahnili v prepad, ga zaničevali in mu zagotovili Kaznjene si bil, — kaznjene ostaneš, — nevidno no na čelu znak sramote.

So ljudje, ki se po prestani kazni vrnejo zopet v cloveško družbo ter poiakušajo si iznova postaviti podlogo, — začno kako opravilo, — pridni so in delavnice ter se počasi rinejo naprej. — Toda oni, ki so se pred prej imenovali njih prijatelji, se jih izogibajo in si se takojo: „Ta je prišel iz kaznilnice!“

Nesrečniki se pa zadovoljijo s tihim, mirnim zljenjem, kajti z grozo se spominjajo nazaj na sivo hišo na mračno celico, kjer so poprej stanovali; za vse se odrečejo spoštovanju ljudij in se tolažijo z misli, da imajo zopet svoje ime in ne številke, ki so jo imeli v ječi.

Toda, mlad plemič, aristokrat, clovek, ki je bil v višini cloveške družbe, ako je ta prestopil prag kazni, nisce, se ne more vrniti med svet. Tak clovek je on

caščen, — osoda ga je vrgla na tla, da se ne more nikoli več vzdigniti. Ako zapusti po prestani kazni ječo, se ne more več vrniti v kroge, kjer je živel, — kajti občevali bi z njim z zaničevanjem ter murekli: „Kaj hočeš, — kdo si? — Mi Te ne poznamo več! Aha, nekdaj si bil grof Mirko Višnjegorski, — ta je že davno mrtev, — mrtev vsaj za nas!“

„Da, clovek, ki je izgubil čast, pride iz ječe kot mrtev, kot mrlič, ki se ga pokoplje.“

Vse to je Mirko vedel in zato se mu je vedno bolj naselila v dušo misel, da mora umreti, — ubežati sramoti, to je bilo vse, kar mu je še preostalo.

Čemu naj se še obotavlja, — čemu naj počaka, da preteče deset grozepolnih let?

On ne, že prvi dan je hotel končati zgrešeno življenje, — v kaznilnico pojde le, da umre v nji, — in da bo pogubljen od onih ki jih je ljubil. — — —

Ko se je voz pred kaznilnico ustavil, so ukazali Mirkotu naj izstopi.

Dva vojaka z nabasanim puškama sta ga peljala po stopnicah in skorje stal v temni pisarni, kjer so na policah ležale debele knjige! — Pred pisalno mizo je sedel neki gospod s strogim obrazom, ki se pri vstopu nista ozrl, ampak naprej čital v debeli knjigi, — bil je kaznilnični ravnatelj.

Naposled je vzdignil glavo, pogledal Mirkotu v oči, kakor bi mu hotel videti v dno duše in rekel z osornim glasom:

„Vi ste Mirko Višnjegorski, obsojeni radi poiakušenega umora v desetletno ječo, — takoj Vas bom dal odpeljati v Vašo celico, — opozorim Vas pa poprej le na to, da se ne bo prav nič oziralo na Vas, — Vaše name je sicer plemenitaško, toda vse to zgne zdaj!“

S svojim zločinom ste se iztrgali iz aristokratiške družbe in vseh drugih. — Mirno se morate vesti v celici, ako nočete, da se strožje postopa z Vami. — Prve tri meseca boste, kakor je predpisano, preživeli v samotnem zaporu, pozneje se bo Vas dodelilo v kako delavnico, — naučili se boste smotke delati, — upam, da boste pridni in pokorni, da se ne bo treba pritoževati čez Vas."

Mirko ni odgovoril, zaničljivo je pogledal ravnatelja.
„Imate kako željo?“ ga je potem vprašal ravnatelj.
„Željo? Da, gospod ravnatelj, — dovolite mi, da smem pisati pismo.“

„Pismo — na koga?“

„Na osebo, ki mi je zelo draga.“

„Hm, — te prošnje Vam ne morem odreči, — toda opozorim Vas, da boste prihodnjo pismo šele po preteklu pol leta smeli zopet pisati. Sploh gre pa vsako pismo skozi moje roke in jaz čitam vsako.“

„V pismu ne bo nobene skrivnosti, gospod ravnatelj. Želim, da se to pismo izroči grōfu Radivoju Sokolskemu, ki je bo odposlal na pravi naslov.“

„To se bo zgodilo, — zdaj Vam bodo najprej preoblekli in odstrigli lase.“

Brez obotavljanja je Mirko ustregel temu pozivu. — Starec je medtem pripravil sivo platneno obleko — in ni trajalo dolgo, ko je Mirko stal v tej siromašni obleki, ki je bila v kričečem nasprotju z elegantno obleko, katero je pravkar slekel.

„Tako, — zdaj pa pojdi, dečko,“ je rekel starec ter potkal Mirkota na ramo, „zdaj izgledaš kakor star kaznjenški baron, — to obleko bom spravil; — ali Ti je ravnatelj že dal številko?“

Mirko se je ugriznil ustnice, kajti prvikrat se ga je

tikalo v tej strašni hiši, toda vedel je, da nihče ni napram kaznjencem uljuden, zato je molčal.

„No, zdaj pa pridejo lasje na vrsto,“ je rekel starec, „bojim se pa, da brivca ne bo doma, bomo videli.“

Potegnil je za zvonec in ko je stopil drug uradnik, mu je ta nekaj rekel in starec se je zopet obrnil k Mirkotu:

„Lase bomo morali šele jutri ostriči, — nič ne stori, en dan poprej ali en dan pozneje, pasti bodo morali!“

„In zdaj,“ je potem rekel vojakoma, „peljita ga zopet nazaj k ravnatelju, da mu bo dal številko in ga izročil ječarju.“

Mirno in udano je šel Mirko za vojakoma k ravnatelju.

„Torej oblečeni ste že,“ je rekel ravnatelj ter strogo motril Mirkota, „Vašo obleko, ki ste jo zdaj slekli, dobite nazaj, kadar boste po desetih letih odšli iz kaznilnice. Ker nimajo kaznjenci imena v zaporu, Vam dam številko, — vpisal sem Vas pod številko 377 v svojo knjigo. — Torej če boste slišali klicati številko 377, se morate oglasiti. No, to se pa zdaj ne boše precej zgodilo, ker boste kakor sem že rekel, morali ostati tri mesece v samotnem zaporu. — Zdaj pa še nekaj besed o kaznih, ki se Vam bodo naložile, ako ne bomo zadowoljni z Vami.“

Vaša celica ima sicer majhno, omreženo okence, toda čim boste neubogljivi se Vam bo obesila takozvana omarica na okno. S tem se bo Vaša celica popolnoma zatemnila in Vi boste morali po več dni v črni temi sedeti. — Opozorim Vas, da je to zelo neprijetna kazena, zatorej se je izogibajte. — Tudi k postu se Vas lahko obsodi od enega do treh dnij. Ako vse to ne zadostuje, dobite lahko tudi udarce s palico, da se Vas biča vpričo vseh kaznjencev.

Mirko je zatisknil oči, — nič bolj ni hrepenel nego da si bi tudi ušesa lahko zamašil. Vse te onečaščujoče stvari so mu razburile kri, — zato mu je vedno bolj prehajala misel v možgane.

„Proč, — le naglo proč iz te grozotne hiše, kjer je človek le številka, kjer se ga muči s postom in palicami.“

„Hoteli ste še pismo pisati,“ je nadaljeval kaznilniški ravnatelj, — sedite, — tam na mali mizici najdete pisemski papir, pero in črnilo. — Vojaka naj odideta, ne potrebujem jih več.“

Mirko je sedel k pisalni mizi, ki je tako stala, da je imel ravnatelj Mirkota vedno pred očmi. Nesrečni mladenič je prijel za držalo, — najhujši trenotek njegovega življenja je prišel. Kajti zdaj se je bilo treba posloviti od življenja, — posloviti se od nje, ki mu je pomenila celo življenje, namreč ono z ljubeznijo in razkošjem napolnjeno življenje, ki je je upal uživati.

Da, to pismo je bilo zadnji pozdrav, ki ga je hotel poslati med svet. Zadnjikrat je prijel za pero, — nikoli več ne bo vrstice spisal, to je vedel.

Toda poslednje, kar je mislil, — poslednje, kar je občutil, poslednje, kar mu je šlo po duši, preden prestopi prag celice, ki postane njegov grob, — je bila ona, njeno je bilo njegovo življenje, — ves je bil njen, — one ljubke, krasne deklice, katere podobo je nosil v srcu, edino dragocenost, katero mu je kruta osoda še pustila.

In s tresocimi rokami je Mirko napisal naslednje vrstice:

„Moja Rožica, moja oboževana, vročeljubljena devojka! Ali bo prišlo to pismo kedaj v Tvoje roke? Skoro dvomim, kajti v tem hipu niti ne vem

kje si, Rožica moja in če se Ti je posrečilo ubežati iz strašne blaznice doktorja Morača. Ako se je to zgodilo, potem si že slišala o moji strahoviti osodi. Časopisi so raznesli na vse vetrove, da je grof Mirko Višnjegorski brezčastnež, — morilec, — lopov, ki je zamahnil bodalo v prsi plemenite deklice.

Rožica, — cel svet naj me obsoja, — vsi, vsi naj verujejo v mojo krivdo, — in to so tudi storili, sodniki, ki so me obsodili! Le Ti, Rožica moja, Ti ne smeš, ne moreš verjeti, da bi bil jaz zmožen tako strašnega dejanja, — in jaz čutim v tem svečanem trenotku, — da Ti ne boš verjela, — ne, Ti si prepričana o moji nedolžnosti, — Ti nosiš zavest v srcu, da sem nezmožen, kaj takega storiti.

A zapri to prepričanje v svojo dušo, Rožica, — nosi je do svoje smrti s seboj, potem bo zločin, ki so ga izvršili ljudje na meni, — s katerim so me obsodili v smrt, tisočkrat odtehtan v mojih očeh. Kajti ena Tvoja beseda je več zame negosdba modrih sodnikov in prokletstvo drugih ljudij.

Rožica, to pismo Ti pišem iz ječe v trenotku, ko so me oblekli v sivo obleko kaznjencev, ko me mislijo odvesti v mojo celico. Deset let moram preživeti v temnem zaporu. Toda po mojem mnenju bo teh deset let celo večnost trpelo, — kajti nikoli, nikoli več ne bom pozdravljal solnce prostosti, — jaz nimam moči, da bi nosil to strašno brème, ki mi je je osoda naložila in zato — zato —

Ako slišiš, da sem umrl v zaporu, jokaj par solz za meno.

Spominjam se ubogega, nesrečnega Mirkota, kateremu si nekoč rekla: „Jaz Te ljubim!“

O naj mu sledi ta beseda tudi v grob, potem

bo postal zrno, iz katerega bi vzvetela cvetlica spominčica na njegovi gomili, — edina cvetlica, katero mu bo kruti svet privoščil, ubogemu, pozabljenemu mrtvecu!

Solze so mi zatemnile pogled, Rožica, — roka se mi trese, — preveč sem si naložil, ko sem se hotel posloviti od Tebe, zato hočem okrajšati to slovo.

Še enkrat, ljubljeno dekle, Ti povem, da sem Te ljubil, bolj kakor morejo besede povedati, — ljubil, zlata, iskrena moja Rožica, — z ljubeznijo, ki me bo preživela.

Da, moje telo lahko usmrtijo, — lahko me zakopljejo v večno temo, — toda nekaj, nekaj ne morejo kruti rabli uničiti v meni, — ljubezni ki napoljuje mojo neumrjočo dušo zate, — in ta ljubezen bo prišla do Tebe, ljubljena Rožica, tudi ko mene več ne bo!

Kot metuljček bo frfotala krog Tebe, — kot zvezda bo bleščala v temni noči; o sledi tej zvezdi, Rožica moja, — čeprav Te ne more pripeljati k sreći, — zmot in izkušnjav Te bo vendar obvarovala.

In zdaj zbogom, še enkrat Te v duhu pritisnem na srce, — še enkrat poljubljam Tvoje ljubljene ustnice, — še enkrat, Rožica, Te blagoslavljam.

Zdaj, — oprosti mi, da ne morem z lastnimi besedami povedati, toda besede pesnika mi silijo na jezik in te Ti zakličem v slovo, kajti zdi se mi, kakor bi jih oni pesnik, ki je tudi veliko trpel od sovražnikov, zate občutil, Rožica moja in kakor bi ji zate napisal:

20 „Da, otrok Tvojega prijatelja bodi moja žena!“ je zaklical Mirko in glas mu je hripavo zvenel.

Z vsklikom razkošja se je vrgla lepa sleparka na prsi mladega moža.

Strah na Sokolskem.

Gospod Božičev, Mirko in
Stanislav, Borut, Rok, Luka, Jaka

Nikar, nikar se me ne boj,
Nedolžni, nežni angelj moj,
Le semkaj k meni sedi,
Okó v okó mi gledi!

Pogled ti čist, oko mirnó,
V njem seva celo ti nebó,
In mèni v njem leskeče
Odsev vže davne sreče.

Zgubljen je, oh, zgubljen moj raj,
Ne smem, ne morem vanj nazaj,
Zaklenjena so vrata,
Proč, proč je doba zlata.

Proč, proč! — Oh, zakaj tako hitro, ko sva se
komaj našla! Srce se mi krči v bolesti a upanje
me navdaja, da se enkrat zopet vidiva pred sodnim
božjim stolom!

Zbogom — solze mi tečejo na papir in brišejo
vrstice, — to so zadnje solze, ki jih točim, — tečejo
zate in za izgubljeno ljubezen!

Tvoj nesrečni Mirko.“

Glava nesrečnega jetnika je padla na papir, —
več minut je tako ležal, — pridušeno ihtenje mu je
pretresalo prsi.

Ravnatelj je brezbrizno pogledal nanj ter se ozrl
na uro.

„Cas, ki je dovoljen za pisanje,“ je hladno rekel,
„je pretekel, — zdaj Vas moram dati odpeljati v Vašo
celico, — pismo bom takoj odposlal grofu Sokolskemu,
ko ga bom še enkrat prečital.“

Mirko je vstal, — siloma je premagal ganjenost,
ki se ga je polastila, — ne, neusmiljeni človek ne sme
videti solz v njegovih očeh, teh svetih solz, ki jih je
posvetil slovesu od Rožice.

„Pripravljen sem, gospod ravnatelj,“ je rekel Mirko in pri tem položil roko na malo steklenico, ki je imel spravljeno na prsih, kajti že davno si je v srajco napravil majhen žep, v katerega je skril steklenico s strupom. K sreči ga niso silili, da bi tudi srajco preoblekel.

Mirko se je še poslednjič ozrl na pismo, s katerim se je poslovil od Rožice.

Pol minute pozneje je vstopil ječar z velikim svežnjem ključev v roki. Rožljanje ključev je pretresalo Mirkotu mozeg in kosti.

„Peljite številko 377 v njegovo celico!“ je zaklical ravnatelj: „Predpis Vam je znan, da se mu mora vse odvzeti, s čemer bi si lahko kaj zalega storil!“

„Da, gospod ravnatelj! — Pojdite, številka 377!“

Ne da bi pogledal ravnatelja, je Mirko odšel iz sobe. — Po dolgem hodniku ga je peljal ječar do konca, potem gori po stopnicah ter zopet po mnogih hodnikih, dokler ni obstal pred železniimi vrati. Ta je odprt ter ukazal Mirkotu vstopiti.

„Zbogom, svet!“ je mrmral Mirko, „zbogom na veke!“

Zdaj le še en korak in Mirkotu je bilo kakor bi ga že grob objel.

Štiri ozke stene so ga sprejele. Tla so bila kamnita, strop sivo pobeljen, malo omreženo okence, skozi katero je le prav malo svetlobe zahajajočega solnca prihajalo, — postelja s temno odejo, — skleda, — vrč z vodo, — to — to je bilo odslej njegovo stanovanje.

„Ali hočeš še večerjo, številka 377?“ ga je vprašal ječar.

„Ne!“ je odgovoril Mirko s trdnim glasom. „Nisem lačen, — takoj pojdem spat.“

„To lahko storиш!“ je rekel ječar, „in svetujem Ti,

da se dobro prespiš! Sploh imaš pa dovolj časa za spanje! Prve tri mesece ne boš imel nikakega opravila! Zato lahko kolikor hočeš lenobo pasesh! Hej, ali si morda domišljuješ, da je to prijetno?

No, le čakaj, priatelj, delati je hudo, toda postopati je tisočkrat hujše.“

Mirko je pri teh besedah sedel na posteljin rob, povesil je glavo, — komaj je slišal, kar mu je ječar povedal.

„Da, prvi čas ugaja marsikomu lenoba, marsikdo si mane roke ter se veseli, ako je zjutraj vstal da je že končano njegovo delo, — toda pozneje potare človeka brezdelje! Povem Ti, številka 377, poznal sem nekoga, ki je na kolenih prosil, naj mu dame kaj dela, — kajti lenoba je prav tako kakor močno vino, ki leze v glavo in odtod v noge, da se končno ne more ne stati ne hoditi. Nekdo je neprestano metal šivanke na tla ter jih pobiral. Tretji je vedno gibal z ustnicami in temno zrl pred se, in ko so ga vprašali kaj dela, je odgovoril, da šteje vsako minuto časa, da glava ne pozabi misliti.

No, trije meseci bodo že prešli,“ je nadaljeval klepetavi ječar ter ropotajoč s ključi šel proti vratom. —

— „Trije meseci niso cela večnost — no, in potem se naučiš cigare vrteti in delati, — prav koristno opravilo, zlasti za one ki potem cigare kadijo. — Ko bi le ne bilo prokletega tabakovega prahu, ki sapo jemlje človeku. Nekateri delajo po tri, drugi po štiri leta, potem pa dobe jetiko, — skoro vsi! — In Ti, številka 377, kajne, boš sedel deset let, — no, povem Ti, da jih ne boš vseh presedel — častno besedo Ti dam, da ne, ako boš delal cigare!“

Vrata so se zaprla za ječarjem, Mirko je bil sam!

Sam! — Kot dobroto je občutil Mirko, da mu na posled ni treba gledati nobenega človeka, nič več teh odurnih obrazov, ki so že davno pozabili usmiljenost, ki v kaznjencu ne vidijo drugega, nego človeka, katerega lahko zaničujejo in se iz njega norčujejo kolikor hočejo.

Mirko se je zaman vpraševal zakaj ne vzamejo za kaznilniške upravitelje ljudij mehkega in usmiljenega srca, ki bi vzeli v varstvo in oskrbo kaznjence, kajti ti so bolj potrebeni sočutja in usmiljenje nego vsak drug siromak, kajti namenjeni so smrti ali pa blaznosti.

Blaznosti?“ je vskliknil Mirko ter korakal po celici kakor lev v kletki; — z isto nepotržljivostjo in divjostjo je begal okrog.

„Ha, blaznost, prehitel Te bom, ušel bom Tvojim krempljem! Ne temno zidovje, Ti me ne boš dolgo imelo v sebi, — skoro se boš iznebilo žalostnega stanovalca. Ne bo mi treba pobirati šivank in šteti sekund, — kajti pri sebi nosim vse, kar me lahko takoj oprosti!“

Vrata so se zopet odprla in ječar se je pokazal.

„Nekaj sem pozabil,“ je rekel, „preiskati te moram, številka 377! — No, le sem daj, kar imaš v svojih žepih! Mnogo itak ne bo! Nobenega noža? Nič hlačnikov! Samo pas no tega moram imeti! Nekdaj sem nekoga poznal —“

Toda Mirko ga je nepotrpežljivo prekinil.

„Prizanesite mi z Vašimi povestmi!“ je rekel, „prav nič me ne zanimajo! — Rad Vam verjamem, da je v tej hiši dovolj ničvrednih zločincev in mnogo gorja! Toda jaz nosim svoje gorje v prsih in me ni treba spominjati na tuje!“

Izročil je ječarju svoj pas in ta mu je dal priponko, da si jo na srajci pritrdi.

„In v prsnem žepu nimaš ničesar?“ je potem vprašal ter segel noter.

„Kaj naj bi pa imel v žepu?“ je hlastno rekel, „saj ni dolgo, kar sem dobil to obleko.“

„Vseeno imaš lahko kaj skritega notri! Številka 377,“ — se je smejal ječar, — „natančni moramo biti, kajti mi se takorekoč bojujemo z jetniki. Ali jih mi krotimo, ali nas pa oni napadejo. — Kakor vidim, pa nimaš ničesar. — Lahko noč Ti voščim, prvo noč v kaznilnici. Naj se ti kaj lepega sanja! Pravijo, da se zgoditi, kar se človeku prvo noč v tuji postelji sanja.“

„Moje sanje se bodo izpolnile!“ je odgovoril Mirko z gotovostjo, ki je ječarja osupnila. „To je res, kar se mi bo danes sanjalo, — mi nikoli več ne pojde iz spomina.“

„Cuden človek,“ je mrmral ječar, „takega še nisem imel tukaj! Drugi kričijo in razsajajo, da se človeku lasje ježijo! — Ta je pa tako čudno tih! No, varovati se ga hočem! Takile dečki so nevarni! — Nekdaj sem nekoga poznal —“

K sreči je zaprl vrata za seboj in — Mirkotu ni bilo treba poslušati nove povedi.

Mladenič se je vrgel na posteljo. Hotel je res zaspati in se odpočiti, kajti zdaj ni hotel izvršiti dejanja, ampak sele po noči, ko bo vse tiko! Kajti ko bi zdaj izplil strup ter v smrtnih mukah klical na pomoč, bi ga straža zunaj na hodniku gotovo slišala, — potem bi ga s hitro zdravniško pomočjo še morda rešili.

Mirko pa ni hotel, da bi ga kot samomorilca rešili! Umreč je hotel, kajti gorje in bolest v kaznilnici mu je bilo nezanosno!

Cuti so mu otrpneli in oči so se mu zapadle. Ni dolgo trpelo in zaspal je, — prijetne sanje so mu oma-

mile duha, — videl je Rožico pri svoji postelji, sklonila se je k njemu ter ga poljubila na čelo.

„Lepa vila je pri Tebi!“ mu je šepetala, „vprašaj jo vendar!“

Toda če se je sklonil, da bi jo objel z rokami in jo poljubil, se mu je umaknila ter izginila v meglo in svetloto.

Potem je Mirko zopet padel nazaj na posteljo in — v hipu je bila zopet pri njem ter mu zaklicala: „Huš, huš, — gozdna vila ujemi me!“

In naposled ko so sanje po Mirkotovih mislih trajale več ur, v resnici pa le eno minuto, — se mu je posrečilo Rožico, lepo gozdno viho potegniti k sebi. Zdaj je čutil njene ustnice, — in zdaj se mu je brezobzirno udala, z žarečim trepetajočim telesom, — da, dala mu je vse, vse, kakor bi mu še enkrat hotela privoščiti vso srečo na zemlji, preden se mu zatisnejo oči v večno spanje.

Nenadoma je sanjač videl doktorja Morača stoniti v sobo. Stopil je k Rožici ter jo hotel iztrgati iz njegovega naročja. Rožica je klicala na pomoč! Mirko ji je hotel pomagati, toda ni mogel. Roke so mu bile kakor otrpnene. Doktor Morač se je polastil deklice ter jo hotel v naročju odnesti iz celice. Hipoma se je izpremenil dr. Morač v staro, grčavo drevo brez listja. Mirkotu je bilo, kakor bi neizmerno snega padalo z neba, — in na najvišji veji je kljub mrazu, snegu in zimi sedel — slavec! To je bila Rožica, — in s srebrnocočistim glasom je pela pesem o izgubljeni sreči!

Mirko se je zbudil, — znojne kapljice so mu stale na čelu.

„To so bile strašne sanje!“ je rekel samemu sebi ter se počasi sklonil v postelji. „Resnično toliko

časa sem spal, da je noč postala. Zvezde bliščijo na nebu. — Toda zdaj je prišel velik oblak, ter zagrnil zvezde, ki so pravkar še tolažljivo gledale name! — Ha, tudi slavec je za vedno izginil iz mojega življenja, zdaj sem sam, sam.

Dobro torej, čas je prišel! — Prisegel sem si, da niti prve noči ne preživim v ječi! Plemič sem in držim besedo. Z življenjem sem se spravil!

Pridi torej, prinašalec grenkih bolečin, — ki si mi zdaj vendar najdragocenejši zaklad, — pridi mala steklenica, ki utesi vse bolečine! Ljudje Te sovražijo ker si napolnjena s strupom, jaz Te pa blagosavljam, kajti Ti si največja toložba obupanih!“

Lepi, nesrečni mladenič je izvlekel pri teh besedah iz skrivnega žepa v srajci, malo steklenico.

„Hvala, tisočera hvala, grof Radivoj,“ je zaklical, „da si mi izkazal to poslednjo ljubav! — S tem si bom prihranil dolgo vrsto muk! — Kako je že rekel ječar:

„Tri ali štiri leta še vzdržijo pri narejanju smotk in potem pride jetika!“

Hvala Bogu, jaz je ne bom počakal! Poprej se bom ločil od sveta, sam, z lastno močjo!“

Mirko je naslonil vroče čelo na železno omrežje malega okna, — gledal je ven v noč. Velik, mračen prostor se je pred njim razprostiral.

„Ni lepa slika, ki jo vzamem s seboj iz sveta, — toda hvala Bogu, da imam lepšo sliko v sebi! Naj torej mislim nate, Rožica, — naj si predocim Tvojo podobo, ko moram zdaj umreti. Morda bo potem vedno počivala v moji duši, — Ti moja sladka, ljuba nevesta!“

Zamašek steklenice je padel na tla.

Mirko je vzdignil roko s steklenico k ustom ter prisnil usodepolno pijačo na ustnice.

V istem hipu je slišal dobro mu znano trobentanje gasilnega društva. V največjem diru je videl gasilni voz dirjati čez prostor pred kaznilnico.

„Gori!“ je tiho zaklical. „Morda se ljudje tresejo za svojo imovino, — ali se pa hiša bogatina pogreza v plamene. — Ha, kako oddaljen sem od tega sveta, — zdi se mi kakor bi že bil na dalnjem bregu življenja in slisal v daljavi šumenje in vršenje morja!

Nisem več na svetu, — ušel sem mu! — Zbogom, Rožica moja, — Bog Te obvari, ubogo, bledo dete, — jaz grem od Tebe, — toda ostane Ti boljši, zvestejši in mogočnejši varih, — namreč oni, ki stoluje nad oblaki, — on Te ne bo zapustil, — vedno naj bo pri Tebi!“ — —

Mirko je zatisnil oči ter počasi vzdignil roko, ki je držala strup.

Gostotekoči strup se je počasi priplazil v steklenični vrat. Že je hotela prva kapljica kaniti na ustnice mladega grofa, ko je hipoma zadonelo na njegova ušesa:

„Odprite, — nedolžen je, — častno besedo kot plemič Vam zastavim. — Odprite, nedolžen je, — kakor luč dneva!“

Mirko je zakričal, — opotekel se je nazaj. — stekleniča mu je hotela pasti iz rok, toda Mirko jo je oklenil z zadnjo mocjo.

„To je glas grofa Radivoja!“ je mrmral, „izpoznaš sem ga! — Nedolžen, je rekel, — nedolžen! — Ne, ne, — sanjam, — le naprej, — oh, ničesar več nočem pričakovati, — nočem!“

„Jaz sem knezov telesni zdravnik!“ je zadonel drug glas, — jaz vzamem vse nase! Takoj mi pokažite jetnika, da govorim z njim! — Pojdite po kaznilniškega ravnatelja, — on Vam bo takoj isto ukazal kakor jaz!“

Mirko je omahnil proti postelji. Bled, tresoč se po

vseh udih, se je zgrudil ob postelji na tla. Slišal je mrmranje glasov, — nato ropotanje ključev, — — vrata so se odprla in svit svetilke je padel v celico v vozki prostor s tako svetlobo, da je mladi grof moral zatisniti oči, ker mu je preveč bliščalo, — šele za nekaj minut je zopet odpri oči.

Ne, to niso sanje, — bdel je, — postave iz mesa in kriji polne življenja so stale krog njega. — Grof Radivoj Sokolski je hitel k njemu ter ga z veselim vsklikom pritisnil na srce. — — —

„Še živi!“ je v največjem veselju zaklical grof Sokolski, „še živi! — Mirko, — prijatelj moj, — kako srečen sem, da Vas lahko objamem, — toda tisočkrat srečnejši sem, ker Vam lahko naznam: Vaša nedolžnost je prišla na dan! Po nedolžnem so Vas obsodili, — po nedolžnem privedli v ječo, — ne, ubogi, mnogozkušani mladenič, Vi niste izvršili krvavega dejanja na Sokolskem gradu!“

Mirko je molčal, — nobene besede ni našel v odgovor, — nepremično je ležal na grofovih prsih, teško dihajoč. Hipoma pa je začel ihteti, — britko jokati kakor otrok.

„Pomagajte mi doktor,“ se je obrnil Radivoj na zdravnika, „padel bo, jaz ga ne morem držati, — le poglejte, zgrudil se je na posteljo kakor bi hotel umreti.“

„Umrl ne bo!“ je zaklical zdravnik, „od veselja se ne umre! — Le pustite ga, da se zave, ojačite se, gospod grof Višnjegorski, — pogumno ste se vzdržali v vsei bolesti, v vsei nezgodi, — zato Vas tudi veselje ne sme zdaj premagati, — bodite mož, gospod grof!“

„Da premagal sem se,“ je zaklical Mirko, „ko me je osoda skoli vrgla na tla, toda zdaj — zdaj, ko slišim iz Vaših ust, grof Sokolski, da se je izkazala moja ne-

, da
dolžnost, — zdaj občutim dvakrat toliko britko, da ne
mene, — grofa Višnjegorskega, — smatrali za zmago.
nega takega zločina. Nikoli nisem ničesar storil, da bi
imeli ljudje pravico me za morilca imeti in vendar, —
sodniki so me obsodili, — lastni oče me je zapustil! —
O gospoda, jaz ne bom več tak kakor sem bil poprej
ostavil, ječe! Življenja vesel mladenič sem bil, ko so me
pripeljali v zapor. Takrat mi je še solnce svetilo, —
rožice so duhete, — tedaj sem mislil, da se mora vse,
česar se dotaknem, obrniti v mojo srečo, — a zdaj! —
Ali ne vidita, prijatelja, kako sem star postal, — o za
deset let sem se postoral v tem edinem dnevu v — ječi!“

Solze so zadušile Mirkotu glas, pokril si je z rokami
obraz in z globokim sočutjem sta Radivoj in zdravnik
zrla vanj.

Tudi kaznilniški ravnatelj, ki je poprej tako surovo
in hladno ravnal z nesrečnežem, je stopil k jetniku, mu
položil roko na ramo ter dejal z milim glasom:

„Sodniki, gospod grof, ki so Vas obsodili, so tudi
le ljudje, — in ljudje se lahko motijo. In če sem poprej
trdo in surovo govoril z Vami, mi morate odpustiti, —
kajti, vidite, navajen sem, da me obdaja hinavstvo in
laž, prevara in nesramnost. To napravi človeka brez-
čutnega in trdosrčnega in tako sem se odvadil, da bi
še komu verjel. A prav raditega me tembolj veseli,
ako lahko kakemu nedolžnemu v tej hiši roko stisnem.
Dajte mi roko, gospod grof, veseli me, stisniti roko po-
štenjaka.“

„In zdaj, gospod ravnatelj,“ se je obrnil grof Radivoj k ravnatelju, „upam, da ne boste tiščali na to, da
bi nedolžen človek samo minuto še ostal v tej hiši. —
Jaz, Grof Radivoj Sokolski, Vam zastavim svojo častno
besedo, da bom ž

T
ho
člj do
dolžne
bo spoj uja
vanjem, da je čl

Ravnatelj
Radivoja.

„Kar za
mi je nemog
mim, da je vse
nič pismenega
ne morem izpu

„Prav imate, j—
in morate tako ravnati kakor Va-
to nas ne bo oviralo, da ne bi tak
grofa. — Takoj pojdem k justični-
ci, sem nazaj ter Vam prinesem da
bo odprl grofu Višnjegorskemu vrata

„Hitite torej!“ je vskliknil grof
minuta, ki jo grof Mirko še prebije v za-
na njem.“

Zdravnik se je takoj poslovil. Ravnatelj ga
do voza, kajti hotel je biti uljuden napram
bila skoro vedno v knězovi bližini.

„In zdaj Mirko,“ je rekel grof Radivoj
Prvo presenečenje ste premagali, torej bos
lahko gledate v veselo prihodnost.“

„Mislite?“ je vskliknil Mirko, „le pod en
se to lahko zgodi, namreč če se združim z

„Oh, Vi govorite o onem dekletu, ki je
doktorja Morača?“ je vprašal Radivoj, „zakaj
več ne našli? Saj ste rekli, da jo doktor Mo-

o-
m
šni
sko
odil
om ter globo
se

nato zaklica,
I potom k Vam
rad, — pravijo.

ot?“ je zaklical
e prišli ter pri-
moja osoda Vam
ego grad in stanovalci?“

svojo dolžnost,“ je rekel Radivoj,
rko, da je viselo Vaše življenje na
jte sami: ali sem prišel minuto pre-
iti mi ni treba, sredi celice vidim
enico in strup je že iztekel. Kajne, ste-
je padla iz rok v trenotku, ko sem Vam
elo vest.“

prijatelj moj,“ je zaklical Mirko in mrzlo ga-
elo po hrbtnu, ko je pomislil, da bi brez pravo-
rihoda grofa Sokolskega zdaj mrtev ležal na
da grof Radivoj, niti minute niste prišli pre-

del sem steklenico že na ustnicah in —“
hipu je vstopil kaznilniški ravnatelj zelo raz-

sem pravkar slišal, grof Sokolski,“ je zaklical,
a gradu je gorelo, — toda prinašam Vam dobro
— naznanilo se mi je, da so ogenj zadušili. —
e v konjskem hlevu in udrl v zgornje prostore.

mladec.

Medtem,

je vstopil, — v re

„Tu imate, gosp
zdaj je ustreženo Vaši slu

lite, — podpis justičnega minist

„Da, zadostuje mi,“ je zaklica
ste, gospod grof Višnjegorski, — ta
Vašo obleko, — medtem odložite t

Vam jo moral dati.“

„Rad bi Vas nekaj prosil, gosp

„Mirko,“ repustite mi to oblek

hočem vzeti, kamor pojdem, — na

strašni čas, ki sem ga prestal, obenem

da ne bom nobenemu človeku kake kri

ni osoda, ki greni človeku življenje,

smo, ker smo nezaupni drug proti drti

privoščimo sreče človeku, ki jo doseže.

„Obleka je Vaša,“ je rekel ravnatelj

Vam pa pošljem?“

„V zadregi sem v tem oziru,“ je

Mirko, „kajti ne vem, ako mi je sta

bil poprej, še na razpolago.“

„In Vi še dvomite,“ je zaklical

moj dragi gost, dokler bivate še tukaj

jdite in sicer takoj!“

„Hvala Vam, gospod grof za ljubez

12 Ko je Rožica slekla obleko, ki jo je nosila v blaznici, in jo oblekla mrlču, si je sama ogrnila mrtvaško rjuho. Živei so ji strepetali ko se je mrtvaški prt dotaknil njenega telesa, — leden mraz jo je stresel po hrbtu.

291.—372.

rožica

Galjevko
Rožica in Slovensko 16 čudnih

č. 3.

13 V naslednjem hipu je vzdignila Rožica nezavestno Galjevko v čoln in sama skočila vanj, nato je zašepetala dijaku:

"Tisočera hvala, — Bog Vam bo povrnil, kar s'e namastorili."

315.—396.

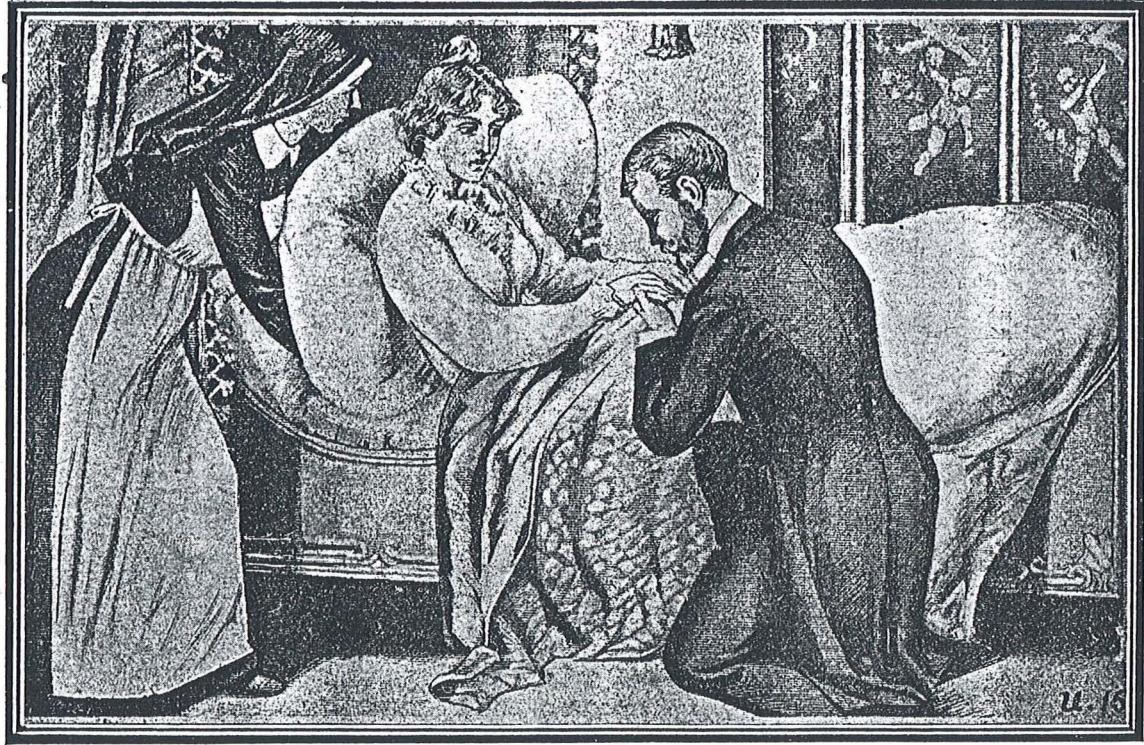
Rozica

21.14

14 Rožica je lahno zakričala in se umaknila pred vstopvimiši neznancem. Ta je privzdigoil cilinder in rekel v slab Slovenščini: „Oprostite, gospica, da sem tako nepričakovano vstopil.“

Prvič in drugič v Slovenski vojni
Rozica in Ivanec Šafar in Valjek
valjek

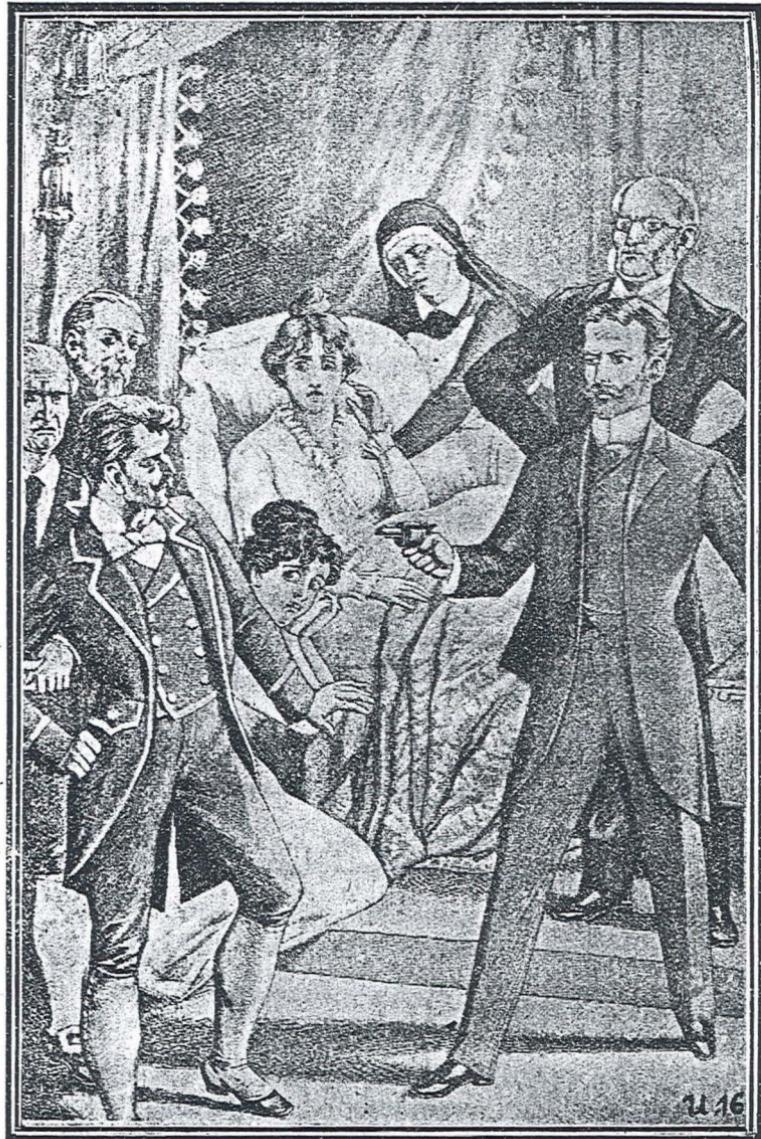
15 Radivoj je prijel blede prozorne Alenkine roke in jih poljubil. In ko je vzdignil glavo, je videl, kako blaženo so bliščale oči lepe, mlade děvoké.

mladina sestra Alenka in Radivoj

369 - 360.

369.-384.

Novi

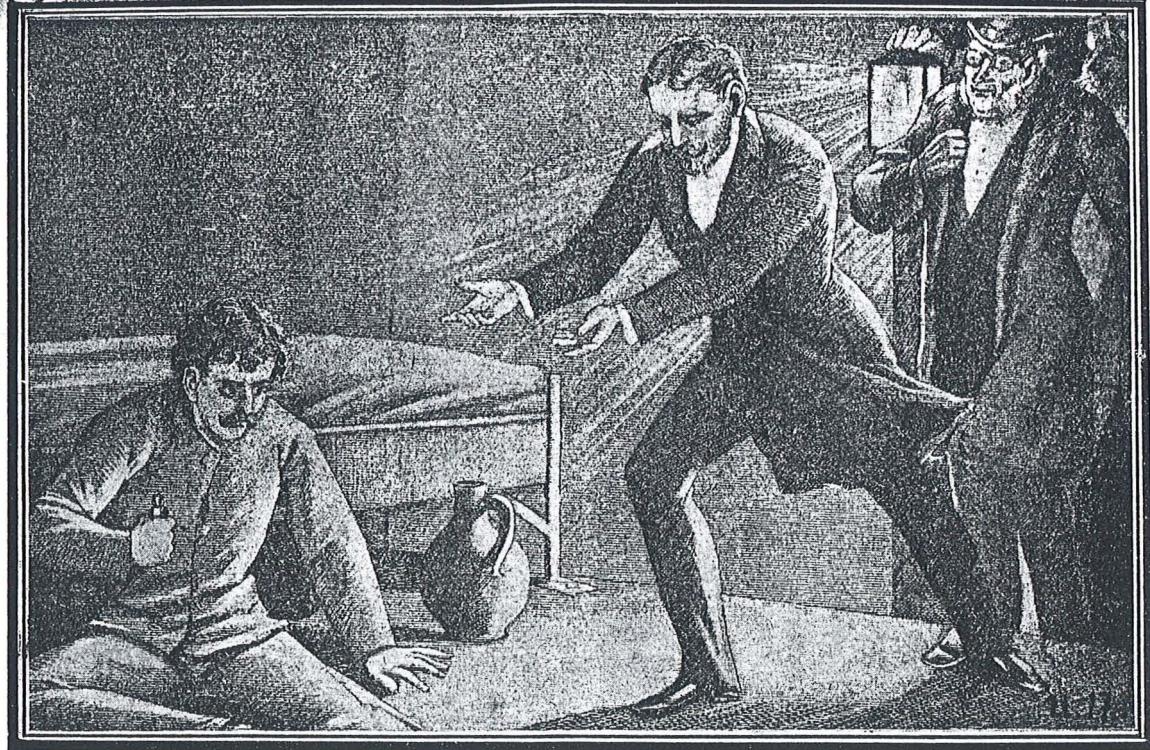
u 16

16 „Ako se premaknete,“ je zakričal grof Radivoj. „Vas ustrelim! Stojte, ako imate čisto vest, Vam ni treba běžati.“ Franc Robič je obstal, vsaka kapljica krvi mu je izgnila z lic.

Strah na Sokolskem.

46

Publ. Radivoj Šolc. Očimka Mlentz robovnik i
Pavel

382 - 1905
4. 11. 1905

17 Ne, to niso sanje, — Mirko je čutil, da bdi, — postave iz mesa in krvi, polne življenja so stale krog njega.

„Mirko!“ je zaklical grof Radivoj na pragu, „hvala Bogu, da Te še najdemo pri življenju!“

Mirko v jči Radivoj, zdravnik in jetvaršnik

U. 18

18 Rožica je bila smrtnobleda, oči osteklele, roke so bile stisnjene v post. Knez Boroš Slatkin je mislil, da je mrtva, — pokleknil je polég nje ter potipal, ako ji še srce bije.

→ Slovkin in Rožica,

411 - 432.

1911. 1912.

Trebič Rožica in Gabrijel

19 „In zdaj bodite tako dobri in prepustite mi roko,“ je rešil Trebič Rožici, peljal Vas bom nazaj v grad.“

Brez obotavljanja je položila Rožica svojo roko v roko mladega inženjera.

Strah na Sokolskem.

20 „Da, otrok Tvojega prijatelja bodi moja žena!“ je zaklical Mirko in glas mu je hripavo zvenel.

Z vsklikam razkošja se je vrgla lepa sleparka na prsi mla-dega moža.

Strah na Sokolskem.

Chot' Švarczen, Stern, Klantin, Roudning, Mirkov in
Dobogókő, Ogleznačky, Leden.